

Andris Grīnbergs

Zemgales reģiona senās kulta vietas

The Ancient Cult Sites of Zemgale Region

By Andris Grīnbergs

ISBN 978-9984-49-653-5

© 2012

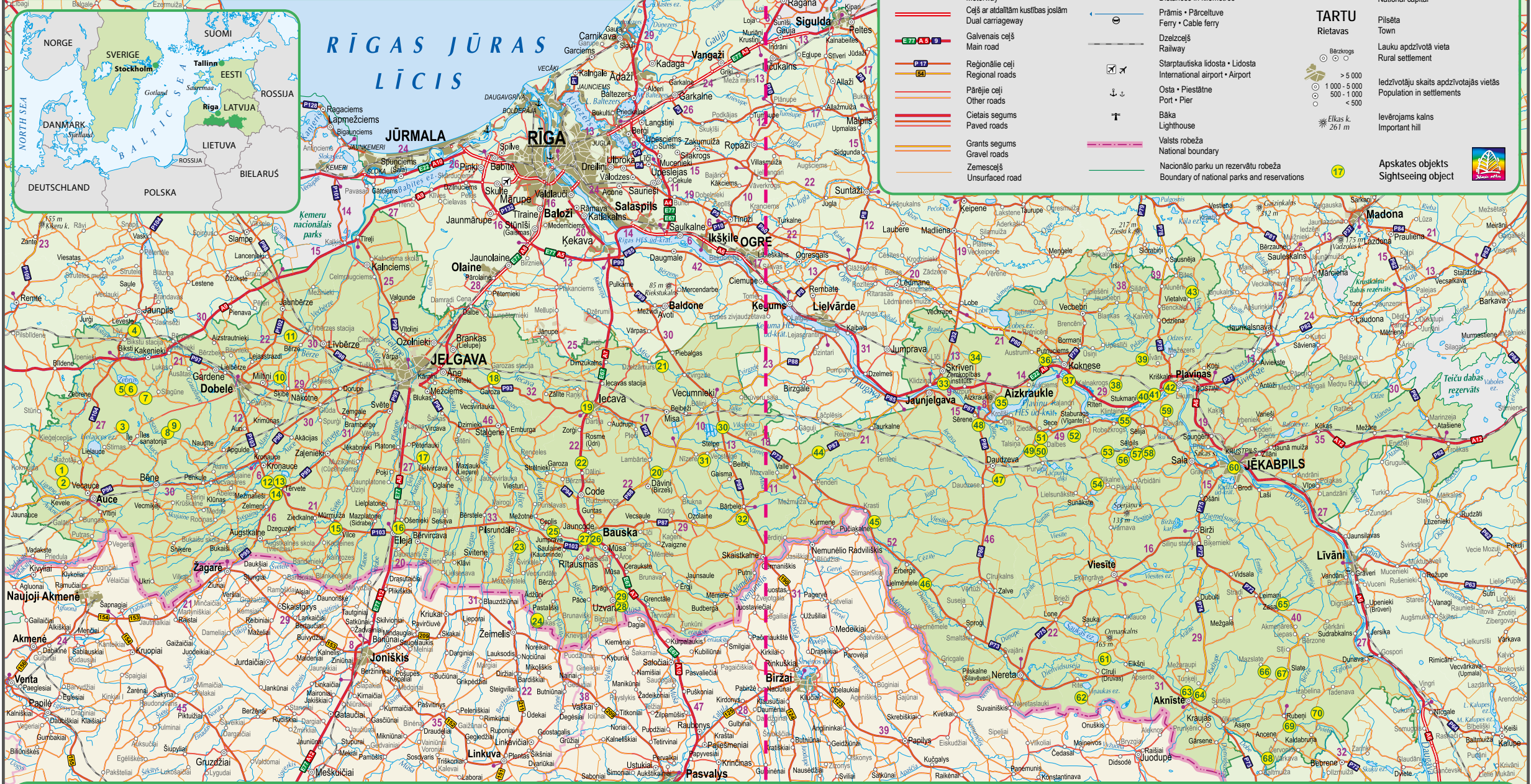

Zemgales plānošanas reģions

Apzīmējumi • Legend

0 7 km

	Autostrāde Motorway		Attālumi kilometros Distances in kilometres	RĪGA	Valsts galvaspilsēta National capital
	Ceļš ar atdalītām kustības joslām Dual carriageway		Pārmais • Pārceļtuve Ferry • Cable ferry	TARTU	Pilsēta Town
	Galvenais ceļš Main road		Dzelzceļš Railway		Lauku apdzīvotā vieta Rural settlement
	Reģionālie ceļi Regional roads		Starptautiska lidosta • Lidosta International airport • Airport		Iedzīvotāju skaits apdzīvotajās vietās Population in settlements
	Pārējie ceļi Other roads		Osta • Piestātne Port • Pier		Ievērojams kalns Important hill
	Cietais segums Paved roads		Bāka Lighthouse		Valsts robeža National boundary
	Grants segums Gravel roads		Nacionālo parku un rezervātu robeža Boundary of national parks and reservations		Apskates objekts Sightseeing object
	Zemesceļš Unsurfaced road				

Nr.1. Sodīņu pēdākmenis	Nr.13. Tērvetes Svētais kalns	Nr.25. Jumpravmuižas Milestības avotiņš	Nr.36. Velnozols	Nr.48. Sērenes Zviedru Naudas akmens	Nr.59. Ezernieku Velnakmens
Nr.2. Ķevelas avoti	Nr.14. Tērvetes Upurakmens	Nr.26. Bauskas bļodākmenis	Nr.37. Pastmuižas Velnakmens	Nr.49. Seces Kampānu pēdākmenis	Nr.60. Dzintaru bļodākmenis
Nr.3. Lielkupju Altāra kalns	Nr.15. Velna grava un Velna tiltiņš	Nr.27. Bauskas Pētera akmens	Nr.38. Ubadzes ozols	Nr.50. Tēviju Velna akmens	Nr.61. Drīzumu kalns
Nr.4. Vērpju goba	Nr.16. Elejas kausakmens	Nr.28. Adžūnu kausakmeņi	Nr.39. Draudavu krustakmens	Nr.51. Bogmuižas Velna akmens	Nr.62. Stupeļu pilskalna akmens
Nr.5. Svētes ezers	Nr.17. Lielvircavas Jāņa kalniņš	Nr.29. Mucenieku kausakmeņi	Nr.40. Vīnakalna bedrīšakmeņi	Nr.52. Mežziedu Velna akmens	Nr.63. Saltupju svētavots
Nr.6. Zebrus Elku kalns	Nr.18. Garozas Senču ozols	Nr.30. Katrīnas kalniņš Ellītes krastā	Nr.41. Stukmaņu Pētera akmens	Nr.53. Bebru Zimogakmens	Nr.64. Aknīstes Velna ala
Nr.7. Cibrenu Upurakmens	Nr.19. Iecavas Dieva dārzs	Nr.31. Kuņķu Svētozols	Nr.42. Pļaviņu Velnakmens	Nr.54. Orļu Velnakmens	Nr.65. Zasas Velnakmens
Nr.8. Skroderu akmens	Nr.20. Paegļu pēdākmenis	Nr.32. Bārbeles sēravots	Nr.43. Jurģiņu akmens	Nr.55. Krīvu Mantas akmens	Nr.66. Slates sila Velnakmens
Nr.9. Ogāņu bedrīšakmens	Nr.21. Mišķīnu Velnakmens	Nr.33. Kraukļu akmens	Nr.44. Svētupe	Nr.56. Īlenānu Jumpravas kalns	Nr.67. Leiskīnu Velna liepa
Nr.10. Kreiju Naudas akmens	Nr.22. Codes Velna kalns	Nr.34. Meļķitāru Muldakmens	Nr.45. Pētersonu Velna pēdas akmens	Nr.57. Kraukļu kalna akmens	Nr.68. Staburadžu dobumakmens
Nr.11. Vēju akmens	Nr.23. Lielspicēnu kausakmens	Nr.35. Kalnaziēdu Upurozola vieta	Nr.46. Jaunzemju Velna nags	Nr.58. Baltiņu Velnakmens	Nr.69. Ģevrānu Velna akmens
Nr.12. Līgu dobumakmens	Nr.24. Stērstiņu kausakmeņi				Nr.70. Dronku Velnakmens

Andris Grīnbergs

**Zemgales reģiona
senās kulta vietas**

**The Ancient Cult Sites
of Zemgale Region**

By Andris Grīnbergs

Šajā grāmatiņā ir aprakstītas Zemgales, Sēlijas un nedaudz arī Vidzemes dienvidaustrumu daļas senvietas, jo šādas teritorijas aptver administratīvā vienība Zemgales plānošanas reģions¹, kura ietvaros 2011.gada vasarā un rudenī notika seno kulta vietu apsekošanas un izpētes ekspedīcijas. To rezultātā ir savākts apjomīgs materiālu klāsts un tapusi arī šī grāmatiņa, kas sniedz pārskatu par reģionā mūsdienās zināmajām senajām kulta vietām.

2011.gadā četros no pieciem Latvijas administratīvajiem reģioniem – Kurzemes, Vidzemes, Zemgales un Rīgas reģionā norisinājās starptautisks seno kulta vietu apzināšanas projekts *Kulta Identitāte*². Tā ietvaros katrā no reģioniem tika apsekotas, pētītas un novērtētas apmēram 100 senās kulta un mitoloģiskās vietas. Tās tika izziņātas gan no vēsturnieku viedokļa, gan no tūrisma ekspertu puses kā potenciāli tūrisma objekti. Projekta ārzemju partneri bija Igaunijā un Zviedrijā, kur arī notika seno kulta vietu izpētes aktivitātes. Plašāki visu reģionu projekta materiāli sākot no 2012.gada būs atrodamami internetā.

Grāmatiņā aprakstītie objekti ir kulta vietas un tādas mitoloģiskās vietas, kas arī varētu būt bijušas kulta vietas, bet nav drošu apliecinājumu. Te ir liela daudzveidība – dažāda lieluma akmeņi, dažādu sugu koki, vairāki avoti, kā arī kalni un pa kādam arī cita tipa objektam. 70 aprakstīto senvietu vidū ir pārliecinātas un slavenas senās kulta vietas. Ir arī tādas, kas līdz šim bijušas tikpat kā nezināmas. Ir arī tādas, kas par kulta vietām tiek sauktas, bet, kam nav kvalitatīvu folkloras materiālu vai citu apliecinājumu par senās kulta vietas īstumu. Tās ir vietas, kas par tādām tiek nereti uzskatītas

¹ Vairāk par Zemgales plānošanas reģionu lasiet 212 lappusē

² * Sīkāk par projektu lasiet 208 lappusē.

Ievads

Introduction

This book describes the ancient sites of Zemgale (Semigallia), Sēlija (Selonia) and a little bit South-Eastern part of Vidzeme, since these territories are included in the administrative unit called Zemgale Planning Region¹, where the inspection and research expeditions took place in the summer and autumn of 2011. These activities resulted in voluminous exposure of materials and this particular little book surveying the ancient cult sites of the region that are known nowadays.

In 2011 international exploration project for the ancient cult sites *Cult Identity*² took place in four out of five administrative regions of Latvia – in Kurzeme, Vidzeme, Zemgale, and Riga regions. Approximately 100 of the ancient cult and mythological places were inspected, researched and evaluated within the project. These places were explored both from the point of view of historians, and tourism experts evaluating them as the potential tourism objects. Foreign partners of the project were from Estonia and Sweden, where the activities of exploration for the ancient cult sites took place. More detailed project materials covering all regions will be available on the internet as of 2012.

The objects described in this book are cult sites and mythological places allegedly having been cult sites in the past, but with no reliable proof. There is a huge diversity here — stones of different sizes, trees of different species, several springs, as well as hills and some other objects. The 70 described ancient sites include both cogent and famous cult sites, and also several hardly known so far. There are also some places called cult sites, but without any good quality folklore or any other testimonies of authenticity of the ancient cult site.

¹ See page 212 for more information about Zemgale planning region

² See page 208 for more detailed information about the project.

vai sauktas, bet, iespējams to kultiskie vai mitoloģiskie pirmsākumi ir samērā nesenos laikos.

Diemžēl diezgan daudz senvietu, kas minētas 19.gadsimta un 20.gadsimta pirmās puses dažādos literatūras avotos un folkloras materiālos mūsdienās vairs nav dabā atrodamas. Daudzus teiksmainus kalnus, purvus un citas vietas vairs tagad nevar lokalizēt, jo neviens īsti nevar norādīt no atrašanās vietu vai nevar droši atšķirt no citām līdzīgām vietām apkārtnē. Daudzus kulta un mitoloģiskos akmeņus nevaram vairs redzēt, jo tie ir iznīcināti meliorācijas gaitā vai sašķelti un iemūrēti kādu būvju pamatos.

Seno kulta vietu izplatība Zemgales reģionā ir nevienmērīga. Rietumzemgalē ir samērā daudz objektu Dobeles un Auces apkārtnē, bet Jelgavas apkārtnē, kur Zemgales līdzenumā ilgstoši attīstīta plaša lauksaimnieciskā darbība, to ir ļoti maz. Salīdzinoši bagātāka ir Bauskas un Vecumnieku apkārtnē. Savukārt Sēlijā vairāk seno kulta vietu atrodamas bijušā Aizkraukles rajona teritorijā, mazāk – bijušā Jēkabpils rajonā, kas arī ietilpst Zemgales plānošanas reģiona teritorijā.

Hronoloģiski senās kulta vietas aptver ļoti plašu laika posmu. Pašas senākās – bedrīšakmeņi – var būt attiecināmi uz 1.gadu tūkstoši pirms mūsu ēras (bronzas laikmetu) un somu-ugru ciltīm. Daļa seno kulta vietu varētu būt attiecināmas uz dzelzs laikmetā šajās teritorijās dzīvojošām zemgaļu un sēļu ciltīm. Liela daļa no šīm senvietām attiecināmas uz latviešiem, un kā zināms senās pagāniskās kulta tradīcijas visai plaši izplatītas bija vēl 19.gadsimtā. Atsevišķos retos gadījumos senās kulta vietas pēc senām tradīcijām lietotas pat arī 20.gadsimtā.

These are the places often considered and called as such, but with the dawn in cult and mythological field of possibly comparatively recent history.

Unfortunately, there are pretty much of the ancient sites mentioned in different literature sources and folklore materials of the 19th century and the first half of the 20th century, but not occurring nowadays at all. Many fabulous hills, swamps and other places cannot be localized anymore, because nobody can show their location or cannot surely tell them from similar places in the vicinity. Many cult and mythological stones cannot be seen anymore, because they have been destroyed during drainage works or simply split and walled in the foundations of buildings.

Spread of the ancient cult sites in Zemgale region is irregular. There are quite a lot of objects in the vicinity of Dobeles and Auce, at the same time the number of such objects is very low around Jelgava, in Zemgale plain, where agricultural production has been developed protractedly. Vicinity of Bauska and Vecumnieki is comparatively richer. In its turn, the highest number of ancient cult sites is in the territory of former Aizkraukle region, lower number is in the territory of former Jēkabpils region, also included in the territory of Zemgale planning region.

Chronologically the ancient cult sites cover very wide period of time. The most ancient ones — cup-marked stones (*bedrīšakmeņi*) could be related to the 1st millenary B.C. (Bronze Age) and the Finno-Ugric tribes. Part of the ancient cult sites could be related to the tribes of Zemgalians (*zemgaļi*) and Selonians (*sēļi*) having lived in these territories in the Iron Age. Huge part of these ancient sites is to be related to Latvians, and, as we know, the ancient pagan cult traditions were widely spread even in the 19th century. In separate rare cases the ancient cult sites were used also in the 20th century according all the ancient traditions.

Ievads

Introduction

Seno kulta vietu izpēte Zemgales reģionā aizsākusies jau 19.gadsimtā. Kā īpaši nozīmīgs atzīmējams baltvācu pētnieka Augusta Bīlenšteina veikums. 19.gadsimta beigās un 20.gadsimta sākumā būtisku pienesumu informācijas klāstā par senajām kulta vietām deva apjomīgi teiku, pasaku, nostāstu un vietvārdu vākumi un publicējumi. Šie folkloras materiāli vēl mūsdienās pētniekiem dod ne mazums ideju jauniem meklējumiem un pētījumiem.

Ļoti nozīmīgs seno kulta vietu izpētes jomā ir Edītes Kurces 1924.gadā publicētais seno kulta vietu saraksts, kas aptver ne tikai Zemgali, bet arī citus Latvijas reģionus, izņemot Latgali, un, kas kā apkopojošs materiāls arī tagad vēl pētniekiem dod ierosmes atklājumiem. 20.gadsimta 20. un 30.gados jauni dati par senām kulta vietām bieži parādās folkloras materiālu vākumos un to publikācijās.

Seno kulta vietu pētniecībā nozīmīgs ir arī Artūra Štāla devums. Viņš publicējis apjomīgus un detalizētus rakstus žurnālā „Latvijas Saule” – „Mūsu dzimtenes senatnes un kultūras pieminekļi” (1923.g.) un „Senējā reliģiskā kulta pieminekļi” (1926.g.), grāmatu „Sargāsim savas tautas senatni” (1924.g.). Jau vairāku paaudžu pētniekiem noderīgs ir arī A.Štāla darba manuskripts „Svētās pēdas”, kas sarakstīts 1930.gadu sākumā un tagad glabājas Latvijas Nacionālā Vēstures muzeja Arheoloģijas nodaļā. Šajā apkopojošā materiālā ir ziņas par 48 pēdākmeņiem Latvijā.

Īpaši nozīmīgs pavērsiens seno kulta vietu apzināšanā sākas ar 1923.gadu, līdz ar Pieminekļu valdes izveidošanu. Tās ietvaros Latvijas vēstures un tās pieminekļu izzināšana kļuva par Latvijas valsts veicinātu un sabiedriski nozīmīgu darbību, kas ieguva ļoti lielus apmērus. Visa veida arheoloģijas pieminekļu apsekošanu un jaunapzināšanu veica izmantojot anketēšanu.

Pētniecības vēsture

Research history

Research of the ancient cult sites in Zemgale region was started back in the 19th century. Achievements in this field by the Baltic German researcher Augusts Bīlenšteins should be mentioned as especially important one. At the end of the 19th century and at the beginning of the 20th century, important informational contribution on the ancient cult sites was delivered by voluminous compilations and publications of legends, fairy tales, stories, and toponyms. These folklore materials give plenty of ideas to the researchers for new quests and researches also nowadays.

List of the ancient cult sites published in 1924 by Edīte Kurce and including not only Zemgale, but also other regions of Latvia, except for Latgale, is also a very important material in the field of research of the ancient cult sites. This summarising material still gives the researchers inspiration for new discoveries. New data on the ancient cult sites often appear in compilations of folklore materials and publications in the 20-ies and the 30-ies of the 20th century.

Contribution of Artūrs Štāls is also important in the field of research of the ancient cult sites. He has published voluminous and detailed articles in the magazine “Latvijas Saule” (“Sun of Latvia”) — „Mūsu dzimtenes senatnes un kultūras pieminekļi” (“Historical and Cultural Heritages of our Homeland”) (1923) and „Senējā reliģiskā kulta pieminekļi” (Monuments of the Ancient Religious Cult) (1926), a book named „Sargāsim savas tautas senatni” (“Let us Protect the Antiquity of our Nation”) (1924). Researchers of many generations find also the script of “Holy Trail” by A. Štāls useful; this work was written at the beginning of the 1930-ies and is currently kept in the Archaeology department of the National History Museum of

Par katru senvietu tika aizpildīta anketa (pase), kurā apsekotājs norādīja oficiālo un „tautas mutē” lietoto nosaukumu, adresi, zemes īpašnieku, objekta aprakstu un savāktās ziņas no vietējiem iedzīvotājiem, tai skaitā nostāstus un teikas, ziņas par atradumiem un citus datus. Kā aktīvākos pētniekus, kuru vārds atrodams daudzos ziņojumos Pieminekļu valdei, jāmin H.Skujiņu, E.Šturmu, A.Gusaru, P.Stepiņu F.Jakobsonu, un K.Rozīti. Padomju laikos Pieminekļu valdes arhīvs tika iekļauts Latvijas Nacionālā Vēstures muzeja Arheoloģijas nodaļas arhīvā.

Uzmanību kulta vietām kā blakus jeb saistītiem objektiem visos laikos pievērsuši pilskalnu pētnieki – Augusts Bīlenšteins, Ernests Brastiņš un Juris Urtāns. Aprakstot pilskalnus bieži sniegtas ziņas par dažādām, tai skaitā varbūtējām, kulta vietām pilskalnu tuvumā.

Pēdējo divdesmit gadu laikā Zemgales un Sēlijas (Augšzemes) senās kulta vietas plašāk pētījis un aprakstījis arheologs Juris Urtāns, kas informācijas klāstu papildinājis ar vairākām grāmatām un daudzām publikācijām zinātnisko rakstu krājumos. 2008.gadā iznākusi arī speciāli Zemgales senajām kulta vietām veltīta grāmata angļu valodā ar plašu kopsavilkumu latviešu valodā. Tajā sniegtas ziņas par 239 vietām un objektiem Zemgalē, kam ir senās kulta vietas pazīmes, bet liela daļa no šīm vietām mūsdienās vairs dabā nav apmeklējamas un par tām mēs varam uzzināt tikai no folkloras materiāliem un pētnieku kādreiz fiksētajām ziņām.

Pētījumus un publikācijas par Sēlijā esošām senām kulta vietām, galvenokārt akmeņiem, un lielākoties attiecībā uz bijušā Aizkraukles rajona teritoriju, veikuši Lilija Jakubenoka un Jānis Cepītis. Savukārt konkrētu Zemgalei un Lietuvai raksturīgu dobumakmeņu veidu – kausakmeņu izpēti

Pētniecības vēsture

Research history

Latvia. This summarising material includes information on 48 foot stones in Latvia.

Especially important turning point in the field of exploration of the ancient cult sites began in 1923, when the Monument Board was established. Exploration of the history and monuments of Latvia became a socially important wide-scope activity supported by the state of Latvia within this Board. Inspection and new-exploration of the archaeology monuments of all kinds was carried out by inquiries. Inquiry form (passport) was filled for each particular ancient site, indicating the official name and name used by people, address, landlord, list of objects, and the information collected from the local inhabitants, including stories and legends, information on findings and other data. H. Skujiņš, E. Šturms, A. Gusars, P. Stepiņš F. Jakobsons, and K. Rozītis should be mentioned as the most active researchers, whose names can be found in many reports addressed to the Monument Board. The archive of the Monument Board was included in the archive of the Archaeology department of the National History Museum of Latvia in the Soviet times.

Attention to the cult sites, as adjacent or related objects, has been attracted by the researchers of hillforts — Augusts Bīlenšteins, Ernests Brastiņš and Juris Urtāns. Describing hillforts, information on different cult sites nearby hillforts (including — possible cult sites) was often supplied.

During the last twenty years, the ancient cult sites of Zemgale and Sēlija (Selonia) were researched and described in more detailed manner by the archaeologist Juris Urtāns, increasing the information compilation with several books and many publications in the collections of scientific articles. In 2008 a book in English with wide summary in Latvian, dedicated

un publikācijas veikuši Juris Urtāns un Andris Grīnbergs. Dažkārt jaunas ziņas par Zemgales reģiona senām kulta vietām parādās arī dažādās vispārīgās un konkrētām pagastam vai novadam veltītās novadpētnieku publikācijās, arheologu pētījumu aprakstos par dažādiem arheoloģijas pieminekļiem, un pat tūrisma literatūrā un masu mediju ziņu slējās.

Pētniecības vēsture

Research history

especially to the ancient cult sites of Zemgale, was also published. This book contains information on 239 places and objects in Zemgale with features of ancient cult site, however great part of these places cannot be really attended anymore, and the only information on them can be obtained from the folklore materials and information once recorded by the researchers.

Researches and publications on the ancient cult sites of Sēlija, mainly — stones, and mostly in relation to the territory of former Aizkraukles region, have been carried out by Lilija Jakubenoka and Jānis Cepītis. In their turn, Juris Urtāns and Andris Grīnbergs carried out research of particular kind of hollow stones characteristic for Zemgale and Lithuania — stones with rounded cone hollow, as well as prepared publications on this topic. Sometimes news on the ancient cult sites in Zemgale region show up also in publications — general and dedicated to particular parish or county and prepared by the local history researchers, descriptions of researches of the archaeologists on different monuments of archaeology, as well as in tourism literature and mass media news columns.

Kopumā ikviena senā kulta vieta ir kāds dabas objekts. Zemgales un Sēlijas senās kulta vietas tipoloģiski daudz neatšķiras no līdzīgām vietām citviet Latvijā. Ir tikai daži seno kulta vietu veidi, kas tikpat vai vispār nemaz nav pārstāvēti šajās teritorijās — alas un petroglifi uz klinšu un alu sienām. Visi pārējie seno kulta vietu veidi Zemgalē un Sēlijā ir zināmi un apskatāmi arī mūsdienās.

Senās kulta vietas Latvijā kā objekti tipoloģiski dalās šādās 6 pamatgrupās:

- reljefa formas (visas virszemes reljefa formas, būtībā — visas kvartāra reljefa formas - kalni, lejas, gravas, u.c.),
- klintis un alas (visas reljefa formas devona iežos, ieskaitot pazemes objektus),
- hidroloģiski objekti jeb ūdeņi (upes, strauti, avoti, ezeri, dīķi, purvi, u.c.),
- akmeņi (šie objekti sadalās daudzās sīkākās apakšgrupās) un to krāvumi,
- koki, to grupas, birzis un meži (dzīvās dabas objekti),
- petroglifu vietas (uz smilšakmens klintīm).

Visas šīs objektu pamatgrupas sadalās sīkākās apakšgrupās. Salīdzinoši vissarežģītākais un daudzveidīgākais ir akmeņu sadalījums. Pirmkārt jāpaskaidro, ko mēs Latvijā saprotam ar šo vārdu. Būtībā akmeņi ir iežu gabali, kurus ledājs ir atrāvis no klinšu masīviem Skandināvijā un savulaik te mums atgādājis un atstājis. Ģeoloģisku procesu gaitā lielākā daļa no šiem akmeņiem ir plīsuši un apgludināti, un tāpēc pie mums ir salīdzinoši izmēros mazi un pēc formas vairāk vai mazāk apaļi. Cilvēkiem pirms daudziem

Seno kulta vietu daudzveidība

Diversity of the ancient cult sites

In general any ancient cult site is an object of nature. Ancient cult sites of Zemgale and Sēlija typologically are not much different from similar places in other locations of Latvia. There are just some kinds of ancient cult sites hardly represented or not represented at all in these territories — caves and petroglyphs on the walls of cliffs and caves. The rest of the kinds of ancient cult sites in Zemgale and Sēlija are known and sight-worthy also in these days.

Typologically ancient cult sites as objects are divided in 6 basic groups in Latvia:

- relief shapes (all shapes of surface relief, essentially — all the shapes of quaternary relief — hills, valleys, glens, etc.),
- cliffs and caves (all shapes of relief in the Devon cliffs, including the underground objects),
- hydrological objects or waters (rivers, brooks, springs, lakes, ponds, swamps, etc.),
- stones (these objects are divided in many more elaborated subgroups) and their stackings,
- trees, their groups, groves and forests (wildlife objects),
- locations of petroglyphs (on sandstone cliffs).

All these basic groups of objects are divided in more elaborated subgroups. Comparatively the most complicated and most diversified one is the division of stones. First, the meaning of this term in Latvia must be explained. Essentially the stones are pieces of cliffs torn off from the cliff masses in Scandinavia, delivered and left here by the glacier. In geological processes most of these stones are split and smoothed, therefore there

Seno kulta vietu daudzveidība

Diversity of the ancient cult sites

gadu tūkstošiem ienākot tagadējā Latvijas teritorijā akmeņi neapšaubāmi bija tie objekti, kam tika pievērsta uzmanība. Tie kļuva gan par saimniecībā praktiski noderīgiem objektiem (akmens cirvji, graudberži, u.c.), gan arī par kulta vietām. Tad nu arī akmeņus kā senās kulta vietas mēs varam iedalīt – dabiskos jeb neapdarinātos akmeņos un dobumakmeņos jeb akmeņos, kam konstatējamas mākslīgas apdares pazīmes. Paradoksāli, bet par pašām senākām kulta vietām Latvijā mēs varam uzskatīt bedrīšakmeņus (akmeņus ar maziem dobumiņiem virsmās), jo acīmredzami mākslīgi veidotie dobumiņi mums apliecina cilvēku veikumu, kaut arī teorētiski visticamāk pirmās kulta vietas bija neapdarināti akmeņi vai kādi citi nepārveidoti dabas objekti, par kuriem mums nav nekādu liecību. Agrīnās kulta vietas atsevišķos gadījumos var tikt lokalizētas arī ar arheoloģiskām metodēm un neizpausties mūsdienās redzamās materiālās formās, taču tādos gadījumos tas ir datēšanas un interpretācijas jautājums.

Savukārt jau minētie dobumakmeņi sadalās pēc dobumu formām: bedrīšakmeņi, bļodakmeņi, kausakmeņi, muldakmeņi, pēdakmeņi un šķīvakmeņi (akmeņi ar šķīvveida dobumiem). Attiecībā uz dobumakmeņu sīkāku sadalījumu var būt diskusijas un atšķirīgi uzskati, jo ir akmeņi ar nepārprotami mākslīgiem pārveidojumiem, bet ir arī tādi dobumi akmeņos, par kuriem eksperti nav vienprātis vai tie mākslīgi vai dabiski, vai tikai mazliet pārveidoti. Pie senajiem kulta akmeņiem kā apakšgrupas vēl minami arī tādi akmeņi, kuros nav dobumi, bet ir citas pazīmes – krustakmeņi (akmeņi ar iekaltām zīmēm) un elktēli (akmeņi, kas atgādina cilvēka vai kāda dzīvnieka formas). Neparasti, bet ir ziņas, ka Latvijā kā kulta vietas dažos gadījumos izmantoti tikuši arī graudberži, kad droši vien, tie vairs nav bijuši vajadzīgi savai pamatnozīmei. Savukārt

are comparatively small and more or less round stones in our territories. Thousands of years ago, stones without any doubt were the objects people entering the territory of today's Latvia paid attention to. They became both practically useful objects in everyday life (stone axes, grain-mills, etc.), and also cult sites. So the stones can also be divided like ancient cult sites — natural or unprocessed stones and hollow stones or stones with artificial processing marks. It is paradoxically, but cup-marked stones (stones with little cavities in surfaces) can be considered the most ancient cult sites in Latvia, because obviously man-made little cavities confirms the activities by human beings, although theoretically it is most possible that the first cult sites were simply unprocessed stones or some other unchanged natural objects we have no indications about. The early cult sites in separate occasions can be localized also by using archaeological methods without reflecting any material forms obvious in our days, but in cases like these it is all about dating and interpretation.

In their turn, the new hollow stones are divided by the cavity shapes: cup-marked stones, bowl-shaped stones, stones with rounded cone hollow, trough stones, foot stones, and plate-stones (stones with plate-shaped cavities). More detailed division of the hollow stones can be discussed, and different opinions are possible regarding this matter, since there are stones with obviously man-made modifications found; however, there can also be cavities in the stones even experts are not of the same opinion, whether they are man-made or natural or slightly modified. Ancient cult stones also include as subgroups stones without cavities, but with different indications — cross stones (stones with carved signs) and idol-statues (stones reminding shapes of a man or animal). It is unusual,

attiecībā uz akmeņiem bez apdares pazīmēm kā īpaša un liela apakšgrupa nodalāmi daudzie mantas un naudas akmeņi, kas ir populāru nostāstu vietas. Attiecībā uz visiem kulta akmeņiem, atšķirībā no citu pamatgrupu objektiem, būtisks kritērijs ir atrašanās vieta: vai tā ir nosacīti sākotnējā vieta, vai objekts ir pārvietots. Tas īpaši būtiski no arheoloģiskā viedokļa.

Jebkuras senās kulta vietas var iedalīt arī sīkāk pēc citām pazīmēm, piemēram, hronoloģiskām, mitoloģiskām un citām. Attiecībā uz seno kulta vietu tipoloģiju, ļoti svarīgi norādīt, ka šīs vietas var savā ziņā pārkāties un veidot kompleksus. Piemēram, kādā teiksmainā kalnā atrodas dobumakmens, vai kādā nostāstiem apvītā klintī ir ala un tās sienā vēl varbūt atrodas iegravētas zīmes jeb petroglifi.

Jebkurā gadījumā senās kulta vietas tāpat kā senās dzīves vietas (apmetnes un pilskalni) un apbedījumu vietas (senkapi un viduslaiku kapsētas) ir viens no trim galvenajiem arheoloģijas pieminekļu veidiem. Parāli tam liela daļa seno kulta vietu ir ģeoloģiskie objekti. Cita daļa no senām kulta vietām - koki, bieži ir aizsargājami kā dižkoki (dabas pieminekļi).

Ja dažādus dabas objektus parasti izvērtē pēc izmēriem un izceļ lielākos, tad arheoloģijas pieminekļus nosaka pēc tā vai senā dzīvesvietā ir kultūrslānis, vai senkapos ir pats apbedījums, bet attiecībā uz kulta vietām – viss ir daudz sarežģītāk. Būtībā ir vai nav konkrētā vieta uzskatāma par senu kulta vietu, nosaka pētnieciskā prakse un ekspertu pieredze. *Kā tad mēs varam atpazīt senās kulta vietas?*

but there is some background information that grain-mills have been used as cult sites in several occasions in Latvia, probably, if they were not used for the intended purposes. Regarding the stones without marks of processing, many treasure and money stones, popular objects of stories, can be separated as a special and large subgroup. Regarding all the cult stones, in difference with objects of other basic groups, location is a significant criterion: whether the object lies in the initial location, or it has been moved. It is a crucial factor from the archaeological point of view.

Any of the ancient cult sites can be divided also in more detailed way by other features, for example, chronological, mythological, and other ones. Regarding the typology of the ancient cult sites, it is crucial to indicate these places can collide a bit and create complexes. For example, there is a hollow stone located in some fabulous hill, or there is a cave in a cliff surrounded by legends, and there are still lapidary signs or petroglyphs on the wall of the cave.

In any way, the ancient cult sites just like the ancient places of living (settlements and hillforts) and places of burial (ancient graves and medieval graveyards) are one of three main kinds of the monuments of archaeology. In parallel of all this, a great part of the ancient cult sites consists of geological objects. Other part of the ancient cult sites include just trees often protected as very big trees (nature monuments).

Different natural objects are usually evaluated by size while accentuating the largest ones, but the monuments of archaeology are determined by considering, whether there is a cultural layer in the ancient place of living, if there is a burial in the ancient grave, but regarding the cult sites the procedure is much more complicated. Essentially the fact,

Seno kulta vietu daudzveidība

Diversity of the ancient cult sites

Seno kulta vietu daudzveidība

Diversity of the ancient cult sites

Senās kulta vietas mēs varam identificēt pēc:

- 1) folkloras liecībām (teikas, nostāsti un citi mitoloģiski vēstījumi),
- 2) toponīmikas (vietvārdiem; tie var būt saistīti ar folkloru, bet var būt arī atsevišķi),
- 3) rakstītiem avotiem (baznīcu vizitāciju protokoli, tiesu dokumenti, u.c.),
- 4) arheoloģiskām liecībām (atradumi, kultūrlānis, zemes darbu pazīmes),
- 5) objekta fiziskas pārveides pazīmēm (pārsvarā, dobumakmeņi, īpaši bedrīšakmeņi, bļodakmeņi un kausakmeņi, kā arī petroglifi).

Īpaši plašas un daudzveidīgas seno kulta vietu identificēšanas iespējas dod pirmo divu veidu liecības – folkloras un toponīmika. Bieži vien tās pārklājas, bet var būt arī atsevišķi. Ikvienā Latvijas novadā mēs varam atrast vietas, par kurām ir kādas teikas, nostāsti vai ticējumi. Parasti stāstījumā par šīm vietām parādās tradicionāli seno kulta vietu atslēgas vārdi – Velns, baznīca, Jānis, upuris, svēts, elks. Retāk – Dievs, veselība, acis, spoki, elle. Pie šādiem atslēgas vārdiem ar zināmām piebildēm var pieskaitīt arī – pērkons, Laima, Māra, un citus. Nereti pēdējos minētos atslēgas vārdus var uzskatīt par diskutabliem un jaunāko laiku folkloristiskiem ieguvumiem, un tie var būt maldinoši, bet tikpat labi tie var būt kā mūsdienās redzama atblāzma no kādiem nezināmiem senās kulta vietas folkloras slāņiem. Jebkurā gadījumā pētniekiem rūpīgi jāizvērtē ikviena iespējamā vieta, kas saistīta arī ar pašiem tipiskākajiem atslēgas vārdiem, piemēram, Jānis vai baznīca. Arī tie var izrādīties pavisam tālu esam no senām kulta vietām. Par Jāņa kalnu var saukt vietu, kur Jāņi tiek svinēti tikai kopš kolhozu laikiem, bet Baznīcas kalnā bieži vien atradusies kristīgā

whether the particular place is to be considered an ancient cult site, is determined by the research practice and experience of experts. *How can we recognize the ancient cult sites?*

The ancient cult sites can be identified by:

- 1) folklore materials (legends, stories and other mythological messages),
- 2) toponymics (for the place-names; they can be related to folklore or separated),
- 3) written sources (protocols of church visitations, court documentation, etc.),
- 4) archaeological evidence (discoveries, cultural layer, indications of earth works),
- 5) indications of physical modification of the object (mostly — hollow stones, especially cup-marked stones, bowl-shaped stones, and stones with rounded cone hollow, as well as petroglyphs).

Especially wide and diversified opportunities of identification of the ancient cult sites are given by the first two evidences — folklore and toponymics. They often collide, but they can also be different. We can find places surrounded by some legends, stories or beliefs in every part of Latvia. Usually narration about these places include traditional key words of the ancient cult sites — devil, church, Jānis, sacrifice, sacred, idol. There is a number of words mentioned more seldom — God, health, eyes, ghosts, hell. The key words may include (with several notes) also — Pērkons (Thunder), Laima, Māra, and other ones. The above mentioned key words can often be considered as discussable and misleading

baznīca. Tīri statistiski visbiežāk izplatītais seno kulta vietu atslēgas vārds ir Velns (Vells). Tas pētnieku diskusijās vērtēts gan kā pagāniskā dievība, gan kā kristiešu Dieva pretstats, un par to sarakstītas daudzas zinātniskas publikācijas. Kā senās kulta vietas ar Velnu saistītās visbiežāk ir dažādi akmeņi (gan izmēros lieli, gan ar pēdām un cita veida dobumiem), nereti ir arī dažādas reljefa formas un hidroloģiski objekti (upes, ezeri), retāk - koki. Tai pašā laikā atsevišķos gadījumos vietvārdi ar Velna vārdu var nebūt senas kulta vietas pazīme, bet radušies nesenos laikos ellīgi smagu darbu vai kāda nejauka vai traģiska notikuma rezultātā.

Katrā ziņā kopumā senās kulta vietas ir ļoti daudzveidīgas un interesantas. Tās saistošas gan dažādu nozaru zinātniekiem, gan arī ikvienam Latvijas iedzīvotājam, kas interesējas par kultūras mantojumu, gan arī tūristiem. Septiņdesmit nozīmīgāko seno kulta vietu Zemgales reģionā apraksti sniedz pārskatu par mūsdienās dabā lokalizētām un interesantiem apskatāmām senvietām, un īsumā skaidro šo vietu nozīmi senatnē.

contemporary folklore benefits, but they can also be a kind of nowadays reflection from some unknown folklore layers of some ancient cult site. In any way, researchers must carefully evaluate all possible locations related with the most typical key words, for example, Jānis or church. They can turn out to be very far from the ancient cult sites. Name Jāņa kalns can be given to a place used for the celebration of Midsummer night since the age of collective farming, but the name Church Hill is often given due to its historical location of Christian church. Statistically the most common key word of the ancient cult sites is Devil (Vells). This word has been evaluated both as a pagan divinity, and contrast of Christian God in researchers' discussions, and many scientific publications have been written on this topic. Different stones (both with great size, and with footprints and other kind of cavities) are most commonly related with Devil as the ancient cult sites, as well as different relief shapes and hydrological objects (rivers, lakes), more seldom these objects include trees. At the same time, in separate cases place-names including Devil should not be a feature of ancient cult site, but a recent result of awfully hard works or nasty or tragic event.

In any way, generally the ancient cult sites are very various and interesting. They are exciting both for scientists working in different fields, and for every inhabitant of Latvia interested in the cultural heritage, and tourists. Descriptions of the seventy most important ancient cult sites in Zemgale region provide overview of the ancient places naturally localized in our days and to be visited by anyone interested and briefly explains meaning of these places in the past.

Seno kulta vietu daudzveidība

Diversity of the ancient cult sites

Koordinātas: 56° 30' 050; 22° 49' 084.

Adrese: Zemgale, Auces novads, Lielaucē pagasts, 4 km uz DR no Lielaucē, ap 700 m uz ZR no Ļūļēnu mājām, uzkalna A nogāzes pakājē, brikšņos.

Apraksts: Akmens, kas ir arī Velna akmens, atrodas starpkalnu ieplakā. Vienam no blakus esošiem kalniem nesēn nocirsts mežs, kas tagad aizaudzis ar brikšņiem. Akmens izmēri: 2,45 x 1,70 x 1,1 m, apkārtmērs 7,65 m. Tā virsmā redzamas trīs tā saucamās Velna pēdas: 1) 20 x 8 x 3 cm; 2) 14 x 10 x 3 cm; 3) 16 x 10,5 x 1 cm. Visas trīs iedobes radušās dabīgā - izdēdējumu ceļā. Akmeni ir arī mākslīgs veidojums - robežzīme: 7 x 10 cm liels krustiņš ar 6 cm dziļu un 2 cm diametrā iurbumu vidū.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Tipisks Velnakmens un pēdakmens. Papildus teikā, ka pēdas ieminis Velns, akmens virsmā iekalta arī robežzīme.

Vide un pieejamība: Ļoti grūti atrodams, jo meklējams brikšņos. Nēkadu norāžu zīmju nav. Apkārtnē neapdzīvota, visapkārt lauksaimniecības un mežu zemes, ceļu uzprasīt visdrīzāk nēbūs kam.

Citas ziņas: Reti tūristu un interesentu apmeklēts objekts.

Coordinates: 56° 30' 050; 22° 49' 084.

Address: Zemgale, Auce municipality, Lielaucē parish, 4 km SW from Lielaucē, approximately 700 m NW from "Ļūļēni" home, at the foot of the A slope of the hill, in the bushes.

Description: The stone, called also a Devil's stone, is located in lowland between hills. One of the nearby hills was recently deforested and now it is overgrown with bushes. Dimensions of stone: 2,45 x 1,70 x 1,1 m, circumference 7,65 m. On the surface are three Devil's footprints with dimensions: 1) 20 x 8 x 3 cm; 2) 14 x 10 x 3 cm; 3) 16 x 10,5 x 1 cm. The stone bears also an artificial formation — landmark: 7 x 10 cm cross with a 6 cm deep and 2 cm (diameter) drill in the centre of it.

Cultural and historical value: Typical Devil's stone and foot stone. Additionally to the legend telling the footprints are left by Devil, the stone surface bears also a landmark.

Environment and accessibility: Very hard to find since it is located in bushes. No indication signs can be found around. The vicinity is uninhabited, surrounded by agricultural and forest lands, and, most likely, there will be no one to ask the right direction to find it.

Other information: Object rarely visited by tourists and interested persons.

- ◆ Akmens virsmā redzamas pēdas un nesēnu laiku robežzīme.
- ◆ Surface of the stone bears footprints and a landmark of recent history.

- ◆ Sodiņu pēdakmens meklējams biezos brikšņos.
- ◆ Sodiņu Foot Stone can be found in thick bushes.

1 Sodiņu pēdakmens

1 Sodiņu Foot's Stone

Koordinātas: 56° 28' 962; 22° 49' 384.

Adrese: Zemgale, Auces novads, Vītiņu pagasts, 5 km ZR no Auces pilsētas, 3 km uz R no Auces - Bikstu lielceļa, kalna nogāzē 0,5 km uz Z no Dzirnavnieku mājām, 200 m uz D no karjera.

Apraksts: Ļoti populārs un samērā viegli sasniedzams avotu komplekss, kas mūsdienās kļuvis populārāks nekā senāk. Avoti apvīti ar dažādām teikām un nostāstiem, kas gan pa lielākai daļai radušies nesenos laikos, tomēr ir pamats domāt, ka senāk te bijusi varbūtēja kulta vai vismaz mitoloģiska vieta. Avoti iztek akmeņu mūrējumā, satek kopā un kā paliels strauts aiztek prom pa nelielu graviņu mežā.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Interesantie avoti apvīti ar mūsdienu folkloru. Tos bieži sauc par Karaļavotiem, tomēr šī nosaukuma izcelsme ir vēl neskaidra. It kā nosaukums radies no Zviedrijas karaļa Kārļa XII, kam Ziemeļu kara (1700-1721.g.) laikā pie avotiem bijusi nometne. Taču, iespējams, ka šis nostāsts radies jaunākos laikos. Ja kāda zviedru karaspēka nometne avotu tuvumā ir bijusi, tad tas varētu būt bijis Ziemeļu kara pirmajos gados. Skaidri zināms, ka Kārļa XII karaspēka nometne 1701.gadā bijusi Liepājas apkārtnē esošā Virgas pagasta teritorijā, bet vēlākos gados viņš karojis Polijā, Dānijā un citur, līdz 1718.gadā nogalināts tagadējās Norvēģijas teritorijā. ▶

Coordinates: 56° 28' 962; 22° 49' 384.

Address: Zemgale, Auce municipality, Vītiņu parish, 5 km NW from Auce town, 3 km W from the Auce-Biksti road on the slope of the hill 0,5 km N from "Dzirnavnieki" home, 200 m S from the quarry.

Description: Very popular and relatively easily accessible set of springs, the popularity of which has spread much more nowadays than in the ancient days. There are many legends and stories devoted to the springs, most of which were written in recent days. However there are reasonable grounds to consider the place is a former cult or at least a mythological site. The individual springs come out of a stone wall, merge and in the form of a large stream flow away through a small ditch into the forest.

Cultural and historical value: The interesting springs are surrounded by contemporary folklore. They are often called the King's Springs, yet the origin of this name is still unclear. The name allegedly was created after the King of Sweden Karl XII who had organised a military camp by the springs during the Northern War (1700—1721). But it is possible this story was created in modern times. If there ever has been a camp of Swedish military in the vicinity of the springs, it could have been in the first years of the Northern War. It is clear a military camp for the army of King Karl XII was in the territory of Virga parish located in the vicinity of Liepāja back in 1701, but later he fought in Poland, Denmark and elsewhere, until he was killed in the territory of today's Norway in 1718. ▶

- ◆ Avoti iztek nezināmos laikos mūrētā baseinā.
- ◆ Springs flow into the reservoir build in unknown times.

- ◆ Ķeveles avoti sākas meža pudurī.
- ◆ Ķevele springs outflow in the forest clump.

2 Ķeveles avoti

2 Ķevele springs

2 Ķeveles avoti

2 Ķevele springs

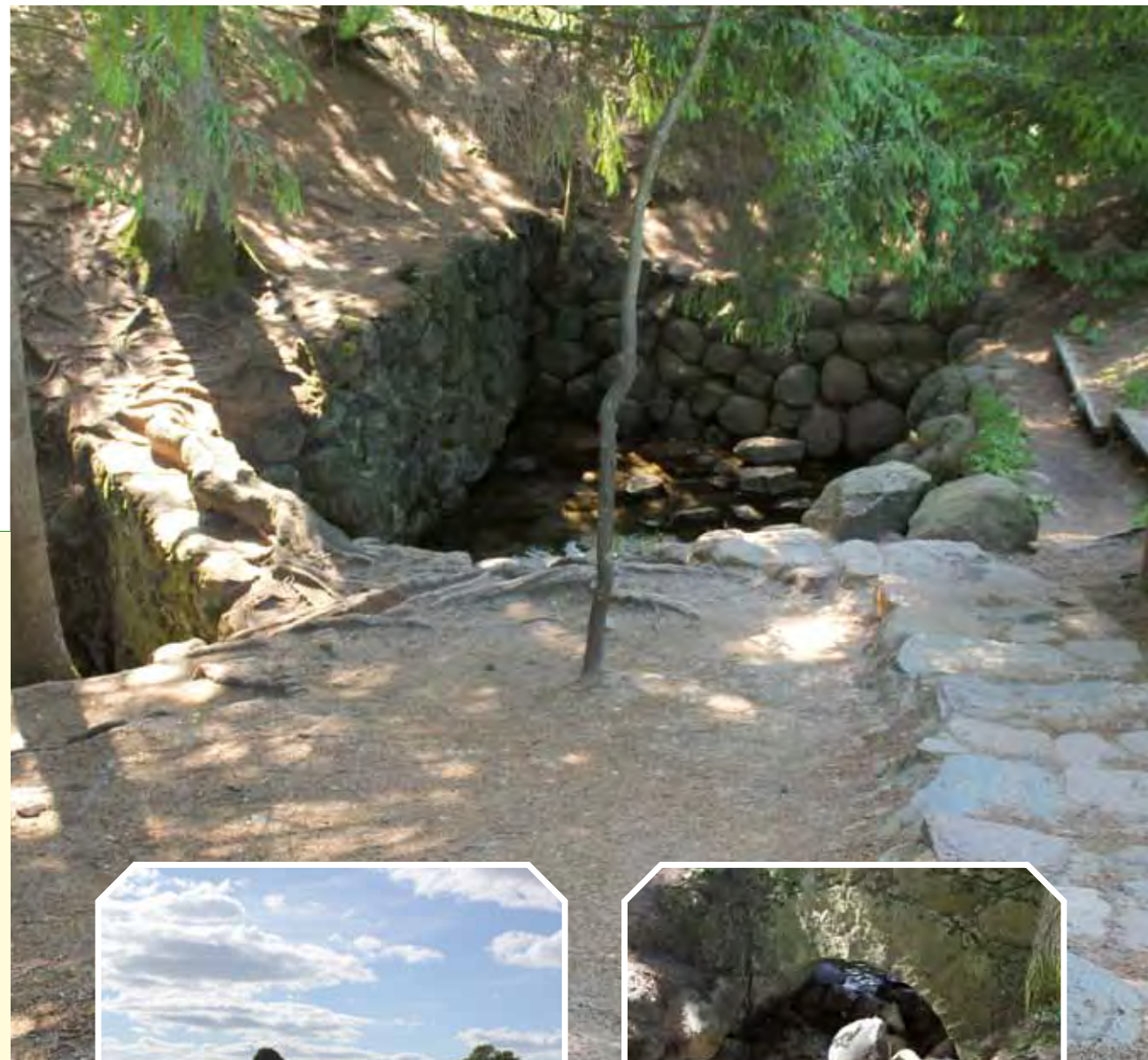
Vide un pieejamība: Avotu komplekss ir jauka vieta, kas piesaista plašas sabiedrības uzmanību kā dabas objekts, kā mītiska vieta un ļoti svarīgi - laba dzeramā ūdens ieguves vieta. Uz šejieni pēc ūdens brauc cilvēki no dažādām tuvākās apkārtnes vietām, arī garāmbraucot rīdzinieki un, kas īpaši interesanti - lietuvieši no Latvijai tuvākām pierobežas pilsētiņām, jo viņi atzīst, ka tik labu ūdeni nekur citur tuvumā nevar dabūt. Avoti viegli pieejami pa ceļiem un taku. Ir norāžu zīmes un apjomīgs stends uzkalnā pie avotiem. Avotu ūdens tiek arī rūpnieciski pildīts pudelēs.

Citas ziņas: Iespējams, kā kulta vieta tiek izmantoti arī mūsdienās.

Environment and accessibility: The set of springs is a nice place attracting many visitors as a nature object, mythological site, and, most important, as a source of qualitative drinking water. People from different places nearby, as well as passers-by come here for drinking water; and, what is especially interesting, they are joined also by Lithuanians from the towns in the nearest border area, indicating there is no way to get such a good water. Springs are easily accessible by road and footpath. There are indication signs showing the way and voluminous stand on the hill by the springs. Spring water is being bottled also industrially.

Other information: This object is used as a cult site possibly also nowadays.

- ◆ Kad sākusies ziedošanas tradīcija pie Ķeveles avotiem vēl ir neatbildēts jautājums.
- ◆ It is still unclear when the tradition of donations by Ķevele springs started.

3 Lielkupju Altāra kalns

3 Lielkupji Altar Hill

Koordinātas: 56° 33' 886; 22° 58' 490.

Adrese: Zemgale, Auce novads, Īles pagasts, klajā un paugurainā vietā iepretim Lielkupju mājām, 230 m uz A no lauku ceļa, pa kuru var aizbraukt no Īles uz Lielkupju mājām.

Apraksts: Pilnīgi klajš kalniņš ar lēzenām nogāzēm. Blakus tam daži mazāki, līdzīgi ledāja darbības veidoti pauguriņi. Visus kalniņus klāj ganībām piemērotas pļavas.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Pēc nostāstiem sena kulta vieta, kur bijis altāris. Mūsdienās nekas par to neliecina.

Vide un pieejamība: Samērā viegli atrodams un pieejams. No kalniņa paveras visai labas ainavas uz apkārtni.

Citas ziņas: Netālu atrodas pamesta padomju laiku ferma.

Coordinates: 56° 33' 886; 22° 58' 490.

Address: Zemgale, Auce municipality, Īle parish, in an open, rolling field, opposite of the "Lielkupji" home, 230 m E from the road from Īle to "Lielkupji" home.

Description: Completely opened small hill with flat slopes and no trees. There are some smaller and similar knolls created due to the course of the glacier. All hills are covered with meadows suitable for pasture.

Cultural and historical value: According to legends, the place was an ancient cult site. There is nothing indicating about that today.

Environment and accessibility: The object is rather easily found and accessible. There are quite good landscapes seen from the hill.

Other information: There is an abandoned farm from Soviet times in the vicinity.

- ◆ *Altāra kalna un apkārtnes reljefs priecē ainavu un kvartāra ģeoloģijas cienītājus.*
- ◆ *Altar Hill and relief of vicinity would please lovers of landscapes and Quaternary geology.*

- ◆ *Altāra kalns – varbūtēja senvieta.*
- ◆ *Altar Hill — possible ancient site.*

- ◆ *Skats uz apkārtni no Altāra kalna virsotnes.*
- ◆ *View to the vicinity from the top of the Altar Hill.*

4 Vērpju goba

4 Vērpju elm

Koordinātas: 56° 42' 230; 23° 00' 113.

Adrese: Zemgale, Dobeles novads, Bikstu pagasts, 3 km uz DDR no Jaunpils, 350 m uz ZA no Vērpjiem, lauku ceļa malā, 80 m no tā, labības laukā.

Apraksts: Pilnīgi atsevišķi klajā vietā augošs koks. Senāk pie tās atrastas ogles un nelieli akmeņi, kas gan vistīcāmāk novākti no apkārt esošiem laukiem. Gobas apkārtmērs 3,87 m, kas liecina, ka tās vecums apmēram 200 gadi. Iespējams, ka tā ir atvase no kādas šeit pat senāk augušas vecākas gobas.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Pēc nostāstiem tā ir sena kulta vieta. Goba senāk saukta par Upurgobu. Netālu ir senkapi, kas attiecas uz 16.-17.gadsimtu, bet mūsdienās apskatāmā goba neapšaubāmi ir jaunāka par tiem. Ja tieši pie šīs gobas veikti kādi ziedojumi, tad tie droši vien notikuši pie jau krietni pieauguša koka – tā tad ne ātrāk kā 19.gadsimta beigās.

Vide un pieejamība: Visai izskatīgs koks, klajā pacēlumā ar labu skatu visapkārt. Pieejamību apgrūtina labības sējumi. Pietiekami labi goba apskatāma arī no tuvējā zemesceļa.

Citas ziņas: Piekļuvei pie gobas caur labības lauku ieteicams izmantot meža dzīvnieku iestaigātas taciņas.

Coordinates: 56° 42' 230; 23° 00' 113.

Address: Zemgale, Dobeles municipality, Biksti parish, 3 km SSW from Jaunpils, 350 m NE from Vērpji, aside of a rural road, 80 m away from it, in a corn field.

Description: A completely free-standing tree in an open field. Coal and small stones have been found at the tree in the past, but, most probably, they were removed from the nearby fields. Circumference of the elm — 3,87 m — indicates it could be around 200 years old. Possibly, this elm is a sprout from another elder elm, previously grown in this place.

Cultural and historical value: According to legends, the place was an ancient cult site. The elm was called Sacrificial Elm in the past. Ancient burial ground from the 16th—17th century is found nearby, but the elm visible today is newer than the burial ground. If any contributions were done by this elm, this would have probably happened at a grown tree, this means — not earlier than the end of the 19th century.

Environment and accessibility: A rather well-shaped tree, located in an open mount with nice view around. Accessibility is difficult due to the sowings. The elm is quite well visible from the nearby unpaved road.

Other information: It is recommended to use the track beaten by wild animals to access the elm through the sowing.

- ◆ *Varens koks ar noslēpumainu pagātņi.*
- ◆ *Huge tree with mysterious past.*

5 Svētes ezers

5 Lake Svētes

Koordinātas: 56° 37' 148; 22° 59' 322.

Adrese: Zemgale, Dobeles novads, Zebrenes pagasts, 5 km uz D no Bikstiem, 0,5 km uz D no daudz lielākā Zebrus ezera, 1,2 km uz DA no Villiku mājām.

Apraksts: 1,2 km garš un 0,5 km plats, purvainos un brikšņainiem mežiem aizaugušos krastos esošs ezers, kas vieglāk pieejams no dienvidu puses, kur pieved labiekārtots meža ceļš.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Ezera nosaukums vedina domāt, ka tas senos laikos varētu būt bijis svētvieta. Ainaviskā ezera krastā atrodas slavenais Zebrus Elkus kalns (objekts Nr.6). ▶

Coordinates: 56° 37' 148; 22° 59' 322.

Address: Zemgale, Dobeles municipality, Zebrene parish, 5 km S from Biksti, 0,5 km S from the much larger Lake Zebrus, 1,2 km SE from "Villiki" home.

Description: The lake is 1,2 km long and 0,5 km wide, with marshy banks overgrown with underwoody forests. It is more easily accessible from the south by a facilitated forest road.

Cultural and historical value: Name of the lake suggests it could have been a sacred site in the ancient times. The famous Zebrus Elku Hill (object No. 6) can be found on the bank of the scenic lake. ▶

- ◆ Ir brīnišķīgi, ka ezera krastos neredz ne apbūvi, ne citas civilizācijas pazīmes.
- ◆ It is wonderful not to see construction or any other signs of civilisation on the banks of the lake.

- ◆ Atpūtas vieta dabas vērošanai un nesteidzīgām pārdomām.
- ◆ Recreation sites for the observation of nature and calm reflections.

5 Svētes ezers

Vide un pieejamība: Ainavisks, bet diezgan grūti pieejams. Ezera dienvidu krastā ir A/S Latvijas Valsts Meži likts stands un norāžu zīmes. Gar ezera dienvidaustrumu krastu ved taka uz Zebrus Elku kalnu.

Citas ziņas: Kā varbūtēja senvieta uzlūkojams kopā ar Zebrus Elku kalnu.

Environment and accessibility: Scenic, but rather difficult to access. On the southern bank of the lake, the Latvia's State Forests have installed an information stand and signs. There is a trail leading to the Zebrus Elku Hill along the South-Eastern bank of the lake.

Other information: Regarded as a possible ancient site together with the Zebrus Elku Hill.

5 Lake Svētes

- ◆ Svētes ezers ir liels, bet kluss kā mežezers.
- ◆ Lake Svētes is large, but also quite as a forest lake.

- ◆ Stands ezera krastā stāsta par dabas vērtībām.
- ◆ Stand on the bank of the lake tells about the values of nature.

Koordinātas: 56° 37' 145; 22° 59' 550.

Adrese: Zemgale, Dobeles novads, Zebrenes pagasts, Svētes ezera austrumu krastā, 0,5 km no Zebrus ezera, purvainā un mežainā apvidū.

Apraksts: 600 x 250 m liels un līdz 20 m augsts pacēlums purvainu ezeru un purvu ieskaudā vietā, kas pieejams pa meža ceļu no dienvidu puses. Viss kalns noaudzis ar jauktu koku mežu, kas pats par sevi ir bioloģiski interesants. Kalna vidus plakums ir pļava, bet tai apkārt lapu koku mežs, kas vietām nogāzēs pāriet skujkoku mežā.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Jau 19.gadsimtā Elku kalnu aprakstījis pazīstamais baltvācu pētnieks Augusts Bīlenšteins. Toreiz pie tā apzināti vairāki akmeņu krāvumu vaļņi, kas mūsdienās vairs nav saskatāmi. Tagad akmeņi lielākā skaitā atrodami vien Svētes ezeram tuvākās kalna nogāzes apakšā. Kādreiz kalnā it kā bijis arī akmens ar dobumu vai iekalumiem, bet arī tas mūsdienās nav atrodams. Zināms, ka akmeņi no kalna kādreiz vesti prom būvniecības vajadzībām. Tiek runāts, ka Elku kalnā kādreiz bijusi baznīca un zviedru laikos tur atradies saieta nams. Nostāsti liecina, ka kalna tuvumā esot Priesteru ceļš, kas savieno Elku kalnu pa Zebrus ezera dibenu ar kādu no pretējā krastā esošajiem pilskalniem. ▶

Coordinates: 56° 37' 145; 22° 59' 550.

Address: Zemgale, Dobeles municipality, Zebrene parish, on the Eastern bank of Lake Svētes, 0,5 km from Lake Zebrus, in a marshy and woody vicinity.

Description: The hill is 600 x 250 m large and up to 20 m high surrounded by marshy lakes and swamps, accessible by forest road from the South. The whole hill is overgrown with a mixed tree forest, a biologically interesting site by itself. There is a meadow surrounded by a deciduous forest in the middle part of the hill, but the deciduous forest turns into a coniferous forest on the slopes of the hill.

Cultural and historical value: The well-known Baltic-German researcher A. Bielenstein described the Elku Hill back in the 19th century. At that time he had spotted several stone stack walls, not seen nowadays. A larger number of stones can be found at the foot of the hill slope that is closest to Lake Svētes. Once there allegedly was also a stone with cavity or carvings, but it is not found nowadays. It is known the stones were brought away from the hill for the construction purposes. According to legends once there was a church and during the Swedish era there was a social gathering place on the Elku Hill. Stories tell there is a Priests' Road nearby connecting Elku Hill through the bed of the Lake Zebrus with one of the hillfort on the other bank of the lake. ▶

6 Zebrus Elku kalns

6 Zebrus Elku Hill

- ◆ *Elku kalna mežā ir kaut kas neparasts un savāds, ko jāizjūt katram, kas te atnācis.*
- ◆ *There is something unusual and strange in the forest of Elku Hill; and this feeling must be felt by everyone arrived here.*

6 Zebrus Elku kalns

6 Zebrus Elku Hill

Kultūrvēsturiskā vērtība: Iespējams, šie nostāsti atspoguļo kādus sēkļus ezerā, kas iztēlē likušies tik lieli, ka pa tiem varētu šķērsot ezeru. Zebrus Elku kalns 20.gadsimtā cietis no kara laika ierakumiem. 1999.gadā kalnā arheologa Jura Urtāna vadībā notika nelieli pārbaudes izrakumi 34 kvadrātmētru platībā, kuru laikā netika gūtas liecības par kalna mākslīgo izveidojumu. Arī veiktās fosfātu analīzes neliecināja par īpaši aktīvu cilvēku klātbūtni kalnā. Nedaudz paaugstināta fosfātu klātbūtne konstatēta tikai kalna augstākā daļā. Paraleli pētījumiem kalnā, pētīts tika arī Zebrus ezers, kurā konstatēts līdz 400 m garš un līdz 20 m plats sēklis, kas varētu būt uzskatāms par teikās minēto Priesteru ceļu. Uz A no Elkus kalna atrodas liels purvs, kura nosaukums ir Elku vai Elkus purvs.

Vide un pieejamība: Interesants ne vien kā senvieta, bet arī kā dabas tūrisma objekts, vislabāk zinoša gida pavadībā. Diezgan grūti pieejams. Orientēties palīdz norādes Svētes ezera krastā un kalna rietumu nogāzes apakšā.

Citas ziņas: Kalns ir interesants botānikas cienītājiem.

Cultural and historical value: These legends possibly reveal sandbanks in the lake, which seemed to be large enough in the human imagination to cross the lake just along these sandbanks. Zebrus Elku Hill still bears trenches from the wars of the 20th century. In 1999, under the leadership of the archaeologist Juris Urtāns, minor testing excavations were carried out within an area of 34 m². During the excavations no proof was obtained that the hill had been an artificial formation. The phosphate analysis did not suggest especially active presence of people on the hill. Slightly more increased presence of phosphates was only detected on the highest part of the hill. The Lake Zebrus was also researched along with the researches carried out on the hill, and a 400 m long and 20 m wide sandbank was found in the lake; this might be considered the legendary Priests' Road described in the legends. A large swamp is located E from the Elkus Hill, which is called Elku swamp or Elkus swamp.

Environment and accessibility: An interesting object both as an ancient site, and also as a nature tourism object; highly recommended to be visited together with a guide. The object is rather difficult to access. Signs referring to Elku Hill are on the bank of Lake Svētes and at the foot of the W slope of the hill.

Other information: The hill could be found interesting for the botany lovers.

- ◆ Elku kalna iemītnieku veidojumi koku zaros.
- ◆ Formations of the inhabitants of the Elku Hill on the tree branches.

- ◆ Lapu koku meža augu valsts Elku kalnā ir neparasti daudzveidīga.
- ◆ Plant range of the deciduous forest is untypically varied in the Elku Hill..

Koordinātas: 56° 36' 393; 23° 02' 042.

Adrese: Zemgale, Dobeles novads, Annenieku pagasts, 3 km uz DA no Zebrus ezera, 1,3 km uz DDA no Slagūnes kapsētas, Balžņas (Balžiņas) upītes kreisā krastā esošā Cepures kalna ZR nogāzes stāvumā, netālu no kalnam garām vedošā lauku ceļa, aizaugušā vietā.

Apraksts: Cepures kalns ir klaipveida, līdz 7 m augsts paugurs, kam varbūt kādreiz bijušas nostāvinātas malas. Ap 30 m diametrā esošais plakums ļoti izrakņāts ar grantsbedrēm un kara laika ierakumiem. Lai arī 19.gadsimtā šo kalnu baltvācu pētnieki pieskaitīja pilskalniem, pierādījumu tam nav. Kultūrslānis nav atrodams. Pēc nostāstiem, kalns sanests ar cepurēm. Upurakmens tā nogāzē ir 2,45 m garš, 2,00 m plats un 0,80 m augsts. Vidēji kristāliskā, pelēcīgi rozā granīta akmens apkārtmērs ir 7,35 m. Domājams, ka tas atrodas sākotnējā vietā. Akmens virsmā ir dabiski veidojušās izdēdējumu iedobes - tā sauktās "pēdas" : 1) 50 x 11 cm, līdz 2 cm dziļa; 2) 13 x 10 cm, līdz 0,5 cm dziļa; 3) 11 x 10 cm, līdz 2 cm dziļa. ►

Coordinates: 56° 36' 393; 23° 02' 042.

Address: Zemgale, Dobeles municipality, Annenieki parish, 3 km NE from the Lake Zebrus, 1,3 km SSE from Slagūnes graveyard, on the ascent of the NW slope of Cepure Hill on the left bank of the River Balžņa (Balžiņa) river, not far from the by-passing rural road, in an overgrown area.

Description: Cepure Hill is loaf-shaped, with knoll up to 7 m high possibly with steepened edges in the past. Plateau of approximately 30 m (diameter) is very dug up with gravel pits and war time trenches. Although in the 19th century this hill was considered a hillfort by the Baltic-German researchers, there is no proof supporting this assumption. Cultural layer can not be found. According to stories, the hill was build, using hats. The size of Sacrificial stone at the slope is: 2,45 m long, 2,00 m wide and 0,80 m high. Circumference of the middle-grained, greyish pink granite is 7,35 m. It is supposedly the original location of the stone. There are natural cavities of decaying, the so-called "footprints", on the surface of the stone: 1) 50 x 11 cm, up to 2 cm deep; 2) 13 x 10 cm, up to 0,5 cm deep; 3) 11 x 10 cm, up to 2 cm deep. ►

7 Cibēnu Upurakmens

7 Cibēni Sacrificial stone

- ◆ Skats uz Cibēnu Cepures kalnu no upes puses.
- ◆ View at the Cibēnu Cepure Hill from the side of the river.

- ◆ Ekspedīcija pie pēdakmens 2011.gada rudenī.
- ◆ Expedition by the foot stone in the autumn of 2011.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Akmens ir interesants kā pēdakmens. Pēdveida iedobumi akmens virsmā nostātos atzīmēti kā cilvēka kājas pēdu nospiedumi. Nozīmīgi, ka pēdakmens atrodas Cepures kalnā, par kura nozīmi pētnieki izteikuši dažādas versijas, un apkārtnē atrodas vēl citas senvietas.

Vide un pieejamība: Samērā viegli pieejams objektu kopums. Cepures kalna nogāzes apakšā ir miniatūrveida norāžu zīme uz Upurakmeni. 2011. gada septembrī Upurakmens tuvumā konstatēta retas un aizsargājamas sēņu sugas augšana.

Citas ziņas: Kalns, kura nogāzē atrodas Upurakmens, varētu būt apdarināts kulta vietas vajadzībām, jo pilskalna pazīmes tam nav. Pēc nostāstiem tas it kā mākslīgi sanests, tomēr īstenībā tas radies ledāja darbības rezultātā un tuvējā apkārtnē ir vairāki līdzīgi kalniņi. 100 m uz D no Cibēnu Cepures kalna, Balziņas upītes kreisā krastā ir Elkus kalns. Vēl viens līdzīgs kalniņš atrodas arī otrā upītes krastā pie ceļu krustojuma. Netālu no Cepures kalna atrodas mazs ezeriņš ar zīmīgu nosaukumu - Kapenītis, kas liecina par seniem kapiem, un tiešām turpat netālu tie arī ir. Šeit kopumā ir plašāks senvietu komplekss, ko izzinājuši vācbaltu pētnieki jau 19. gadsimtā, kā arī nesenos gados plašāk pētījis un aprakstījis arheologs Juris Urtāns.

Cultural and historical value: The stone is interesting as a foot stone. Foot-type cavities on the surface of the stone are described as foot-prints of humans in the stories. It is important the foot stone is located on the Cepure Hill, whose meaning is differently described by researchers, in addition there are some more ancient sites in the vicinity.

Environment and accessibility: Complex of objects is rather easily accessible. There is a small note leading the way to the Sacrificial Stone at the foot of the hill. Rare and protected mushroom species was found nearby the Sacrificial stone in September of 2011.

Other information: The hill with the Sacrificial Stone on its slope could have been processed for the purposes of cult site, since there are no signs of hillfort. According to stories, this hill has been allegedly created up artificially, but in fact it is a result of glacial activity, and there are several similar hills in the nearby vicinity. There is Elkus Hill 100 m S from Cibēnu Cepure Hill, on the left bank of the River Balziņa. Another similar hill can be also found on the other bank of the small river at the junction of the roads. A small lake with significant name Kapenītis is located near Cepure Hill, and this indicates on ancient graves; and the graveyard is really located nearby. In general there is a wider complex of ancient sites examined by the Baltic-German researchers back in the 19th century, and recently it was examined and described by the archeologist Juris Urtāns.

7 Cibēnu Upurakmens

7 Cibēni Sacrificial stone

- ◆ Cibēnu Cepures kalns un Elkus kalns.
- ◆ Cibēnu Cepure Hill and Elkus Hill.

- ◆ Zemeszvaigznes – reta sēņu suga, kas apskatāma Cepures kalnā.
- ◆ Earthstar – rare mushroom species, can be found on the Cepure Hill.

- ◆ Daudzveidīgas pēdas Upurakmens virsmā.
- ◆ Varied footprints are found in the surface of the Sacrificial Stone.

Koordinātas: 56° 33' 502; 23° 05' 654.

Adrese: Zemgale, Dobeles novads, Naudītes pagasts, Sesavas upes kreisā krastā lejpus Ogānu Naudas kalna, dziļi mežu masīvā, ļoti nomaļā un grūti pieejamā vietā.

Apraksts: Teiksmains dižakmens: 4,2 m garš, 3,1 m plats un līdz 2,5 m augsts. Akmens apkārtmērs ir 12,70 m, tilpums - 13 kubikmetri. Sarkans lielkristālisks granīts. Apmēram 80% virsmas biezi apsūņojusi. No akmens divi nelieli atlūžņi atrodas pie tā sāna upē.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Zināms nostāsts, kas skaidro akmens nosaukuma izcelsmi. Skroderi to vēluši kalnā, bet akmens ripojis lejā un savainojis skroderus. Kopš tā laika skroderi klibi vai ar kādām citām kaitēm.

Vide un pieejamība: Ļoti izskatīgs dižakmens upītes mežonīgajā ielejā. Apkārt neskartā daba un bebru paradīze. Tomēr grūti atrodams un pieejams, jo apkārtnē pat dzīvnieku taku ir maz. Ceļojums uz šo kultūrvēsturisko dižakmeni var būt labs orientēšanās pasākums vairāku stundu garumā.

Citas ziņas: Tuvējā apkārtnē atrodas vairāki citi maz zināmi senatnes pieminekļi, tai skaitā 2011.gadā atklātais Ogānu bedrīšakmens (objekts Nr.9).

Coordinates: 56° 33' 502; 23° 05' 654.

Address: Zemgale, Dobeles municipality, Naudīte parish, on the left bank of the River Sesava, below Ogānu Money Hill, deeply in a forests, in a very distant place, hard to access.

Description: The legendary boulder: 4,2 m long, 3,1 m wide and 2,5 m high. Circumference of the stone is 12,70 m, volume — 13 cubic meters. Large-grained red granite. Approximately 80% of the surface is overgrown with moss. Two fragments from the stone are located in the river, on the side of the stone.

Cultural and historical value: A story is known describing the origin of the name of the stone. The tailors ("skroderi" in Latvian) had rolled the stone up the hill, but the stone had rolled down and injured the tailors. Since that time the tailors are lame or otherwise handicapped.

Environment and accessibility: Very well-shaped boulder in the wild valley of a small river. Surrounded by virgin nature and beaver paradise. However, this place is hard to find and access to, because there are just a few animal trails around. A trip to this cultural historical boulder can be a useful orienteering event in duration of several hours.

Other information: Several little known ancient monuments are located in the nearest vicinity, including the Ogānu cup-marked stone discovered in 2011 (object No. 9).

- ◆ Skroderu akmens meklējams pirmatnējā upes ielejā tālu prom no ceļiem un mājām.
- ◆ Skroderu Stone must be searched for in the primeval river valley far away from the roads and homes.

- ◆ Bebru paradīze Sesavas upītes krastos.
- ◆ Beaver paradise on the banks of Sesava river.

- ◆ Upē pie akmens redzami divi atlūžņi, kas kādreiz bijuši daļa no akmens sānmalas.
- ◆ Two fragments can be seen in the river by the stone; in the past these fragments were parts of the side of the stone.

8 Skroderu akmens

8 Skroderu (Tailors') Stone

Koordinātas: 56° 33' 745; 23° 05' 888.

Adrese: Zemgale, Dobeles novads, Naudītes pagasts, biežā egļu mežā, 500 m uz ZZA no Skroderu akmens un 220 m uz R no meža ceļa, uzstādināta dīķa rietumu pusē, 30 m no tā krasta.

Apraksts: Sarkanā lielkristāliskā granīta akmens izmēri - 1,85 m garš, 0,90 m plats un tikai 0,45 m augsts virs zemes. Akmens apkārtmērs 4,60 m. Tā virsmā senenos laikos ievēdotas piecas sfēriskas formas bedrītes, lielākās no kurām ir 5 - 6 cm diametrā un 0,9 cm dziļas.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Jaunatklāts (A.Grīnbergs, 2011.g.19.jūlijā) senais kulta akmens - bedrīšakmens. Ļoti zīmīgi, ka tas ir pirmais zināmais bedrīšakmens Zemgalē. Vēsturiski vērtīgs objekts, kas būtiski paplašina šī tipa dobumakmeņu izplatības areālu Latvijas teritorijā.

Vide un pieejamība: Ļoti grūti atrodams. Akmens apkārtnē ir mežonīgs mežs, kur zemsedzi pamatīgi izrakņājušas mežacūkas, kas nereti uzturas tā tuvumā.

Citas ziņas: Tuvējā apkārtnē dažādas senvietas – Ogānu pilskalns, Ogānu Naudas kalns un Skroderu akmens. Ogānu bedrīšakmens tuvākā laikā iekļaujams aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā.

Coordinates: 56° 33' 745; 23° 05' 888.

Address: Zemgale, Dobeles municipality, Naudīte parish, in a thick fir-tree forest, 500 m NNE from the Tailors' Stone and 220 m W from the forest road, on the western side of an artificial pond, 30 m from its bank.

Description: Dimensions of the large-grained red granite stone: 1,85 m long, 0,90 m wide and just 0,45 m high above the ground. Circumference of the stone is 4,60 m. There are five spherical dimples in its surface. Largest of them are around 5—6 cm in diameter and 0,9 cm deep.

Cultural and historical value: Discovered on 19 July 2011 by A. Grīnbergs; an ancient cult stone — cup-marked stone. It is significant that this is the first cup-marked stone known in Zemgale region. Historically valuable object significantly expanding the spread range of hollow stones of this kind in the territory of Latvia.

Environment and accessibility: Very difficult to find. In the vicinity of the stone there is a wild forest, where the soil is heavily dug out by the wild boars often roaming in the vicinity of the stone.

Other information: There are different ancient sites in the vicinity — Ogānu hillfort, Ogānu Money Hill and Skroderu Stone. Ogānu Cup-marked stone is soon to be included in the list of the protected heritages.

9 Ogānu bedrīšakmens

9 Ogānu Cup-marked Stone

- ◆ Senais kulta akmens atrodas mežonīgā un civilizācijas neskartā vidē.
- ◆ Ancient cult stone is located in a wild environment untouched by the civilisation.

- ◆ Bedrīšakmens pirmatzināšana tā atklāšanas dienā.
- ◆ Initial identification of the cup-marked stone on the day of the discovery.

- ◆ Piecas sfēriskas bedrītes akmens virsmā – neapšaubāms senvietas apliecinājums.
- ◆ Five spherical dimples in the surface of the stone — undoubted testimony of an ancient site.

10 Kreiju Naudas akmens

10 Kreiju Money Stone

Koordinātas: 56° 38' 322; 23° 23' 054.

Adrese: Zemgale, Dobeles novads, Bērzes pagasts, Kreiju muižas teritorijas (ābeļdārza) malā, 90 m uz ZA no ceļa, kas no Kreijām ved uz Jelgavas-Dobeles šoseju.

Apraksts: Būtībā parasts, pelēcīgs, vidēji kristālisks granīta akmens, kura izmēri: garums 2,0 m, platums 1,35 m, augstums 0,65 m un apkārtmērs 5,25 m. Akmens kādreiz atradies citviet - uz lauka, bet pārvietots meliorācijas gaitā. Akmens virsmā nav iekalumu vai kādu citu kultūrvēsturisku vērtību.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Akmens ir teiksmains - zem tā esot paslēpta nauda. Taču, tā kā akmens melioratoru pārvietots, tagad zem tā meklēt to ir bezjēdzīgi.

Vide un pieejamība: Samērā viegli pieejams. Atrodas pie ābeļdārza lauka malā.

Citas ziņas: Kreiju muižas ēka ir celta 18.gadsimta vidū, tagad sliktā stāvoklī, bet saimnieks plāno atjaunot.

Coordinates: 56° 38' 322; 23° 23' 054.

Address: Zemgale, Dobeles municipality, Bērze parish, on the edge of Kreiju Manor territory (apple orchard), 90 m NE from the road leading from Kreijas to the Jelgava-Dobele highway.

Description: In general it is a simple, greyish, medium-grained granite stone. Dimensions of the stone: 2,0 m long, 1,35 m wide, 0,65 m high, and circumference 5,25 m. The stone once was located on the field, but later it was dislocated due to drainage works. There are no carvings or other culture heritage values on the surface of the stone.

Cultural and historical value: The stone is legendary, and a legend says that money is hidden underneath the stone. Since the stone has been dislocated by the drainage workers, there is no more point to look for the money underneath the stone.

Environment and accessibility: Rather easily accessible; located by the apple orchard on the edge of the field.

Other information: Building of Kreiju Manor was built in the middle of the 18th century; it is currently in bad condition, but the owner is planning to restore it.

- ◆ Teiksmainā akmens virsmā nav ne dobuma, ne iekalumu.
- ◆ There is no cavity or carvings in the surface of the legendary stone.

- ◆ Tagad Naudas akmens atrodas jaunā vietā – ābeļdārza malā.
- ◆ Now the Money Stone is located in a new location – on the edge of the orchard.

- ◆ Kreiju muižiņa ir avārijas stāvoklī, bet saimnieks cer to atjaunot.
- ◆ Kreiju Manor is currently in emergency condition, but the owner hopes to restore it.

Koordinātas: 56° 41' 893; 23° 24' 692.

Adrese: Zemgale, Dobeles novads, Bērzes pagasts, 2 km uz ZR no Bērzes, 200 m uz ZA no Vēju mājām, 200 m uz Z no tuvējā lauku ceļa, meža pudurī 10 m no lauka malas.

Apraksts: Akmens izmēri: 3,1 m garš, 1,3 m plats un 1,4 m augsts, apkārtmērs 5,80 m. Vidēji kristālisks granītgneiss ar kvarca dzīslām. Dienvidu pusē atplēsums. Iekalumu nav. Ap 80% virsmas klāj apsūnojums.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Kādreiz par Vēju akmeni bijuši zināmi vairāki nostāsti, kas mūsdienās pa lielai daļai aizmirsti. Nostāsti vēstījuši par mantu, kas norakta zem akmens. Zviedru laikos pie akmens esot apraktas deviņas mucas ar zeltu, bet to sargājot pūķis. Naktīs ap akmeni spīdot uguntiņas. Pēc cita nostāsta akmens uzvelts virsū apraktam zeltam, un to sargājot melns suns vai melna cūka. Bagātības varot dabūt, ja rok dienu un nakti bez apstājas, bet, ja pa nakti nerok, tad pa dienu izraktais pēc tam izrādās atkal aizrakts ciet. Kāds, kas zeltu gājis rakt, atrasts kokā pakāries.

Vide un pieejamība: Samērā viegli pieejams, bet vasaras zaļumā var būt grūti pamanāms. Norāžu zīmju nav, arī taciņa uz akmeni maz iestaigāta.

Citas ziņas: Pie akmens redzamas mantraču atstātas bedres.

Coordinates: 56° 41' 893; 23° 24' 692.

Address: Zemgale, Dobeles municipality, Bērze parish, 2 km NW from Bērze, 200 m NE from "Vēji" home, 200 m N from the nearby rural road, in the forest clump 10 m from the edge of the field.

Description: Dimensions of the stone: 3,1 m long, 1,3 m wide and 1,4 m high, with circumference 5,80 m. Medium-grained granite gneiss with quartz leads. Rip on its southern side. No carvings. Around 80% of its surface is covered by moss.

Cultural and historical value: Once there have been many stories about the Vēju Stone, but now they are mostly forgotten. According to stories, valuables and money were hidden underneath the stone. During the Swedish times, nine barrels with gold had been buried, but they are guarded by dragon. Tiny lights allegedly shine at night around the stone. According to another story, the stone had been rolled onto buried gold, now guarded by a black dog or a black swine. The treasure can be reached by digging all day and night without interruptions, but if the digging is stopped during the night, the pit dug in the daytime would be found covered up again. A story says someone having gone to dig the gold was found hung himself up in a tree.

Environment and accessibility: Rather easily accessible, but it can be hard to notice in the green of the summertime. No indication signs can be found, and path to the stone seems to be hardly used.

Other information: Pits dug by the treasure seekers are seen by the stone.

◆ Vēju akmens ir apvīts tradicionālām apslēptās mantas teikām.

◆ Vēju (Wind) stone is surrounded by traditional legends about treasure.

◆ Akmens dienvidu gals nezināmos laikos bojāts.

◆ Southern end of the stone was damaged in uncertain times.

II Vēju akmens

II Vēju (Wind) Stone

12 Līgu dobumakmens

12 Līgu Hollow Stone

Koordinātas: 56° 29' 248; 23° 21' 281.

Adrese: Zemgale, Tērvetes novads, Tērvetes pagasts, 2 km ZR no Tērvetes, 200 m uz DA no Līgu mājām, 410 m no Tērvetes - Dobeles šosejas, neliela, sarakņāta, priedēm apauguša uzkalniņa malā.

Apraksts: Pelēkā granīta akmens izmēri: 2,5 m garā, 1,45 m plats, un tikai 0,7 m augsts, apkārtmērs 6,20 m. Tā virsmā lēzens, dabiskas izcelsmes, muldveida dobums - 1,25 x 1,15 m liels, līdz 20 cm dziļš.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Ar akmeni, kam muldveida dobums, kādreiz saistījušies nostāsti, kuru saturs no tautas atmiņas pagaisis. Nesenos laikos atceras, ka pie tā spokojojies. Pie akmens kādreiz atraktas ugunsкура paliekas.

Vide un pieejamība: Samērā viegli pieejams. Akmens apskati aprūnīta apstākļi, ka pieeja pāri labības laukam.

Citas ziņas: Dobumakmens tuvumā atrodas senkapi.

Coordinates: 56° 29' 248; 23° 21' 281.

Address: Zemgale, Tērvete municipality, Tērvete parish, 2 km NW from Tērvete, 200 m SE from "Līgas" home, 410 m from the highway Tērvete-Dobeles, on the edge of a little, dug-up hillock overgrown with pines.

Description: A grey granite stone dimensions: 2,5 m long, 1,45 m wide, and merely 0,7 m high, circumference 6,20 m. It bears a flat, through-shaped hollow (due to natural reasons): 1,25 x 1,15 m large, up to 20 cm deep.

Cultural and historical value: There have been stories about the stone with trough-shaped cavity, but there is nobody capable of telling them. It is known that the place around the stone was haunted. Remains of a fireplace once have been found at the stone.

Environment and accessibility: Rather easily accessible. Viewing of the stone is made difficult by the condition that the route to it leads across corn field.

Other information: Ancient graveyard is located near the hollow stone.

- ◆ Līgu dobumakmens atrodas nelielā priežu pudurī starp kokiem.
- ◆ Līgu Hollow Stone is located in a small pine clump among trees.

- ◆ Skats uz dobumakmens vietu pāri labības laukam.
- ◆ View to the site of the hollow stone across the corn field.

- ◆ Pēc dobuma veida tas pieskaitāms muldakmeņiem.
- ◆ Considering the hollow type this stone is considered a trough stone.

Koordinātas: 56° 29' 090; 23° 23' 010.

Adrese: Zemgale, Tērvetes novads, Tērvetes pagasts, Tērvetes dabas parkā, 0,5 km uz ZR no Tērvetes pilskalna.

Apraksts: Izteiksmīgs kalns, kas apaudzis vecu priežu mežu. Mežā, gan kalnā, gan tuvumā vairākas ievērojamas dižpriedes. Svētais jeb Zviedru jeb Baznīcas kalns ir pilskalns. Tajā 1285.-1286.gadā uzcelta vācu krustnešu pils - Heiligenberga. Pils celtniecības gaitā kalns būtiski pārveidots. Zemes darbu pazīmes labi redzamas vēl mūsdienās.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Kalnā veikti pārbaudes izrakumi, kas apliecinājuši krustnešu pils pastāvēšanu, bet neapstiprinājuši vietas kultisko nozīmi. Tomēr ir uzskats, ka krustnešu pils uzbūvēta seno zemgaļu svētajā kalnā.

Vide un pieejamība: Viegli pieejams un izskatīgs kalns ar interesantu vēsturi. Bagāts ar dižkokiem – uz tā un tuvējā mežā aug vairākas brašas dižpriedes. Ainaviski skati uz Svēto kalnu gan no Tērvetes upes krastiem, gan pār diķi kalna pakājē, gan arī no netālu esošā Tērvetes pilskalna. Uz Svēto kalnu un daudziem citiem Tērvetes dabas parka objektiem ir norāžu zīmes.

Citas ziņas: Apkārtņē daudz nozīmīgu senvietu, brīnišķīgs dabas parks, ar labu infrastruktūru, kas īpaši piemērota un interesanta ģimenēm ar bērniem.

Coordinates: 56° 29' 090; 23° 23' 010.

Address: Zemgale, Tērvete municipality, Tērvete parish, in the Tērvete Nature park, 0,5 km NW from Tērvete hillfort.

Description: An impressive hill, overgrown with an old pine forest. Several very big pines are found in the forest, both on the hill, and nearby. The Holy or the Swedish or the Church Hill is a castle mound. A castle of the German crusaders — Heiligenberg — was built on it during 1285—1286. During the construction of the castle, the original shape of the hill was significantly modified. The consequences of the earthworks are still well seen.

Cultural and historical value: Test excavations on the hill approved the presence of the crusaders' castle in the past, but they did not approve the cult meaning of the site. It is still believed that the crusaders' castle was built on the holy hill of the ancient Semigallians.

Environment and accessibility: Easily accessible and well-shaped hill with interesting history. Rich in secular trees — several dashing secular pines grow on the hill and in the nearby forest. Scenic views on the Holy Hill are seen both from the banks of the River Tērvete, and Tērvete hillfort located nearby. There are signs leading the way to various objects of Tērvete Nature park, including the Holy Hill.

Other information: There are several significant ancient places in the vicinity, beautiful nature park with well-developed infrastructure, especially suitable and interesting for families with children.

- ◆ Skats uz Svēto kalnu no Tērvetes pilskalna.
- ◆ View on the Holy Hill from the Tērvete hillfort.

- ◆ Svētais kalns sasniedzams pa labiekārtotām parka takām sekojot norādēm. Kopumā kalns labi apskatāms no diķa pretējā krasta.
- ◆ Holy Hill is accessible following the signs by well-established park paths. In general the hill is well-seen from the opposite bank of the pond.

13 Tērvetes Svētais kalns

13 Tērvete Svētais (Holy) Hill

Koordinātas: 56° 28' 198; 23° 22' 623.

Adrese: Zemgale, Tērvetes novads, Tērvetes pagasts, 100 m no Tērvetes skolas, Tērvetes upes ielejas kreisās nogāzes vidusdaļā, skolas (bijušās muižas) parkā.

Apraksts: Sarkanīgi lielkristāliskā granīta akmens izmēri: 1,6 x 1,8 x 0,7 m, apkārtmērs 5,0 m. Tas ieplīsis pa plaisu. Akmens daļēji atrakts, blakus tam aizvijas neliela taciņa pa upes pamatkrasta nogāzi lejup.

Kultūrvēsturiskā vērtība: 2003.gadā akmeni apsekojot, skolas bioloģijas skolotāja apstiprināja, ka vēl mūsdienās akmeni saucot par Upurakmeni. Nekādas konkrētas teikas un nostāsti gan par to nav zināmi. Akmens virsma ļoti gluda, galdveida, tajā redzama ap 10 cm gara līnija, kas gan visticamāk ir ledāja skramba. Kā sena kulta vieta ir šaubīgs, jo nav īstu pierādījumu. Maz ticams, ka īsts kulta akmens atrastos muižas parkā, gandrīz vai muižas logu priekšā.

Vide un pieejamība: Viegli pieejams pa parka taciņām.

Citas ziņas: 2 m no akmens atrodas ap 1938.gadu Latvijas valsts prezidenta Kārļa Ulmaņa stādītais Vadoņa ozols, kura apkārtmērs 2011.gada vasarā sasniedzis 1,66 m.

Coordinates: 56° 28' 198; 23° 22' 623.

Address: Zemgale, Tērvete municipality, Tērvete parish, 100 m from the Tērvete School, in the middle part of the left slope of the valley of the River Tērvete, in the park of the school (former manor).

Description: Dimensions of the large-grained red granite stone: 1,6 x 1,8 x 0,7 m, circumference 5,0 m. The stone is split. The stone is partly uncovered, and beside the stone a small path is passing by down the slope of the river's basic coast.

Cultural and historical value: During the site surveyance in 2003, a biology teacher confirmed the stone is still called a Sacrificial Stone nowadays. No legends or stories are known about the stone. The surface of the stone is very smooth, table-like, and a line around 10 cm, probably left by a glacier, can be seen on it. There are doubts about the stone as an ancient cult place, since no real evidence has been found. It is unlikely a real cult stone is located in the manor park, nearly in front of the windows of the manor building.

Environment and accessibility: Easily accessible by the park paths.

Other information: There is the Leader's Oak 2 m away from the stone, planted by then President of the State of Latvia Kārlis Ulmanis around 1938. Circumference of the oak reached 1,66 m in the summer of 2011.

- ◆ Izskatīgs akmens ar galdveida virsmu piesaista uzmanību.
- ◆ Well-shaped stone with table-like surface attracts attention.

- ◆ Vai tas ir senču Upurakmens – to pagaidām varam tikai minēt.
- ◆ One can only guess, if this is the Sacrificial Stone of the ancestors.

14 Tērvetes Upurakmens

14 Tērvete Sacrificial Stone

15 Velna grava un Velna tiltiņš

Koordinātas: 56° 25' 288; 23° 32' 005.

Adrese: Zemgale, Jelgavas novads, Vilces pagasts, Vilces dabas parkā, ap 0,5 km uz R no Vilces muižas, Vilces upītes kreisā krasta sāngrava - Velna grava, un tās vidusdaļā Velna jeb Barona tiltiņš, kas atrodas ap 140 m no Vilces upes.

Apraksts: Grava diezgan mežonīga, bet samērā īsa. To šķērso taka, kas izvijas pa nogāzēm un gravas strautiņu šķērso pār pussabrukšu Barona vai Velna tiltiņu. ▶

Coordinates: 56° 25' 288; 23° 32' 005.

Address: Zemgale, Jelgava municipality, Vilce parish, in the Vilce nature park, around 0,5 km W from Vilce manor, the side ravine of the left bank of the River Vilce — the Devil's Ravine, and in the middle part of it — the Devil's or, as also called, the Baron's Bridge, located around 140 m away from the River Vilce.

Description: The ravine is quite wild, but rather short. It is crossed by a trail leading through the slopes and crossing the ravine's brooklet by the half-ruined Devil's or the Baron's Bridge. ▶

15 Devil's Ravine and Devil's Bridge

- ◆ *Lai arī pussabrucis, Velna tiltiņš joprojām turas.*
- ◆ *Although partly collapsed, the Devil's bridge is still there.*

- ◆ *Barona vai Velna tiltiņš dziļā gravā.*
- ◆ *Devil's or Baron's bridge in deep ravine.*

15 Velna grava un Velna tiltiņš

15 Devil's Ravine and Devil's Bridge

Kultūrvēsturiskā vērtība: "Vecāki ļaudis stāsta, ka mežā netālu no Vilces muižas tā grava esot Velna grava. Pār gravu iet mazs akmeņu tiltiņš. Zem tā Velns slēpies negaisa laikā, tādēļ iesaukts par Velna tiltiņu. Reiz velns izdzirdis ierūcamies pārkonu un kāpis priedē lūkoties, cik tālu ir pārkons. Bet pārkons bijis jau pavisam tuvu un spēris Velnam. Priede ir sašķelta vairākās daļās un Velns ietriekts dziļi zemē. Sašķelta priede vēl tagad stāv, bet Velns no tā laika gravā nav redzēts. Gravu vēl tagad sauc par Velna gravu" (941,3932, uzr. M.Strautmanis, teicēja Zenta Maseļūne). Par Velna gravu un tiltu zināmas vēl arī citas līdzīgas teikas, kuras zina izstāstīt Vilces tūrisma informācijas centrā, kas atrodas Vilces muižā.

Vide un pieejamība: Samērā viegli pieejams, ejot pa Vilces krastu takām.

Citas ziņas: Tuvējā apkārtnē daudz dabas un vēstures objektu. Jauks dabas parks, kas piemērots apmeklējumiem. Tuvākie objekti – senais Vilces pilskalns un nelielais Lielmātes avotiņš Vilces upes kreisā krastā netālu no muižas. Interesants celtniecības piemineklis ir triju arku tilts pār Vilces upi pirms tās ietekas Svētē. Turpat blakus atrodas teiksmainais Velna dziļums, kurā nogrimušas bagātības, bet dziļuma dēļ tās nevarot izcelt.

Cultural and historical value: "Older people tell there is the Devil's Ravine in the forest, not far from the Vilce manor. The ravine is crossed by a small stone bridge. The devil had hidden underneath the bridge during the storm, and that's how the name Devil's Bridge appeared. Once the devil had heard the thunder and climbed up a pine to look how far the thunder is, but the thunder had been close and struck the Devil. The pine was split in several parts and the devil was driven deep into the ground. The split pine is still there, but the devil has not been seen around the ravine since then. The ravine is still called the Devil's Ravine" (941, 3932, by M. Strautmanis, told by Zenta Maseļūne). There are similar legends known about the Devil's Ravine and Bridge, and they can be told by the staff of Vilce Tourism information center located in Vilce manor.

Environment and accessibility: Rather easily accessible by the park paths.

Other information: There are many nature and history objects in the nearby vicinity. It is a nice nature park, well suited for visitors. The nearest sightseeing objects — the ancient Vilce hillfort and the small Lielmāte Spring on the left bank of Vilce near the manor. Three-arch bridge across the River Vilce before its estuary in the River Svēte is a construction monument. The legendary Devil's depth with sunken treasures in it is located beside, yet, it is said that the treasures can not be lifted out due to the depth.

◆ Izcils arhitektūras piemineklis ir triju arku tilts pār Vilci.

◆ Three-arch bridge across the River Vilce is an outstanding monument of architecture.

Koordinātas: 56° 25' 382; 23° 41' 820.

Adrese: Zemgale, Jelgavas novads, Elejas pagasts, Eleja. Dobumakmens iemūrēts Elejas muižas parka žoga rietumu galā, 4 m no sētas gala, 2,5 m no zemes. Blakus ir asfaltēts ceļš, kas izved uz Jelgavas - Šauļu šoseju.

Apraksts: Dobumakmens, kas pieder pie kausakmeņu tipa, nezināmos laikos atvests no kādas vietas tuvējā apkārtnē un iemūrēts muižas parka žoga sienas ārpusē. Akmens redzamā daļa ir 57 x 51 x 16 cm liela. Kausveida dobuma diametrs 16,5 cm, dziļums 9,5 cm.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Tas ir vienīgais kausakmens, kas līdz mūsdienām saglabājies Jelgavas novadā, kaut arī ir zināms, ka senāk bijuši vēl arī vairāki citi, kas visi pazuduši 20.gadsimta laikā. Viens no tiem kādreiz it kā bijis citā Elejas muižas parka galā, bet arī tas mūsdienās vairs nav atrodamas, kaut pētnieku meklēts vairākkārt. Muižas kompleksā ir apskatāmas gan drupas, gan vēl dažas saglabājušās ēkas. Lielāko daļu – kopskaitā 18 kompleksa ēkas nopostīja krievu armija 1915.gadā.

Vide un pieejamība: Ļoti viegli pieejams. Labi redzams no blakus esošā ceļa.

Citas ziņas: Blakus kausakmens vietai, zem tuvējā ceļa ir vecs arkveida mūrējuma tiltiņš, kas domājams, celts 18.gadsimtā vai 19.gadsimta pašā sākumā.

Coordinates: 56° 25' 382; 23° 41' 820.

Address: Zemgale, Jelgava municipality, Eleja parish, Eleja. The stone with rounded cone hollow is cemented in the western end of the fence of Eleja manor park, 4 m from the end of the fence, 2,5 m above the ground. A road leading to the highway Jelgava - Siauliai is located nearby.

Description: This hollow stone belongs to the group of stones with rounded cone hollows and was brought to its present location at unknown time from the vicinity and was cemented on the outside of the manor park wall. Dimensions of the visible part of the stone: 0,57 x 0,51 x 0,16 m. The diameter of the bowl-shaped cavity is 16,5 cm, and depth is 9,5 cm.

Cultural and historical value: The only stone with rounded cone hollow preserved until nowadays in Jelgava municipality, though it is known there have been several other stones, disappeared during the 20th century. One of them allegedly has been located in other end of the Eleja manor park, but it cannot be found nowadays, though it has been searched for repeatedly by the researchers. There are ruins and several preserved buildings viewable in the manor complex. Most of the buildings in the complex — 18 in total — were destroyed by the Russian army in 1915.

Environment and accessibility: Very easily accessible, well visible from the nearby road.

Other information: There is an old, arch-shaped masonry bridge under the nearby road beside the location of the stone with rounded cone hollow, built in the 18th century or the very beginning of the 19th century.

16 Elejas kausakmens

16 Eleja stone with rounded cone hollow

- ◆ Elejas muiža – 19.gadsimta sākuma arhitektūras piemineklis.
- ◆ Eleja manor — architectural monument of the beginning of the 19th century.

- ◆ Kausakmens iemūrēts muižas parka žoga pašā galā. Precīzi kausakmens izmēri nav nosakāmi, jo no tā redzama apmēram puse.
- ◆ The stone with rounded cone hollow is cemented in the very end of the manor park fence. No exact dimensions of the stone with rounded cone hollow can be determined, since only approximately half of the stone is visible.

Koordinātas: 56° 31' 304; 23° 45' 550.

Adrese: Zemgale, Jelgavas novads, Platones pagasts, Vircavas upes labā krastā 100 m augšpus Lielvircavas skolas (kādreizējās muižas), tuvākās mājas - Kārļi, kas atrodas 100 m no kalniņa.

Apraksts: Kalniņš ir iegarenas formas ap 100 m garš, 20 - 30 m plats, ap 2,5 m augsts. Gandrīz viscaur tas apaudzis briķšņiem un vairākiem lielākiem kokiem.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Uz kalniņa senāk svinēti Jāņi, kurināta Jāņuguns, no tā arī tas ieguvis savu nosaukumu. Tagad tas pamatīgi aizaudzis un vairs svētkos netiek izmantots. Cik sens ir kalna nosaukums, un cik sen Jāņi uz tā svinēti nav zināms.

Vide un pieejamība: Samērā viegli pieejams. Takas uz to gan neved, apskatīt gribētājiem jābrien pa palienes pļavām.

Citas ziņas: 250 m lejpus kalniņa Vircavu šķērso lauku ceļa tilts. Iedzelmi upē starp kalniņu un muižu sauc par Jumpravas līci.

Coordinates: 56° 31' 304; 23° 45' 550.

Address: Zemgale, Jelgava municipality, Platone parish, on the right bank of the River Vircava, 100 m above Lielvircava school (former manor); the nearest home — "Kārļi", is located 100 m from the hill.

Description: The hillock is of elongated shape, approximately 100 m long, 20—30 m wide, approximately 2,5 m high. The hillock is nearly thoroughly overgrown with brushwood and several big trees.

Cultural and historical value: Midsummer Night Festival was celebrated on the hill in the past, Midsummer fire was lit up, and that is what the hill was named after. Now it is badly overgrown and is not used for celebration. It is not known, how old the name of the hill is and how long has the Midsummer Night Festival been celebrated for on this hill.

Environment and accessibility: Rather easily accessible. There are no paths leading to the hill, and everyone wishing to see it must tread the floodplain grassland.

Other information: 250 m downwards of the hillock the River Vircava is crossed by a rural road bridge. The place of the river between the hillock and manor is called Jumprava bay.

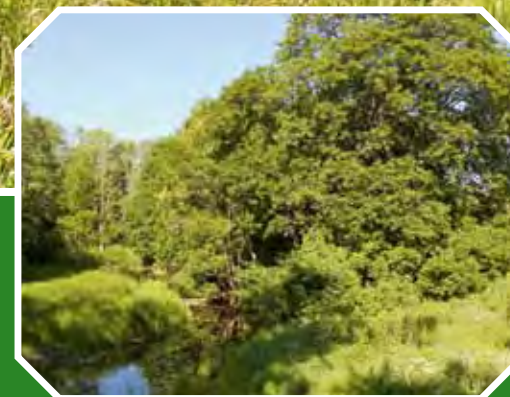
◆ *Jāņa kalniņš ir kā koku puduris Vircavas upes pļavās.*

◆ *Jānis Hill is just like a clump of trees in the meadows of the River Vircava.*

17 Lielvircavas Jāņa kalniņš

17 Lielvircava Jānis Hillock

◆ *Skats uz Jāņa kalniņu no upes krasta.*

◆ *View at the Jānis Hill from the river bank.*

Koordinātas: 56° 38' 339; 23° 56' 666.

Adrese: Zemgale, Ozolnieku novads, Salgales (bij.Sidrabenēs) pagasts, Garozas skolas pagalmā.

Apraksts: Simtgadīgā ozola apkārtmērs ir 6,93 m. Pie zemes tam laika gaitā izveidojies liels dobums. Ap ozolu izveidota sētiņa un pie tā uzstādīta arī norādes zīme.

Kultūrvēsturiskā vērtība: No 20.gs.sākuma līdz 2.pasaules karam pie ozola bijusi zaļumballu vieta un muzikanti sēdējuši ozolā speciāli iekārtotā platformā. Par ozola kultisko nozīmi nav īstas skaidrības, jo tādas nav apliecinātas ar jebkādiem pierādījumiem. 1932.gadā mežkopis Krišs Melderis savā grāmatā "Meža vakari" ozolu nosaucis par Zemgales krīvu.

Vide un pieejamība: Sakoptā vidē. Viegli pieejams.

Citas ziņas: Ozola vecums varētu būt ap 350 gadi.

Coordinates: 56° 38' 339; 23° 56' 666.

Address: Zemgale, Ozolnieki municipality, Salgale (former - Sidrabene) parish, in the Garoza School courtyard.

Description: Circumference of the centenarian oak is 6,93 m. A large cavity has appeared at the ground as time goes by. A fence is built around the oak, and a sign has also been installed.

Cultural and historical value: From the early 20th century till the World War II, the place at the oak was used for open-air dancing, and the musicians had played the music from a platform especially built on the tree. The cult meaning of the oak is not clear, since there is no evidence. In 1932, the forester Krišs Melderis called the oak 'Zemgale krīvs' ("krīvs" personalises the highest mental power of the ancient Baltic tribes) in his book "Meža vakari" ("Evenings of the Forest").

Environment and accessibility: Clean environment. Easily accessible.

Other information: The oak could be approximately 350 years old.

18 Garozas Senču ozols

18 Garozas Senču Oak

- ◆ Senču ozols – aprūpēts un cienīts.
- ◆ Oak of ancestors — cared for and honoured.

- ◆ Rētas stumbrā un nozāģēti zari liecina par gadsimtu gaitā piedzīvoto.
- ◆ Scars in the stem and sawn branches testify about everything experienced through the centuries.

- ◆ Vecā ozola dobums izskatās kā plaši atvērta durvis.
- ◆ Cavity of the old oak looks like wide open door.

19 Iecavas Dieva dārzs

19 Iecava God's Garden

Koordinātas: 56° 35' 828; 24° 11' 333.

Adrese: Zemgale, Iecavas novads, Iecavas pagasts, Iecavā, Pārupes ielā, Iecavas upes kreisajā krastā pretim luterāņu baznīcai, nogabalā starp privātmāju apbūvi.

Apraksts: Par Dieva dārzu jeb Dievdārziņu sauc vietu Iecavas ielejas malā, kur ap 50 x 100 m platībā ir neapbūvēta teritorija. Tajā 1812. gadā apglabāti karā kritušie prūšu un krievu karavīri. Tomēr vietas nosaukums nereti tiek skaidrots kā sena kulta vieta. Drošu pierādījumu tās esamībai šajā vietā nav. ▶

Coordinates: 56° 35' 828; 24° 11' 333.

Address: Zemgale, Iecava municipality, Iecava parish, in Iecava, Pārupes Street, on the left bank of the River Iecava, on the opposite side of the Lutheran church, on the plot of land in-between the detached houses.

Description: God's Garden or the Little God's Garden is a place on the side of the Iecava valley, with vacant area of 50 x 100 m. In 1812, the Prussian and Russian soldiers were buried in this field. However the name of the site is often related to an ancient cult site. There is no hard evidence confirming this. ▶

◆ Skats uz Iecavas upi un baznīcu no krasta kraujas augšas.

◆ View to the River Iecava and church from the top of the bank cliff.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Iespējams, ka šajā vietā pirms 1812.gada apbedījumiem jau bijusi kāda veca kapsēta, varbūt pat no viduslaikiem, tomēr tas nav droši zināms. Tai pašā laikā šo vietu var saukt arī par mitoloģisku, jo teika stāsta, ka šajā vietā bijusi iecere būvēt pirmo Iecavas baznīcu, bet te savestie baļķi atradušies otrpus upei tagadējās baznīcas vietā. Tā tas atgadījies vairākkārt, līdz mācītāji paziņojuši, ka Dieva dārziņš esot Velna mitekļis un tur baznīcu nevarot celt. Pirmā koka baznīca Iecavā uzcelta 1576.gadā. Vēlāk uz tās pamatiem uzbūvēta mūra baznīca, kas mūsdienās ir Iecavas vecākā celtne. Interesanti, ka 2011.gadā iznākušajā Ēvalda Kivilanda grāmatā „Iecavas novads daudzu ceļu krustojumā” atrodama ziņa, ar atsauci uz Hilda Voss, Atmiņu burtnīca Nr.2., par kādu akmeni Dieva dārzā: „Līdz 1.pasaules karam tur esot bijis upuru akmens, kas vēlāk pazudis.”. Kas tas bijis – sens kulta akmens vai piemiņas akmens kādiem kara vai mēra upuriem, to droši vien būs grūti noskaidrot.

Vide un pieejamība: Viegli pieejama vieta. Ir norādes plāksnīte pie kāpņu margām ielejas nogāzes augšmalā. Labiekārtojums tapis 2010.gadā ar Hipotēku bankas atbalstu. Pa kāpnēm no Dievdārziņa iespējams nokāpt lejā Iecavas upes krastā. No kraujas augšmalas labs skats uz Iecavas baznīcu pretējā upes krastā.

Citas ziņas: Iecavas krasta nogāzē zem Dieva dārza atsedzas nelieli dolomīta atsegumi. Vietām pakrastē iztek arī mazi avotiņi ar kaļķainu ūdeni.

Cultural and historical value: It is possible an old graveyard has been located here before the burials of 1812, maybe even from the Middle Ages, but it is not certain. At the same time, this site can also be called a mythological one, because according to the legend, there was an idea to build the first church of Iecava in this place, but the delivered logs somehow were found on the other side of the river, where the church stands. This repeated several times, until the priests announced that God's Garden is a Devil's house, and no church should be built there. The first wooden church in Iecava was built in 1576. Later on a wall church was built on the same foundations, and this is the oldest building of Iecava nowadays. It is interesting – there is a message in the book „Iecavas novads daudzu ceļu krustojumā” (Iecava County in the Crossroads of Many Roads), written by Ēvalds Kivilands, published in 2011, with reference to Hilda Voss, Atmiņu burtnīca Nr.2. (Book of memories No. 2 by Hilda Voss), about a stone in the God's garden: “There was a sacrificial stone until the World War I, that later disappeared.” What was that — an ancient cult stone or memorial stone for victims of war or plague? It is probably going to be hard to find out.

Environment and accessibility: Easily accessible. There is a sign at the railing on the upper part of the valley slope. Facilities were built in 2010 with the support of Mortgage Bank. The stairs from God's Garden leads down to the bank of the River Iecava. There is a wonderful view from the upper side of cliff to the Iecava church on the opposite bank of the river.

Other information: Minor dolomite pits lay bare on the slope of the bank of the River Iecava under the God's Garden. In some places tiny springs with limy water outflow onto the bank.

- ◆ *Apbedījumu teritorija Dievdārziņā.*
- ◆ *Area of burials in the God's Garden.*

- ◆ *Dolomītu klintis ar pārkarēm atsedzas upes stāvkrastā zem Dievdārziņa.*
- ◆ *Dolomite cliffs with hangings lay bare on the steep bank of the river under the God's Garden.*

19 Iecavas Dieva dārzs

19 Iecava God's Garden

Koordinātas: 56° 30' 154; 24° 22' 160.

Adrese: Zemgale, Bauskas novads, Dāviņu pagasts, Lambārtes apkārtnē, 530 m DA no Paegļu mājām, 320 m uz DDR no lauka malas, lecavas upes labā krasta palienes krūmājos.

Apraksts: Akmens izmēri: 0,75 x 0,60 x 0,30 m, apkārtmērs 2,05 m. Tas viscaur ļoti īpatnēji sadēdējis, tā virsma pilnīgi kā nosēta ar dažāda lieluma "pēdām". Izteiksmīgākās ir deviņas, kaut akmens malās ir vēl citi mazāki robiņi. Pēdveida pazeminājumu dziļumi no 1 līdz 4,5 cm. Pēc sastāva tas ir tumšpelēks, sīkkristālisks gneiss. Blakus akmenim redzama 1,4 x 1,8 m liela un līdz 30 cm dziļa bedre, kas liecina, ka arī pie šī akmens kādreiz rakts un kaut kas meklēts. Pirmās ziņas 1932.gadā par pēdakmeni sniedzis arheologs Eduards Šturms. Toreiz tas reģistrēts ar nosaukumu „Pestītāja akmens”. Par to rakstīts: „Jaunās muižas pļavās, kādas jaunsaimniecības robežās atrodas t.s. Pestītāja akmens, apm. 4 pēdi caurmērā, kurā redzama cilvēka pēda, apm. 1 ½ collas dziļa.”. lecavas palienes krūmos, kur kādreiz varētu būt bijusi arī pļava, esošais akmens šim pirmavota ziņām atbilst tikai daļēji.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Par akmeni zināma teika: lejiņā pie akmens Vaivadam bijusi māja. Reiz ziemā viņš kā dievticīgs cilvēks pa upes ledu kamanās aizbraucis uz Janču baznīcu. Braucis atpakaļ - ieraudzījis, ka viņa mājas grimst zemē. Viņš abām kājām uzkāpis uz pudamenta akmens un turējis māju. No tā akmenī iespiedušās divas pēdas, bet māja tik un tā nogrimusi. ►

Coordinates: 56° 30' 154; 24° 22' 160.

Address: Zemgale, Bauska municipality, Dāviņi parish, in the vicinity of Lambārtē, 530 m SE from the "Paegļi" home, 320 m SSW from the edge of the field, in the undergrowth of the River lecava alluvial land.

Description: Dimensions of the stone: 0,75 x 0,60 x 0,30 m, circumference 2,05 m. The stone is with specific decaying, its surface is just like fully covered with different size "footprints". Nine of them are the most impressive ones, although there are a few smaller notchings on the edges of the stone. Depths of the foot-shaped cuts are from 1 to 4,5 cm. According to content, it is dark grey, tiny crystalish gneiss. 1,4 x 1,8 m large and up to 30 cm deep pit can be seen beside the stone, showing the diggings and searches have been made by the stone in the past. The first information on the foot stone was provided in 1932 by the archaeologist Eduards Šturms. It was registered as "Saviour's Stone" back then. It was described like this: "In the new meadows of the manor, within the borders of new-farm, the so called Saviour's Stone is located, 4 feet for a median, with approximately 1½ inches deep human foot seen." Description of the stone located in the bushes of lecava flood plain, where a meadow could have been earlier in the past just partly fits this information given by the provenance.

Cultural and historical value: One of the legends devoted to the stone tells: down at the stone, Vaivads had a house. Once during wintertime, being a Christian, he had gone along the river's ice on his sledge to the Janči Church. ►

- ◆ Šis ir viens no pēdām vizuāli atpazīstamākajiem pēdakmeņiem Latvijā.
- ◆ This is one of the most footprinted foot stones in Latvia.

- ◆ lecavas krastmalas brikšņos pēdakmeni var saskatīt tikai no neliela attāluma.
- ◆ The foot stone in brushwood of lecavas embankment can be seen from close range only.

20 Paegļu pēdakmens

20 Paegļu Foot's Stone

Kultūrvēsturiskā vērtība: Pēc ziņām akmens saukts par Pestītāja akmeni, un ar šādu nosaukumu tas uzrādīts arī arheologam Jurim Urtānam 1982.gadā, kad tas pēdējo reizi tika apsekots. Kopš tā laika daudziem pētniekiem to nebija izdevies atrast. Atkārtoti tas apsekots tikai 2011.gada septembrī (A.Grīnbergs), kad to vairs nav zinājuši parādīt pat pašreizējie Paegļu iedzīvotāji, kaut arī zinājuši, ka tādām akmenim kaut kur mājas apkārtnē vajadzētu būt. Pēdākms atrasts pēc 2 stundu meklēšanas vadoties pēc 1982.gada apsekojuma datiem. Līdz ar to Paegļu saimnieki 2011.gadā atkal uzzināja kur akmens atrodas, sola to saudzēt un uzlikt ap to mazu sētiņu.

Vide un pieejamība: Ļoti grūti atrodams akmens, jo izmēros mazs un meklējams nepārskatāmos palienes brikšņos.

Citas ziņas: Interesanti, ka savdabīgs akmens ar divām izteiksmīgām pēdām virsmā atrodas Paegļiem blakus esošās kaimiņmājas – Gravu pagalmā. Tā izmēri – garums 1 metrs, platums 0,7 m, augstums virs zemes – tikai 10 cm. Akmens virsmā ir viena 30 x 8 cm liela pēda un blakus tāda kā puspēda 17 x 10 cm platībā. Abas pēdas ir 3 – 4 cm dziļas un ļoti izteiksmīgas. Akmens uz šo vietu pārvietots kaut kur, domājams, no tuvējās apkārtnes. Interesanti, ka tas atbilst par Paegļu pēdakmeni zināmās teikas saturam un E.Šturma ziņojuma datiem pat daudz vairāk nekā viscaur pēdām izraibinātais akmens upes palienes brikšņos. Nav neiespējami, ka šajā apkārtnē dažādos laikos ļaužu uzmanību piesaistījuši divi atšķirīgi akmeņi, kas laika gaitā teikās un nostāstos sajaukušies.

Cultural and historical value: When he returned he saw his house was drowning in the earth. He had stepped with both feet on the foundation stone and held the house with his bare hands. This is how the footprints were left on the stone, but the house drowned anyway. According to another story the stone had been named Saviour's Stone, and it was produced to the archaeologist Juris Urtāns with this name in 1982, when the stone was explored for the last time. Many researchers had failed to find it since then. The stone was explored again in September of 2011 (A. Grīnbergs), but even the residents of "Paegli" were not able to show it, though they knew a stone like this had to be located in the vicinity. The foot stone was found after two hours of searching and according to the guidelines from the exploration of 1982. Therefore, the owners of "Paegli" found out where the stone is again in 2011 and promised to safeguard it and install a small fence around it.

Environment and accessibility: The stone is very hard to find due to the small size and location in the flood plain brushwood.

Other information: It is interesting that a specific stone with two impressive footprints in the surface is located in the courtyard of "Gravas", the neighboring home of "Paegli". Its dimensions — length 1 metre, width 0,7 m, height above the ground — just 10 cm. There are two footprints with dimensions 30 x 8 cm and 17 x 10 cm accordingly in the surface of the stone. Both footprints are 3—4 cm deep and very impressive. The stone has been likely carried over from the nearby vicinity. It is interesting that this fact conforms to the legend about Paegļu foot stone and the information of report by E. Šturms even much more than the stone spotted with footprints in the river floodplain brushwood. It can not be excluded that two different stones have attracted people's attention in different times in this vicinity, but later, as time goes by, they confused in the legends.

◆ Akmens ar ļoti izskatīgām pēdām virsmā glīti novietots Gravu māju pagalmā.

◆ Stone with very well-shaped footprints in the surface is neatly situated in the courtyard of "Gravas".

20 Paegļu pēdakmens

20 Paegļu Foot's Stone

21 Miškinu Velnakmens

21 Miškini Devil's Stone

Koordinātas: 56° 39' 359; 24° 23' 100.

Adrese: Zemgale, Vecumnieku novads, Vecumnieku pagasts, 250 m uz DR - lejpus Miškinu mājām, Misas upē, tuvāk kreisajam krastam.

Apraksts: Upes vidū esošā akmens izmēri: 2,50 m garš, 1,70 m plats un 0,90 m augsts, apkārtmērs 6 m. Lielkristāliskā sarkanā granīta akmens virsmā muldveida dobums - 60 x 60 cm, dziļums 15 cm.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Akmens saistīts ar teiku par Velnu. Tas vērtējams kā teiksmains dobumakmens - muldakmens. Dobuma izcelsme visticamāk dabiska.

Vide un pieejamība: Grūti pieejams, jo atrodas lielā mežu masīvā tālu no lielceļiem un apdzīvotām vietām, un vēl upē apmēram pa vidu. Vieglāk apskatāms no upes krastiem. Ērtāka piekļūšana pa Misas labo krastu, kur netālu ir neliels meža ceļš.

Citas ziņas: Palu laikā, ceļoties upes ūdens līmenim, akmens var nebūt redzams nemaz.

Coordinates: 56° 39' 359; 24° 23' 100.

Address: Zemgale, Vecumnieki municipality, Vecumnieki parish, 250 m SW downwards from the "Miškini" home, in the River Misa, closer to the left bank.

Description: Dimensions of the stone located in the middle of the river: 2,50 m long, 1,70 m wide, 0,90 m high, circumference — 6 m. Size of the trough cavity on the surface of the large-grained red granite stone is 60 x 60 cm, depth — 15 cm.

Cultural and historical value: The stone is related to a legend about the Devil. This stone is to be assessed as a legendary hollow stone — trough stone. Origin of the cavity is most likely natural.

Environment and accessibility: Difficult to access, because the stone is located in a large forest, far from highways and populated areas, in addition in the middle part of river. The stone is better visible from the river banks. Easier access along the right bank of Misa, nearby a small forest road.

Other information: During high water in spring the stone may not be visible at all.

- ◆ Lai piekļūtu dobumakmenim jābrien upē, kas iespējams, jo tā nav dziļa.
- ◆ One must wade the river to access the hollow stone; it is possible, since the river is not deep.

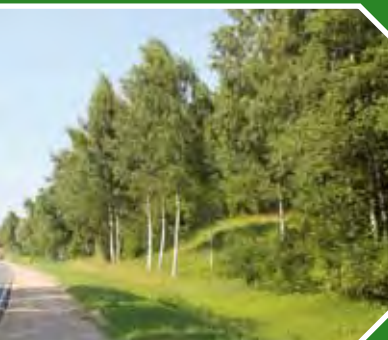
- ◆ Akmens virsmā redzams izteiksmīgs muldveida dobums.
- ◆ Impressive trough cavity is visible in the stone surface.

- ◆ Grāmatas autors pie Miškinu Velnakmens.
- ◆ Author by the Miškini Devil's Stone.

22

Codes Velna kalns

22

Code Devil's Hill

Koordinātas: 56° 31' 019; 24° 10' 407.

Adrese: Zemgale, Bauskas novads, Codes pagasts, kalnu šķērs Rīgas - Bauskas šoseja (Via Baltica). Kalna virsotne ir šosejas austrumu pusē.

Apraksts: Kalniņš nedaudz apaudzis kokiem (pārsvarā bērziem) un krūmiem, nogāze pret šoseju samērā klaja. Nekādu apdarinājuma pazīmju un kultūrslāņa nav.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Kalns saukts par Velna kalnu. Tas cietis no pārveidošanas šosejas izbūves laikā. Tautā runā, ka pie Velna kalna notiekot satiksmes negadījumi, jo postīta senvieta.

Vide un pieejamība: Viegli pieejams. Labi redzams no šosejas. Arī no kalna virsotnes uz šoseju labs skats. Nekādu labiekārtojumu nav.

Citas ziņas: Daļa kalna norakta. To dažkārt mēģināts uzskatīt par pilskalnu, bet tam nav nepieciešamo pazīmju. Pretējā Rīgas – Bauskas šosejas pusē atrodas Žagarkalnu (Žagarnieku) kapsēta. Savukārt pie Žagarnieku mājām uz lauka kādreiz atrasts akmens cirvis.

Coordinates: 56° 31' 019; 24° 10' 407.

Address: Zemgale, Bauska municipality, Code parish, the hill is crossed by the highway Rīga-Bauska (Via Baltica). The top of the hill is on the eastern side of the road.

Description: The hill is slightly overgrown with trees (mainly birches) and bushes, the slope facing the highway is rather open. No finishing features and cultural layer are found.

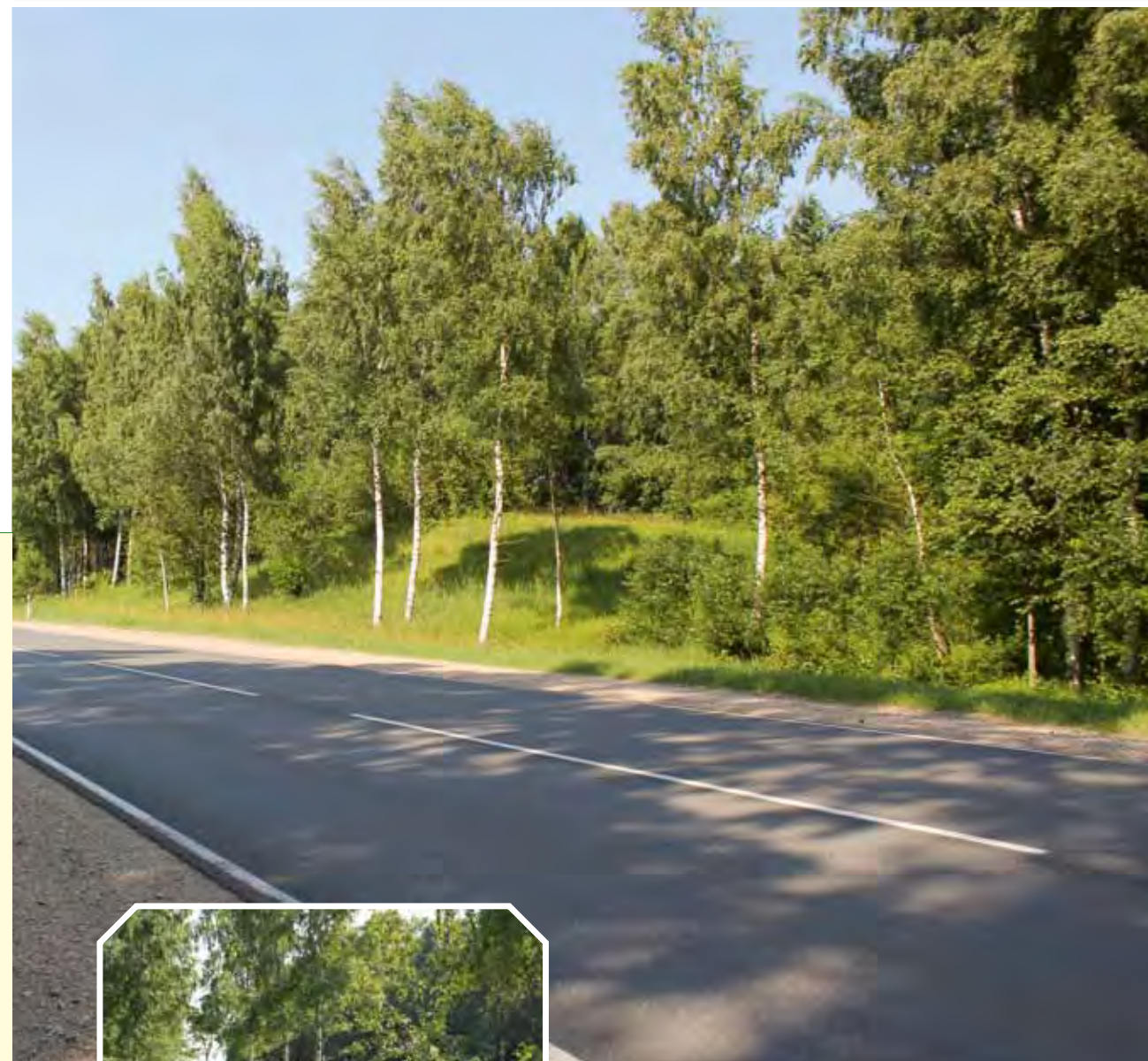
Cultural and historical value: The hill is called the Devil's Hill. Its shape was affected during the road construction works. It is said by the people, that traffic accidents happen at the hill, because the holy place was ruined.

Environment and accessibility: Easily accessible. Well visible from the highway. Nice view from the top of the hill to the highway. No special facilities.

Other information: Part of the hill has been dug off. Sometimes it used to be considered a hillfort, but the hill does not have the necessary marks. Žagarkalni (Žagarnieki) cemetery is located on the opposite side of the highway Rīga-Bauska. Stone axe once was found on the field by "Žagarnieki" home.

◆ *Velna kalns Rīgas – Bauskas šosejas malā.*

◆ *Devil's hill on the side of the highway Rīga-Bauska.*

◆ *Skats no kalna augšas uz šoseju.*

◆ *View to the highway from the top of the hill.*

Koordinātas: 56° 23' 748; 24° 00' 641.

Adrese: Zemgale, Rundāles novads, Rundāles pagasts, Lielspicēnu māju pagalmā, 8,5 m ZA no mājas, pie taciņas, netālu no vietas, kur atrasts.

Apraksts: Kausakmeni 2008.gada 17.oktobrī apzinājis Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas arhitekts Aivars Igals. Neilgi pirms tam akmeni no zemes mājas galā izracis mājas saimnieks veicot rakšanu 3 m no ēkas, ap 30 cm dziļumā, kur kādreiz bijuši senākās mājas pamati. Jau pašreizējā māja ir ļoti veca, ko toreiz braukuši skatīties arhitekti. Akmens izmēri: 0,77 x 0,60 x 0,43 m, apkārtmērs 2,05 m. Rapakivi granīta virsmā izveidots kausveida dobums - 23 cm diametrā, 14,5 cm dziļš.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Dobumakmens pieder pie kausakmeņu tipa, kas izplatīts Zemgalē un ļoti plaši Lietuvā. Nostāstu un citu liecību par to nav. Akmenim nosaukums dots no mājvārda.

Vide un pieejamība: Samērā viegli pieejams. Atrodas mājas pagalmā. Piekļuve saziņā ar mājas saimniekiem. Uzmaniņu pagalmā suns!

Citas ziņas: Interesanti, ka par Spricēniem 1938.gadā Rundālē pierakstītas divas teikas. Viena no tām saistīta ar tiltu pār Bērsteles upi pie Spricēniem – „Pie tilta, kas ved pāri Bērsteles upei, pie Spricēnu mājām naktī parādījies ceļiniekiem Velns, tērpiet zilās biksēs un sarkanā vestē.” Par pašām Spricēnu mājām otra teika stāsta, ka „Rundāles pagasta Spricēnu mājās aiz vecās rijas bija trīs vītoli. Toreiz kāds kalēja tēvs tur dzīvodams, diendusā sapņojis. Pie viņa esot pienācis kāds vecs vīrs un sacījis, ka viņam esot novēlēta nauda un nākošo svētdienu priekš saules viņam kailam jāiet nauda rakt. Nākošo sestdienu kalējs teicis saimniecei, lai rītu saimniece paceļ viņu agrāk. Svētdienas rītā saimniece bija aizgulējusies un pa to laiku saule uzlēkusi un naudu rakt vairs nav varējis.”.

Coordinates: 56° 23' 748; 24° 00' 641.

Address: Zemgale, Rundāle municipality, Rundāle parish, in the courtyard of "Lielspicēni" home, 8,5 km NE from the house, on the path, near the place it was once found.

Description: The stone with the rounded cone hollow was found by Aivars Igals, architect of the State Inspection for Heritage Protection, on 17 October 2008. Shortly before then the stone was dug out by the house owner, when he had dug the earth around 3 m from the house at 30 cm depth, where the old foundations of the house had been built. The current house is already very old and it was visited by architects. Dimensions of the stone: 0,77 x 0,60 x 0,43 m, circumference 2,05 m. Rapakivi granite surface bears a cup-shape cavity with 23 cm in diameter, 145 cm deep.

Cultural and historical value: This hollow stone belongs to the group of stones with rounded cone hollows, widely common in Zemgale region and very widely common in Lithuania. The stone was named after the name of the house.

Environment and accessibility: Rather easily accessible. Located in the house courtyard. Access to be agreed with the house owners. Attention: a dog in the courtyard!

Other information: It is interesting there are two legends written down about "Spricēni" in Rundāle in 1938. One of them is related to the bridge over the River Bērstele by "Spricēni" — "At the bridge over the River Bērstele by "Spricēni" home Devil once appeared to the travellers, and Devil was dressed in blue pants and red vest." The other legend says, that "There were three willows behind the old drying-house in "Spricēni" home in Rundāle parish. Once a blacksmith's father lived there and had a dream in siesta. An old man came to him and said money was left by will to him, and he must go barenaked to dig it up the following Sunday before sunrise. Next Saturday the blacksmith told the mistress to wake him up earlier in the morning. But the mistress overslept next morning, the sun was already up, so the blacksmith could not go for the money anymore".

- ◆ Dobums neatrodas akmens vidū, bet malā, kas izskatās nošķelta.
- ◆ The cavity is not in the middle of the stone, but on the edge looking split off.

- ◆ Spricēnu mājvieta interesanta gan ar kausakmeni, gan teikām, gan no arhitektūras viedokļa.
- ◆ Spricēni home is interesting both with the stone with rounded cone hollow, and legends, and from the architectural point of view.

23 Lielspicēnu kausakmens

23 Lielspicēni stone with rounded cone hollow

24 Stērstiņu kausakmeņi

24 Stērstiņu stones with rounded cone hollow

Koordinātas: Pazudušā kausakmens vieta - 56° 17' 309; 24° 03' 439; otrs kausakmens - 56° 17' 447; 24° 03' 467.

Adrese: Zemgale, Bauskas novads, Īslīces pagasts. Pirmais kausakmens atradās 200 m uz dienvidiem no Stērstiņu (Jodišķu) mājām, klaju lauku vidū pie neliela koku pudura. Otrs joprojām atrodas 30 m uz ZR no Stērstiņu (Jodišķu) mājām, pagalma malā, pie krūmiem, 3 m no māju ceļa.

Apraksts: Pirmais kausakmens tika apsekots un pētīts 2004.gadā, bet 2011.gada vasarā konstatēts, ka tas ir pazudis. Iespējams zemas darbu gaitā tam virsū uzbīdīta smilšu kaudze un no lauka novākti akmeņi, vai arī tas ir aizvests nezināmā virzienā. Apkārtnes muzejos tas nav nonācis. Kausakmens bija 0,9 x 0,74 x 0,38 m liels sarkana granīta akmens ar 14 cm dziļu kausveida dobumu 22 cm diametrā.

Otra kausakmens izmēri: 0,85 x 0,78 x 0,35 m. Tas ir apgāzts uz viena sāna un nedaudz ierakts zemē. Tā novietojums nav ērts apskatei. Virsmā ir kausveida dobums, kura diametrs ir 20 cm, dziļums 12 cm. Tas, ka akmens ir daļēji ierakts, neļauj noteikt tā precīzus izmērus. ►

Coordinates: Location of the lost stone with rounded cone hollow — 56° 17' 309; 24° 03' 439; The other stone with rounded cone hollow — 56° 17' 447; 24° 03' 467.

Address: Zemgale, Bauska municipality, Īslīce parish. The first stone with the rounded cone hollow was located 200 m S from "Stērstiņi" ("Jodišķi") home, in the middle of an open field, next to a small clump of trees. The other stone is still located 30 m NW from "Stērstiņi" ("Jodišķi") home, on the edge of the field, by bushes, 3 m from the home road.

Description: The first stone with the rounded cone hollow was explored and studied in 2004, but in the summer of 2011 it was established that it was gone. It is possible, that during the land works a sand heap was moved onto it and stones were removed from the field or the stone has been taken to unknown direction. The stone was not delivered to any of the vicinity's museums. Dimensions of the stone were: 0,9 x 0,74 x 0,38 m. It was a large red granite stone with a cup-shape cavity 14 cm deep and 22 cm in diameter.

Dimensions of the other stone with the rounded cone hollow: 0,85 x 0,78 x 0,35 m. It is rolled on one side and is slightly dug in the ground. Its position does not provide a good angle for inspection of it. There is a cup-shaped cavity on its surface: 20 cm in diameter and 12 cm deep. It is knocked over on one side and partly dug into the ground. Its disposition is not convenient for visitation. ►

◆ Stērstiņu 1.kausakmens 2004. gadā.

◆ The first Stērstiņi stone with rounded cone hollow in 2004.

◆ Šajā vietā zem lielākā koka vēl nesen atradās Stērstiņu 1.kausakmens.

◆ The first Stērstiņi stone with rounded cone hollow was recently located here under the tree.

24 Stērstiņu kausakmeņi

24 Stērstiņu stones with rounded cone hollow

Kultūrvēsturiskā vērtība: Abi Stērstiņu kausakmeņi uzskatāmi par tipiskiem šī veida dobumakmeņiem, kādi Latvijā izplatīti tikai Zemgalē un kopumā palikuši vairs ļoti nelielā skaitā.

Vide un pieejamība: Viegli pieejama vieta plašos Zemgales līdzenumos. Visapkārt Stērstiņu mājām lauksaimniecībā izmantotas zemes.

Citas ziņas: Pirmais kausakmens ir pazudis, bet to varbūt vēl ir iespējams atrast. Otrs kausakmens ir kādreiz pārvietots no savas sākotnējās vietas, kas visticamāk bijusi kaut kur tuvumā. Tā patreizējais novietojums būtu jāmaina uz kādu drošāku un ērtāku vietu. Kausakmeņu nosaukums no tuvējo māju vārda, kas laika gaitā mainījies.

Cultural and historical value: Both Stērstiņi stones with the rounded cone hollow are to be considered typical hollow stones of this kind common in Zemgale only and in general representing just a small number of them in Latvia.

Environment and accessibility: The place is easily accessible in the wide plains of Zemgale. There is agricultural land surrounding "Stērstiņi" home.

Other information: The first stone with the rounded cone hollow is gone, but it can be possibly found. The other stone with the rounded cone hollow once was removed from its original location, most likely, somewhere near. Its current location should be changed for a safer and more convenient one. The stones with the rounded cone hollow were named after the name of nearby home, but the names have changed over the years.

◆ Stērstiņu 2.kausakmens 2011.gada vasarā joprojām apskatāms līdzšinējā vietā.

◆ The other Stērstiņi stone with rounded cone hollow is still viewable in the usual place in the summer of 2011.

25

Jumpravmuižas Mīlestības avotiņš

25

Jumpravmuiža Love Spring

Koordinātas: 56° 24' 888; 24° 06' 528.

Adrese: Zemgale, Bauskas novads, Mežotnes pagasts, Jumpravmuižas parka malā, pašā Lielupes krastā, no dolomītu klinšu apakšas.

Apraksts: Neliels avotiņš, kas iztek no klinis apakšas dažus metrus no Lielupes. Tas var būt nepieejams pavasarī, kad palos ūdens līmenis Lielupē ir augsts un upe skalojas gar klinšu kraujas apakšu. Avotiņš ieaudzis garās zālēs un izskatās aizmirsts un nelietots.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Avotiņš senāk saukts par Mīlestības avotu un tā ūdens saistīts ar dziedināšanās spējām. Mūsdienās par avotiņu Jumpravmuižas klintīs vairs neko vairāk neviens pastāstīt nezina.

Vide un pieejamība: Diezgan grūti pieejams. Piekļuve sarežģīta, jo Jumpravmuižas parks ir nekopts un aizaudzis, bet gar Lielupi vijas tikai nelielas makšķernieku takas.

Citas ziņas: Tuvējā apkārtnē skaistas dolomīta klintis abos Lielupes krastos, mākslīgās pilsdrupas Jumpravmuižas parkā pie kraujas malas, ūdenskritums straوتا gravā, vairāki dižozoli un citi objekti.

Coordinates: 56° 24' 888; 24° 06' 528.

Address: Zemgale, Bauska municipality, Mežotne parish, on the edge of Jumpravmuiža park, on the very bank of the River Lielupe, from the underneath of dolomite cliffs.

Description: The small spring that flows out of the bottom of the cliff a few meters from the River Lielupe. It may be inaccessible in spring, when there is high water in the River Lielupe and the water reaches the very bottom of the cliff. The small spring is overgrown with tall grass and looks forgotten and unused.

Cultural and historical value: The small spring used to be called Love spring in the past and its water is related to healing effect. Today nobody can tell anything about the small spring in the Jumpravmuiža cliffs.

Environment and accessibility: Rather difficult to access. Access is complicated, because the Jumpravmuiža park is neglected and overgrown, and only small fishermen's trails lead along the river.

Other information: There are beautiful dolomite cliffs in the vicinity on both banks of the River Lielupe, artificial castle ruins in Jumpravmuiža park, on the edge of the cliff, waterfall in the spring ravine, and several secular oaks and other objects.

◆ Jumpravas parka koku ēnā slejas varenas dolomītu klintis.

◆ Mighty dolomite cliffs are rising in the shadow of the trees of Jumprava park.

◆ Avotiņa izteka ir garās upmalas zālēs ieaugusi.

◆ Source of the small spring is overgrown with tall riverside grass.

26 Bauskas bļodakmens

26 Bauska bowl- shaped stone

Koordinātas: 56° 24' 609; 24° 11' 062.

Adrese: Zemgale, Bauskas novads, Bauskas pilsēta. Dobumakmens atrodas Bauskas muzejā, tā palīgtelpās. Kādu laiku tas atradās pagalmā, bet baidoties no pazušanas, dobumakmens tika novietots iekštelpās.

Apraksts: Akmens izmēri: 0,52 x 0,55 x 0,29 m, akmens virsmā liels dobums - 32 - 34 cm diametrā un ap 19 cm dziļš.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Akmens izcelsme ir nezināma, tas ir daļēji līdzīgs kauskameņiem, daļēji - bļodakmeņiem. Pēc akmens un dobuma izmēriem tas vairāk līdzīgs bļodakmeņiem. Varbūt tas uzskatāms kā pārejas modelis starp minētajiem dobumakmeņu tipiem. Tikpat iespējams, ka akmens varētu būt nācis no kādas baznīcas, kur tas lietots kā svētā ūdens trauks.

Vide un pieejamība: Pieejams muzejā īpaši interesējoties, jo akmens nav ekspozīcijā.

Citas ziņas: Akmens virsmai ir augstuma starpība un dobums nav pilnīgi apaļš.

Coordinates: 56° 24' 609; 24° 11' 062.

Address: Zemgale, Bauska municipality, Bauska town. The hollow stone is located in an auxiliary room of Bauska Museum. It was located in the courtyard for some time, but later it was moved inside for cautious reasons.

Description: Dimensions of the stone are: 0,52 x 0,55 x 0,29 m, a large cavity is in the surface of the stone — 0,32—0,34 m in diameter, approximately 19 cm deep.

Cultural and historical value: The origin of the stone is unknown, and it is partly similar to the stones with rounded cone hollows, and partly — to the bowl-shaped stones. Maybe it could be considered a transitional model between the two aforementioned types of hollow stones. It is also as much possible that the stone is from a church, where it might have been used as a bowl for the sacred water.

Environment and accessibility: Available in the museum upon special request; it is not a part of exposition.

Other information: There is a height difference for the stone surface, and the hollow is not completely round.

◆ Dobumakmens Bauskas muzejā.

◆ Hollow stone in Bauska Museum.

27

Bauskas Pētera akmens

27

Bauska Pēters's Stone

Koordinātas: 56° 24' 420; 24° 10' 863.

Adrese: Zemgale, Bauskas novads, Bauskas pilsēta. Ielas malas zālienā pie Kalēju ielas 2.nama.

Apraksts: Akmens izmēri: 3,4 x 2,3 x 1,1 m, apkārtmērs 9,3 m. Sarkans lielkristālisks granīts.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Plaši pazīstams akmens, kas apvīts dažādām teikām. Ziemeļu kara sākumā uz akmens esot brokastojuši un pat spēkiem mērojušies Krievijas cars Pēteris I un Polijas karalis Augusts II Stiprais. Pēc citas teikas akmeni šurp ar ratiem atvedis Velns.

Vide un pieejamība: Ļoti viegli pieejams, jo atrodas pilsētas centrālā daļā, ielas malā. Uz akmeni ir norāžu zīme un mazs stendiņš pie tā.

Citas ziņas: Plaši aprakstīts dažādā tūrisma un uzziņu literatūrā.

Coordinates: 56° 24' 420; 24° 10' 863.

Address: Zemgale, Bauska municipality, Bauska town. In the lawn at house in Kalēju Street 2, on the side of the street.

Description: Dimensions of the stone: 3,4 x 2,3 x 1,1 m, circumference 9,3 m. Large-grained red granite.

Cultural and historical value: Widely-known stone, described in many legends. At the beginning of the Northern War it is said that the Russian Tsar Peter I and the King of Poland Augustus II the Strong had had breakfast and even wrestled on the stone. According to another legend, the stone had been carried in a cart by the Devil.

Environment and accessibility: Very easily accessible, since the stone is located in the central part of the town, on the side of the street. There is a sign and a small information stand at the stone.

Other information: The stone is widely described in different kind of tourism and reference literature.

- ◆ *Kultūrvēsturiski interesantais akmens atrodas Bauskas vecpilsētā, nelielās Kalēju ielas malā. Netālu celta gan pils, gan mājas vecpilsētā, bet akmens paudzū paudzēs palicis neskarts. Mūsdienās tas ir pazīstams tūrisma objekts.*
- ◆ *The interesting stone with heritage value is located in the Old Town of Bauska, on the side of the small Kalēju Street. There have been castle and houses built in the Old Town, but the stone has been left untouched by generations. It is a known tourism object nowadays.*

28

Ādžūnu kausakmeņi

28

Ādžūni stones with rounded cone hollow

Koordinātas: 1) 56° 18' 714; 24° 16' 574, 2) 56° 18' 655; 24° 16' 590.

Adrese: Zemgale, Bauskas novads, Gailīšu pagasts, Zemnieku sētas un lauksaimniecības mašīnu muzejā, kas iekārtots Uzvaras ciema Ruļļu un Pūpolu mājās. Abi kausakmeņi kādreiz uz muzeju atvesti no Ādžūnu apkārtnes. Atrodas muzeja teritorijā pie rijas un smēdes.

Apraksts: Pirmais kausakmens (pie rijas): akmens izmēri: 1,18 x 0,84 x 0,24 m, apkārtmērs 3,37 m. Tā virsmā ir 7,5 cm dziļš dobums 16 cm diametrā. Otrs kausakmens (pie smēdes): akmens izmēri: 0,64 x 0,64 x 0,30 m, apkārtmērs 2,45 m. Dabums kausveida ar plakanisku dibenu, diametrs 17 cm, dziļums 7,5 cm.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Abi ir tipiski kausakmeņi, kādu Latvijā palicis pavisam maz. Trūkumi ir tādi, ka nav precīzi zināma to sākotnējā atrašanās vieta un kādreizējais novietojums, nav arī nekādu folkloras liecību. ►

Coordinates: 1) 56° 18' 714; 24° 16' 574, 2) 56° 18' 655; 24° 16' 590.

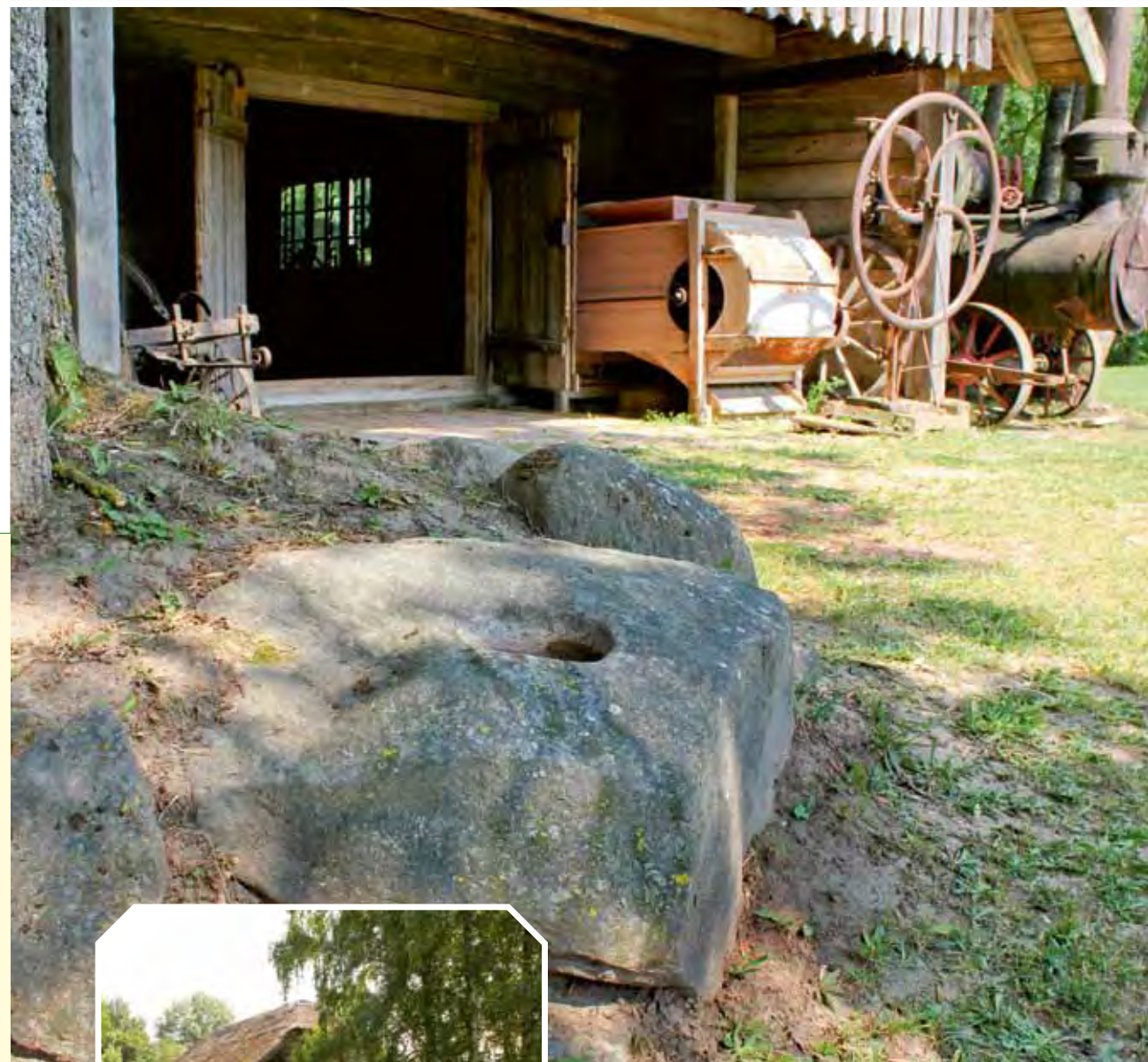
Address: Zemgale, Bauska municipality, Gailīši parish, in the museum of Farmer's yard and agricultural machinery, arranged in "Ruļļi" and "Pūpoli" homes in Uzvaras village. Both stones with rounded cone hollows once were brought to the museum from the Ādžūni area. The stones are located in the territory of the museum, at the drying-house and smithy.

Description: The first stone with rounded cone hollow (at the drying-house) — dimensions of the stone: 1,18 x 0,84 x 0,24 m, circumference 3,37 m. There is a cavity in its surface 7.5 cm deep and 16 cm in diameter. The other stone with rounded cone hollow (at the smithy) — dimensions of the stone: 0,64 x 0,64 x 0,30 m, circumference 2,45 m. The cup-shaped cavity is with flat bottom, diameter 17 cm, depth 7,5 cm.

Cultural and historical value: Both stones are typical stones with rounded cone hollow, of which there are only few left in Latvia. There are several disadvantages here — the initial location and arrangement of the stones is not precisely known, and there is also no folklore evidence. ►

◆ Kausakmens pie smēdes.

◆ Stone with rounded cone hollow by the smithy.

◆ Muzejā apskatāmā rija.

◆ Drying-house to be viewable in the museum.

28 Ādžūnu
kausakmeņi

28 Ādžūni stones
with rounded
cone hollow

Vide un pieejamība: Ļoti viegli pieejami. Akmeņi ir pārvietoti. To apkārtnē labiekārtota, pie akmeņiem speciālu norāžu nav. Muzejs interesants gan senu ēku, gan tehnikas eksponātu ziņā, gan arī tas piemērots ģimenēm ar bērniem.

Citas ziņas: Pie rijas, blakus pirmajam kausakmenim ir apskatāmi vairāki dzirnakmeņi. Otrajam kausakmenim blakus atrodas dažādi lauksaimniecības tehnikas eksponāti.

Environment and accessibility: Very easily accessible. The stones have been removed. The vicinity is facilitated, but there are no special signs by the stones. The museum is interesting both from the point of view of ancient buildings, and the exhibits. In addition it is suitable for families with children.

Other information: Several millstones are viewable at the drying-house, next to the first stone with rounded cone hollow. Different exhibits of agricultural machinery are located next to the other stone with rounded cone hollow.

- ◆ Kausakmens un dzirnakmeņi pie rijas.
- ◆ Stone with rounded cone hollow by the drying-house.

- ◆ Kausakmens dobums ar mērogu blakus.
- ◆ Cavity of the stone with rounded cone hollow with coin as scale next to it.

29

Mucenieku kausakmeņi

29

Mucenieku stones with rounded cone hollow

Koordinātas: 56° 19' 430; 24° 16' 566.

Adrese: Zemgale, Bauskas novads, Ceraukstes pagasts, Vēju māju pagalmā, kur tie pārvietoti saglabāšanas nolūkos. Kādreiz atradās netālu esošo Mucenieku māju teritorijā.

Apraksts: Pirmais kausakmens - tā izmēri: 1,11 x 1,06 x 0,36 m. Dobums 24 cm diametrā, 13 cm dziļš, 3 litru ietilpība. Otrs kausakmens - tā izmēri: 0,73 x 0,65 x 0,38 m. Dobums 27 cm diametrā, 12 cm dziļš. Dobuma ietilpība 3,5 litri. Abi akmeņi ir sarkanīgi granīti.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Abi ir tipiski kausakmeņi, kādu Latvijā palicis pavisam maz.

Vide un pieejamība: Viegli pieejami, apmeklējumu piesakot mājas saimniekiem. ▶

Coordinates: 56° 19' 430; 24° 16' 566.

Address: Zemgale, Bauska municipality, Ceraukste parish, in the courtyard of "Vēji" home, where they were brought for retention purposes. They were located in the territory of "Mucenieki" home in the past.

Description: The first stone with rounded cone hollow — dimensions: 1,11 x 1,06 x 0,36 m. Diameter of cavity is 24 cm, depth — 13 cm, capacity — 3 litres. The other stone with rounded cone hollow — dimensions: 0,73 x 0,65 x 0,38 m. Diameter of cavity is 27 cm, depth — 12 cm, capacity — 3,5 litres. Both stones are reddish granite.

Cultural and historical value: Both stones are typical stones with rounded cone hollow, of which there are only few left in Latvia.

Environment and accessibility: Easily accessible, announcement of visit to the owners of the house is required. ▶

◆ Mucenieku 1.kausakmens.

◆ First Mucenieki stone with rounded cone hollow.

◆ Mucenieku 1.kausakmens dobums – tipisks Zemgales un Lietuvas kausakmeņiem.

◆ Cavity of the first Mucenieki stone with rounded cone hollow — typical for the stones with rounded cone hollow in Zemgale and Lithuania.

29

Mucenieku kausakmeņi

29

Mucenieku stones with rounded cone hollow

Citas ziņas: Vairākkārt aprakstīti un minēti dažādā literatūrā, būtībā ir visplašāk zināmie Latvijas kausakmeņi. Abi kādreiz atradās Muceniekos, no kā arī tiem nosaukums, bet laika gaitā viens no tiem bija pārvietots un pazudis, vēlāk atradies un pārvests uz Vēju māju pagalmu. Pazudušais kausakmens kādreiz bijis iebūvēts Ņuku mājās, kas nodegušas, to kleķa kūtī, pamatu daļā virs zemes. Vēlāk tas atradies krūmos pie citas mājas, līdz ap 1990. gadu pārvests uz Vējiem. Pēc kāda laika saglabāšanas nolūkos uz Vējiem pārvests arī otrs Mucenieku kausakmens, kas ilgāku laiku jau bija valsts aizsardzībā kā kultūras piemineklis, bet tika izmantots mājputnu barošanai. Tagad abi Mucenieku kausakmeņi Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijā reģistrēti kā esoši Vēju mājās. Pie Vējiem valsts aizsardzībā ir arī senkapi, kas atrodas netālu no Mūsas krasta. Turpat 2005. gadā uzmērīts 4,89 m resns dižozols.

Other information: The stones are widely described and mentioned in literature of different kind, and essentially these are the best known stones with rounded cone hollow in Latvia. Once both stones were located in Mucenieki they were named after; one of them was removed and lost over time, but later found and brought to the courtyard of "Vēji" home. The lost stone with rounded cone hollow once was cemented in "Ņukas" home, which later burnt down, in the mud goathouse, in the foundations above the ground. Later on it was found in bushes by another house, until it was brought to "Vēji" around 1990. After some time the other Mucenieki stone with rounded cone hollow was also brought to "Vēji" for retention purposes; this stone had been under state protection as a heritage, however it was used for feeding of domestic birds. Now both Mucenieki stones with rounded cone hollow are registered in the State Inspection for Heritage Protection as located in "Vēji" home. The ancient graveyard located near "Vēji" home is also under state protection. A big oak with circumference 4,89 m was measured there in 2005.

◆ Mucenieku 2. kausakmens.

◆ The other Mucenieki stone with rounded cone hollow.

◆ Abi Mucenieku kausakmeņi tagad atrodas Vēju māju dārzā.

◆ Both Mucenieki stones with rounded cone hollow are now located in the garden of "Vēji" home.

30 **Katrīnas kalniņš
Ellītes krastā**

30 **Katrīna Hillock
on the Bank of the
River Ellīte**

Koordinātas: 56° 34' 025; 24° 32' 564.

Adrese: Zemgale, Vecumnieku novads, Vecumnieku pagasts, 4,5 km uz DA no Vecumnieku centra, 0,5 km uz A no Vecumnieku - Skaistkalnes un Vecumnieku - Neretas šoseju sazarojuma, Vīksniņas jeb Ellītes upītes kreisajā krastā.

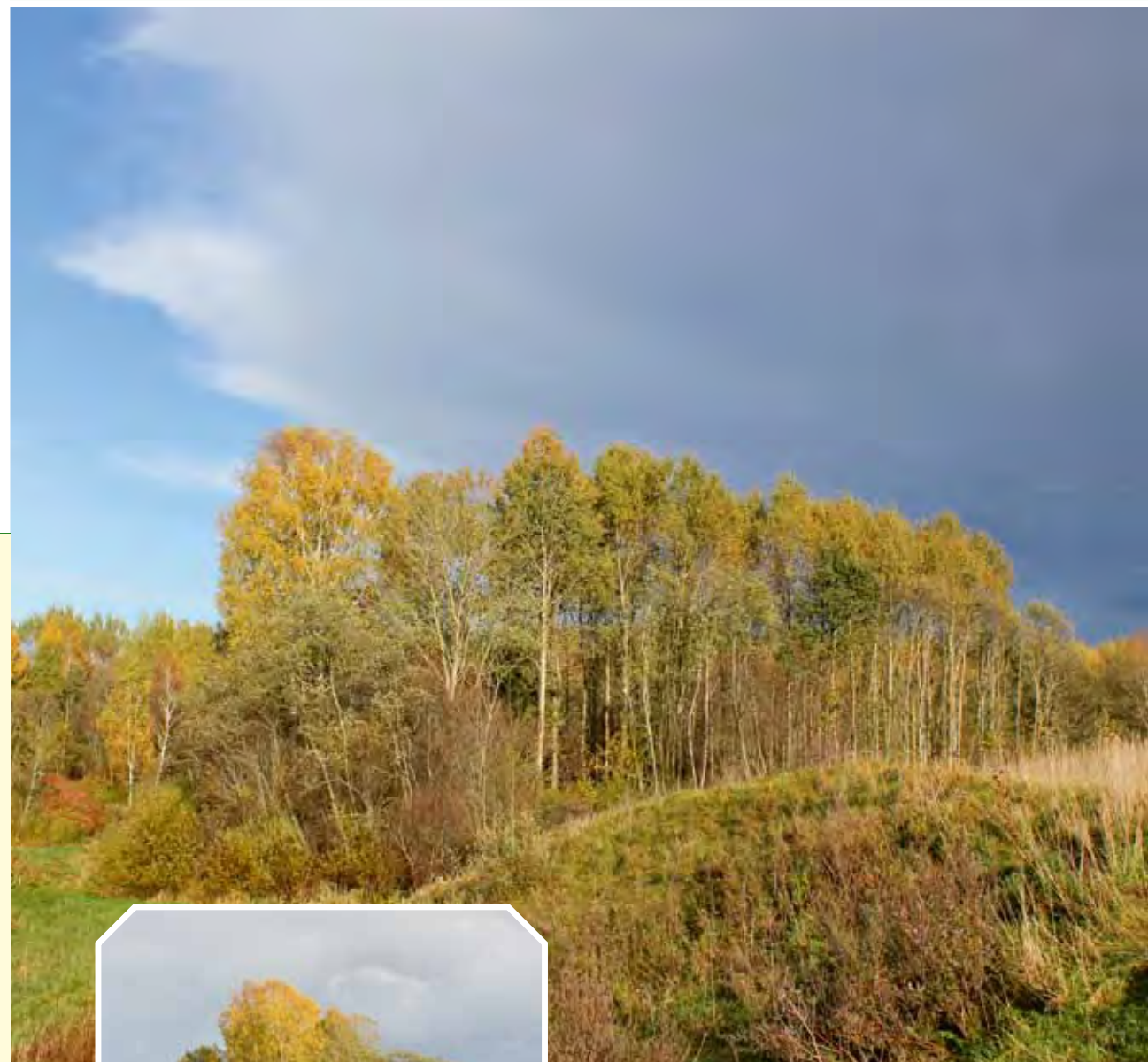
Apraksts: Ap 30 x 40 m liels kalniņš Vīksniņas upes kreisajā krastā, kas no apkārtnes atdalīts ar līdz 2 m dziļu grāvi. Kalniņš apaudzis ar lapu kokiem. Blakus kalniņam upītes gultnē ir izmēros neliels akmens, kas saukts par Velnakmeni, bet bebru uzplūdinājuma dēļ to 2011. gadā apsekot neizdevās. Teikās gan akmens saukts par lielu, bet cita, lielāka akmens, pēc vietējo iedzīvotāju stāstītā, upītes krastos šajā apkārtnē neesot. ►

Coordinates: 56° 34' 025; 24° 32' 564.

Address: Zemgale, Vecumnieki municipality, Vecumnieki parish, 4,5 km SE from the centre of Vecumnieki, 0,5 km E from the junction of Vecumnieki-Skaistkalne and Vecumnieki-Nereta highways, on the left bank of the River Vīksniņa or Ellīte.

Description: The hillock on the left bank of the River Vīksniņa is approximately 30 x 40 m large, separated by a ditch 2 m deep. The hillock is overgrown with deciduous trees. There is a small stone called the Devil's Stone in the riverbed next to the hillock, but due to the dam made by beavers it was not explored in 2011. The legends describe the stone as big, but, according to the sayings of the locals, there are no larger stone to be found on the banks of the river in this vicinity. ►

- ◆ *Vīksniņas jeb Ellītes ielejas malā atrodas teiksmaina viduslaiku kapsēta.*
- ◆ *There is a legendary medieval graveyard located on the edge of the valley of the River Vīksniņa or Ellīte.*

- ◆ *Kapsētas kalniņā kādreiz atradusies baznīca, kas nogrimusi.*
- ◆ *Once there was a church on the hillock of graveyard, but later it had drowned.*

30 Katrīnas kalniņš Ellītes krastā

30 Katrīna Hillock on the Bank of the River Ellīte

Kultūrvēsturiskā vērtība: Pēc nostāstiem, Katrīnas jeb Baznīcas kalniņā bijusi baznīca, kas nogrimusi. Iespējams, šajā vietā atradusies pirmā Vecmuižas (Vecumnieku) baznīca, kas minēta kādā 1567.gada dokumentā. Vietējie iedzīvotāji zina, ka kalniņā ir sena kapsēta - viduslaiku kapsētas vieta. Savukārt Vīksniņas upītes otrs nosaukums ir Ellīte. Gan upīte, gan kalniņš un akmens pie tā ir saistīts ar dažādiem nostāstiem un teikām. „...Pie Ellītes vecos laikos stāvējusi baznīca, kurai vienu nakti nozudis pulkstens. Atveduši jaunu, bet drīz pēc jaunā pulksteņa uzlikšanas, nogrimusi pati baznīca. Vēl tagad ļaudis tic, ka tanī vietā „baidējot”. Netālu no uzkalniņa, kur baznīca nogrimusi, atrodas liels akmens. Ap pusnakti Velns kāpjot no Ellītes un nesot uz to akmeni naudu kaltēt. Vectēvi stāsta, ka viņi paši naktī garām braucot esot redzējuši uguntiņas spīdot.”

Vide un pieejamība: Kalniņš ir samērā viegli pieejams, apkārtnes iedzīvotāji to labi zina. No tūrisma viedokļa gan tajā maz ko redzēt. Vieta interesanta no vēsturiskā viedokļa un folkloras ziņā.

Citas ziņas: Katrīnas kalniņš zinātājam labi redzams no Vecumnieku - Skaistkalnes šosejas.

Cultural and historical value: The stories say once there was a church on the Katrīna Hillock or also called the Church Hillock; but the church had drowned. It is possible, once the first Vecmuiža (Vecumnieki) church referred to already in a document from 1567 had been located here. Locals know there is an old medieval graveyard on the hill. In its turn, the other name of River Vīksniņa is Ellīte ('Little Hell' in Latvian). Both the river and the hillock are mentioned in many legends and stories. "...Once upon a time there was a church by the River Ellīte, and one night clock of the church was lost. A new clock was delivered, but shortly after its installment the church drowned itself. People still believe it is scary in that place. There is a large stone near the mound where the church had drowned. Legend says the Devil comes out of the River Ellīte around midnight and brings money to the stone to dry. Granddads say they have seen shining lights while passing by."

Environment and accessibility: Rather easily accessible and well known by locals. There is not much to see from the point of view of tourists. The place is interesting in terms of history and folklore.

Other information: For those who know, Katrīna Hillock is well seen from the Vecumnieki-Skaistkalne highway.

- ◆ Izmēros mazā Ellītes upīte tek pa plašu ieleju.
- ◆ The small River Ellīte flows along the valley.

31 Ķuņķu Svētozols

31 Ķuņķi Sacred Oak

Koordinātas: 56° 31' 157; 24° 29' 627.

Adrese: Zemgale, Vecumnieku novads, Stelpes pagasts, nelielas, aizaugošas pļaviņas vidū netālu no Ķuņķu mājām, blakus meža ceļam.

Apraksts: Ozola apkārtmērs bija sasniedzis 7,2 metrus. Tas gājis bojā 1990. gados, bet vēl tagad uz vietas apskatāms tā milzīgais stubrs ar lielo dobumu vidū.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Ozols senāk saukts par Svētozolu un Lielo ozolu, pie tā svinēti Jāņi. Vairāk par to nekas gan nav zināms, jo jau E.Šturms 1929.gadā raksta, ka tā ir „kulta vieta – ozols, par kuru ir nostāsti. Senāk ozola tuvumā kaut kas esot atrasts.”.

Vide un pieejamība: Diezgan viegli pieejams. Uz ozola vietu norāda vairākas norādes ceļu krustojumos.

Citas ziņas: Kādreiz tas bija viens no varenākajiem Zemgales ozoliem. Netālu no ozola vietas atrodas Ķuņķu viduslaiku kapsēta.

Coordinates: 56° 31' 157; 24° 29' 627.

Address: Zemgale, Vecumnieki municipality, Stelpe parish, in the middle of a small, overgrowing meadow, not far from “Ķuņķi” home, next to a forest road.

Description: The circumference of the oak had reached 7,2 metres. It perished in 1990, but its huge stem with a large hollow is still viewable there.

Cultural and historical value: The oak had been called the Sacred Oak and the Large Oak; people had celebrated the Midsummer Night Festival at the oak. Nothing is known besides that, and E. Šturms already in 1929 wrote about the site as a “cult site — oak surrounded by stories. There is a saying something was found near the oak in the past.”.

Environment and accessibility: Rather easily accessible. Several signs at the intersections lead the way.

Other information: Once it was one of the largest oaks in Zemgale. Medieval graveyard of Ķuņķi is located near the oak site.

- ◆ Skatoties no gala redzams, ka dižā ozola vidus bijis pilnīgi tukšs.
- ◆ From the end you can see the middle of the large oak was completely empty.

- ◆ Ceļu uz Svētozolu rāda ar izdomu veidotas norādes.
- ◆ Way to the Sacred Oak is led by creative signs.

32 Bārbeles sēravots

Koordinātas: 56° 26' 068; 24° 35' 497.

Adrese: Zemgale, Vecumnieku novads, Bārbeles pagasts, 2 km uz D no Bārbeles centra, Iecavas upes labā krastā.

Apraksts: Viens no plašāk un senāk zināmajiem Latvijas dziednieciskajiem avotiem. Senākā dziedniecības kūrorta vieta Latvijā, kuru vēlāk izkonkurējuši Ķemeru un Baldones sēravoti. Ļoti populārs un bieži apmeklēts minerālūdens sēravots. Avota debits (izplūdes apjoms) 24 litri sekundē (2011.gada mērījums). ▶

Coordinates: 56° 26' 068; 24° 35' 497.

Address: Zemgale, Vecumnieki municipality, Bārbele parish, 2 km S from the Bārbele village centre, on the right bank of the River Iecava.

Description: One of the most widely known (and for one of the longest periods of time) healing springs in Latvia. The most ancient treatment places in Latvia, later outrivaled by the sulphur springs of Ķemeri and Baldone. Very popular and often visited mineral sulphur spring. The output of the spring is 24 litres per second (measured in 2011). ▶

32 Bārbele Sulphur Spring

- ◆ Mūsdienās vairs tikai platforma un norādes, bet kādreiz te bija – kūrorts.
- ◆ It was a health resort in the past, but there is just a platform and signs left of it today.

- ◆ Bārbeles centrā norāde aicina uz sēravotu.
- ◆ Sign in the center of Bārbele invites to the sulphur spring.

32 Bārbeles sēravots

32 Bārbele Sulphur Spring

Kultūrvēsturiskā vērtība: Bārbeles sēravots kā dziedniecības vieta rakstos minēts jau 18.gadsimtā, kaut arī ticams, ka tas bijis zināms jau krietni pirms tam. Par Bārbeles dziedinātavu pirmās rakstiskās ziņas attiecas uz 1739.gadu, kad tur ieradies Rīgas ārsts Teofilis Benjamins Grāfs ar desmit slimiem karavīriem. Četriem no tiem bijusi cinga, trim – vēdera kaites, diviem – nedzīstošas čūlas un vienam laužta kāja. Deviņi no desmit pacientiem izveseļojušies. Jau toreiz ārsts saskāries ar tradīciju, ka vietējie iedzīvotāji avotā un ap to sametuši savas drēbes, ticēdami, ka tā atstāj arī savas slimības. Tā kā jau tajos laikos sēravots izmantots dziedniecībai, domājams, ka tas ir arī sena kulta vieta. Ir nostāsti, ka avots izmantots jau ļoti senos laikos, tai skaitā arī Kurzemes hercoga Jēkaba laikā. Dažādos laikos tas bijis atšķirīgi iekārtots. 20.gadsimta pirmā pusē Bārbelē pie avota bijusi reimatisma slimnieku dziedinātava ar sešām vannām, bet tolaik konstatēts, ka sērūdeņraža daudzums ūdenī samazinās. Arī mūsdienās avotam ir labiekārtojums – laipveida platforma pār avota iztekas vietu. Avots iztek no 6,8 metru dziļas akas, kas kaut kad ir izurbta to labiekārtojot.

Vide un pieejamība: Ļoti nozīmīgs dabas un vēstures objekts. Viegli pieejams. Norāžu zīmes no Bārbeles centra līdz avotam, pie tā - stends un laipas veida platforma.

Citas ziņas: Viens no mūsdienās iecienītākajiem Zemgales avotiem.

Cultural and historical value: Bārbele Sulphur Spring has been mentioned as a healing place already in texts dated back to the 18th century, although it is believable the place was known long before that. The first written evidence on Bārbele healing place refers to 1739, when a doctor from Riga Teofilis Benjamins Grāfs arrived there with ten sick soldiers. Four of them were sick with scurvy, three — with stomach diseases, two soldiers had unhealing sores, but one had broken leg. Nine out of ten patients recovered. The doctor faced a tradition back then, the locals threw their clothes in the spring and around it, believing this is the way how to leave their diseases behind. Since the sulphur spring was used for healing purposes back in those days, it was likely also an ancient cult site. There are some sayings the spring was used already in very ancient times, including the era of Kurzeme Duke Jēkabs. The spring has been variously arranged in different times. Healing place with six baths for the rheumatism patients was arranged by the spring in Bārbele in the first half of the 20th century, but it was also found the content of hydrogen sulphide in water decreased at that time. There is also a facility for the spring nowadays — footbridge platform over the outflow. The spring flows out of a 6,8 m deep well, once drilled within improvement works.

Environment and accessibility: Very significant object of nature and history. Easily accessible. Signs from the center of Bārbele to the spring; at the spring — an information stand and a footbridge platform.

Other information: One of the most popular springs of Zemgale nowadays.

- ◆ Avots ir kā maza upīte, kas aiztek uz Iecavu.
- ◆ Spring is just like a small river flowing to the River Iecava.

- ◆ Biologs Māris Rudzītis degustē sēravota ūdeni.
- ◆ Biologist Māris Rudzītis tastes the water of sulphur spring.

- ◆ Sēravotam ir sava īpatnēja zemūdens pasaule, kas būtiski atšķiras no parastām ūdenstecēm.
- ◆ There is a specific underwater world in the sulphur spring, significantly different from the usual water courses.

Koordinātas: 56° 37' 714; 25° 07' 401.

Adrese: Vidzeme, Skrīveru novads, Skrīveru pagasts, Skrīveros, tuvu Rīgas - Daugavpils šosejai un ceļam uz Skrīveriem, pretim Zemkopības un lauksaimniecības ekonomikas zinātniskās pētniecības institūtam, palejā pie ceļu krustojuma.

Apraksts: Akmens garums 3,9 m, platums 3,8 m, augstums 2 m, apkārtmērs 12,5 m. Akmens R pusē redzama 1,05 m gara, līdz 7 - 8 cm dziļa rievā. Akmeni jau sen kāds mēģinājis sašķelt, bet darbi pārtraukti atstājot bojājumus tā virsmā.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Ar Kraukļu akmeni saistās teikas un nostāsti, tai skaitā par apslēptu mantu zem tā. Pie akmens 1974.gadā Jura Urtāna vadībā izdarīti arheoloģiskie izrakumi un konstatēts, ka tas ir varbūtējs 12./13.gadsimta kultakmens. Akmeni saucot arī par Velna akmeni (teika, Nr. 861,197). Plašākas informācijas avots: Urtāns V., Briede I., Urtāns J. Aizkraukles ekspedīcijas darbs 1974.g. // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1974.gada pētījumu rezultātiem. – R., 1975. – 92.-93.lpp.: „Teikās minēts, ka zem akmens paslēpts naudas pods, ka velns gribējis ar šo akmeni aizbērt Daugavu un, ka pie akmens upurēts. Akmens situēts purvainā palejā strauta malā. Tā apkārtmērs pie zemes – 12,5 m, augstums – 2 m. Akmens virspusē iekalta 1 m gara, 0,08 m dziļa grope un ieurbts caurums akmens saspridzināšanai. / No 21. līdz 27.jūlijam Aizkraukles ekspedīcijas grupa izdarīja izrakumus pie Kraukļu akmens. ▶

Coordinates: 56° 37' 714; 25° 07' 401.

Address: Vidzeme, Skrīveri municipality, Skrīveri parish, in Skrīveri, close to the highway Rīga-Daugavpils and the road leading to Skrīveri, on the opposite side from the Scientific Research Institute on Crop Cultivation and Agricultural Economics, in the valley by the road intersection.

Description: Length of the stone is 3,9 m, width — 3,8 m, height — 2 m, circumference — 12,5 m. On the W side of the stone there is a groove 1,05 m long, up to 7—8 cm deep. Someone had tried to split the stone a long time ago, but the works were interrupted and damages in its surface were left.

Cultural and historical value: There are many legends and stories devoted to the stone, including stories about treasures hidden underneath it. Archaeological excavations were carried out under the guidance of Juris Urtāns by the stone in 1974, and it was established possibly it is a cult stone from 12th/13th century. The stone is also called the Devil's Stone (legend No. 861, 197). For more information see: Urtāns V., Briede I., Urtāns J. Aizkraukle expedition work in 1974 // Research report session materials about the results of studies by archaeologists and ethnographers in 1974. – Rīga, 1975 — pages 92—93: “Legends tell a pot with money was hidden under the stone, and that Devil intended to fill up the River Daugava by means of this stone and was sacrificed by the stone. The stone is located in a marshy valley, nearby a streamlet. Its circumference at the bottom — 12,5 m, height — 2 m. ▶

◆ Zinātājs lielo akmeni saskatīs no Rīgas – Daugavpils šosejas.

◆ People who know would see the large stone from the highway Rīga-Daugavpils.

33 Kraukļu akmens

33 Kraukļi Stone

33 Kraukļu akmens

33 Kraukļu Stone

Kultūrvēsturiskā vērtība: Ap to tika iemērīts 35 m² liels laukums. Laukumu attīrot atklājās melns, kūdrains kultūras slānis, kura dziļums 0,8 m, bet akmens ziemeļrietumu pusē – 1,2 m. Pamatā bija zilgana, glūdaina smilts. Atrasts daudz sīku oglišu, vāpētas māla trauku lauskas, sīki dzelzs atgriezumi, naglas, sārņi, 12.gs.dzelzs kāpšļa puse, akmens galoda, koka toverīša paliekas, zāgēta raga plāksnīte. ... Spriežot pēc atradumiem, akmens tuvumā atradusies kalve. / Izrakumi nav devuši noteiktu atbildi, vai Kraukļu akmens izmantots kā kulta vieta." Paleju, kur atrodas akmens saukuši par Naudas grāvi un domājuši, ka tur aprakta zviedru kara kase. Pirms pirmā pasaules kara to meklējuši "valsts vīri" no Pēterpils.

Vide un pieejamība: Populārs, ļoti viegli pieejams un ainavisks akmens, kas redzams no šosejas un blakus esošā ceļa. Pieved taciņa. Norādes zīme pie akmens.

Citas ziņas: Arheoloģijas piemineklis - kulta vieta. Akmens kā prototips izmantots Andreja Upīša garajā stāstā "Sūnu ciema zēni". Netālu ir Aizkraukles pilskalns, kuru saucot arī par Kraukļu kalniem.

Cultural and historical value: There is a 1 m long and 0,08 m deep carved groove on the top side and a drilled hole in the stone, intended for blasting the stone. / Aizkraukle expedition group carried out excavations at Kraukļu Stone from 21 till 27 July. A 35 m² area was measured around it. While clearing the area, a black, peaty 0,8 m thick cultural layer was discovered, while the layer on the NW side of the stone was 1,2 m thick. The layer predominantly consisted of bluish, clayey sand. Many small coals, shards of glazed tableware, tiny iron waste materials, nails, dross, half of an iron footstep from 12th century, whetstone, remains from a wooden tub, small sawn horn tablet were found... Considering the findings, there has been a smithy located nearby the stone. / The excavations did not provide a clear answer, whether the Kraukļu Stone had been used for cult purposes." The valley, where the stone is located, had been called Naudas grāvis (Money Ditch) and people thought the treasury of Swedish military had been buried there. "Government officials" from Petersburg were looking for the treasures before WWI.

Environment and accessibility: Popular, very easily accessible and scenic stone, visible from the highway and nearby road. Path leads to it as well. There is also a sign by the stone.

Other information: Archaeology monument — cult site. The stone has been referred to in the novelette by A. Upītis – "Sūnu ciema zēni" (The Boys of Moss Village). There is Aizkraukle hillfort nearby, called also Kraukļu Hills.

- ◆ Izskatīgo Kraukļu akmeni kādreiz kāds mēģinājis sašķelt, bet labi, kas tas nav izdarīts.
- ◆ Someone had tried to split the well-shaped Kraukļu Stone, but luckily it did not succeed.

34

Melķitāru Muldakmens

34

Melķitāri Trough Stone

Koordinātas: 56° 39' 613; 25° 12' 168.

Adrese: Vidzeme, Aizkraukles novads, Aizkraukles pagasts, Melķitāru (Melķiteru) māju, kuras nojauktas, zemē, klajā laukā, 120 m no ceļa.

Apraksts: Akmens pēc formas daļēji noapaļots, rapakivi granīts. Tā augstums 3 m, apkārtmērs 14,9 m, tilpums ap 25 kubikmetri. Akmens virspusē - iedobums, kura garums 1,95 m, platums 0,5 m, dziļums 0,18 m, kas ir lielākais tāda veida dobums Latvijā. Ir pētnieki, kas uzskata, ka tas ir iekalums, bet tomēr vairākums pētnieku domā, ka šis dobums un arī citi tam līdzīgie – ir dabas veidojums. Akmens pazīstams kā senvieta bijis jau 19.gadsimtā, kad tas jau aprakstīts. Kā liecina tautas nostāsti, pie akmens vai uz tā ziedoti graudi no pirmā kūluma, piens, iedobumā mestas monētas. Ūdens, kas sakrājās muldas veida padziļinājumā, lietots ārstniecībā. 1972. gadā pie Muldakmens izdarīts neliels pārbaudes rakums, bet 1973.gadā no 26. līdz 28. jūnijam ap akmeni arheoloģisko izrakumu gaitā tika izpētīts 7 x 8 m liels laukums. Akmens ziemeļu pusē 1,5 m² platībā toreiz atklājās slīps, līdz 4 cm biezs, sarkanīgs, dedzis māla klājums, ap kuru konstatētas daudz pelnu un ogļu paliekas. Izrakumos iegūtās vāpētās māla trauku lauskas, un tautas nostāsti liecina, ka Muldakmens kā kulta vieta izmantots vismaz līdz 19.gs. vidum. ▶

Coordinates: 56° 39' 613; 25° 12' 168.

Address: Vidzeme, Aizkraukle municipality, Aizkraukle parish, on the land of the demolished "Melķitāru" (Melķiteru) home, in open field, 120 m from the road.

Description: Regarding to the shape, the stone is partly rounded, rapakivi granite. Its height is 3 m, circumference — 14,9 m, capacity — around 25 m³. There is a 1,95 m long, 0,5 m wide, and 0,18 m deep cavity on the top side of the stone; this is the largest cavity of this type in Latvia. Part of the researchers consider this is a carving, however majority of them think this and several similar cavities are of natural formation. The stone was known as a holy place already in the 19th century, when it was described. According to the people's stories, grain from the first yield and milk was donated at or on the stone, and coins were thrown into the cavity. Water collecting in the trough-shaped hollow was used for medical treatment. In 1972 small testing excavation was carried out at the Trough Stone, but on 26—28 June 1973 an area of 7 x 8 m was surveyed. There was a sloping found in acreage 1,5 m² on the N side of the stone at that time; it was up to 4 cm thick, reddish, burnt clay area, and a lot of ashes and coal remains were found around it. Shards of glazed tableware found during the excavations and people's stories show the Trough Stone was used as a cult site at least until middle of the 19th century. ▶

- ◆ Melķitāru Muldakmens – viens no ievērojamākajiem senajiem kulta akmeņiem Latvijā.
- ◆ Melķitāri Trough Stone — one of the most notable ancient cult stones in Latvia.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Par akmeni zināmi daudzi nostāsti un teikas. Senatnē Velns esot smēlis ūdeni no tuvējā ezeriņa, lējis to muldā un mazgājis. Tas turpinājies tik ilgi, kamēr ezeriņš bijis izsmelts. Velns aizgājis uz citurieni, pamezdam gan Muldas akmeni, gan Muldas purvu. Cita teika stāsta, ka Velns gribējis maizi cept, tāpēc izkalis akmenī sev muldu, bet tikko nesis miltus iekšam, iedziedājies gailis - un viss darbs bijis vājā. Stāstīts arī, ka senos laikos Velns zem akmens parāvis tuvējo māju saimnieku, bet, kad palaidis vaļā, saimnieku neviens vairs nav pazinis - tik ilgs laiks bijis pagājis. Vecos laikos pie Muldakmens kristīti bērni. Tas zināms kā sena ziedošanas vieta. Pazīstams arī ar Upurakmens un Velnakmens nosaukumu, un daudzās teikās ir stāstījumi par Velna darbošanos. 1973.gadā pie tā veikti arheoloģiskie pētījumi. Ir ziņas, ka it kā netālu bijis svētavotiņš un audzis svētozols. No akmens nosaukumu ieguvis Muldas purvs. Arheologs Juris Urtāns to apsekojis 1972.gadā un kopīgi ar arheologu Andreju Vasku veicis izrakumus 6 kvadrātmetru platībā akmens Z un D pusē, J.Urtāns pie tā arī 1973.gadā izdarījis arheoloģiskos izrakumus.

Vide un pieejamība: Izcils, populārs un ainavisks dižakmens, kultūrvēsturiski un arheoloģiski nozīmīgs akmens. Viegli pieejams. Norādes zīme Rīgas - Daugavpils šosejas malā pie ceļa uz Muldakmeni.

Citas ziņas: Arheoloģijas piemineklis - kulta vieta. Par godu Muldakmenim nosaukta dažus kilometrus attālā dzelzceļa pietura "Muldakmens" - starp Skrīveriem un Aizkraukli.

Cultural and historical value: There are many stories and legends known about the stone. In ancient times the Devil is said to have drawn water from the nearby lake, poured it into the trough and washed himself. He had done this until the whole lake had been drawn dry. The Devil had gone to another place leaving the Trough Stone and the Trough swamp behind forever. Another legend tells the Devil had wanted to bake bread and this is why he had carved a trough in the stone; but when he brought flour for the leaven, a cock had crowed — and that was it. It was also told that once in the ancient times the Devil had pulled the landlord of the nearby home under the stone, but once he was let to go and no one was able to recognise him anymore — so long time had passed. In the ancient times children were christened at the Trough Stone. The place is also a well-known donation site. It is also known with the names of Sacrificial Stone and many legends describe the activities of the Devil. Archaeological surveys were carried out at the stone in 1973. There is a saying as if a holy spring and a holy oak were located nearby. Trough swamp was named after the stone. The archaeologist Juris Urtāns inspected the stone in 1972 and carried out excavations in a 6 m² area on the N and S of the stone together with archaeologist Andrejs Vasks; J. Urtāns carried out excavations also in 1973.

Environment and accessibility: Outstanding, popular and scenic boulder, with high value in terms of heritage and archaeology. Easily accessible. There is a sign showing the way on the edge of the highway Rīga-Daugavpils, by the road to the Trough Stone.

Other information: Archaeology monument — cult site. The railway-stop located several kilometres from the Trough Stone, between the Skrīveri and Aizkraukle is named after the Trough Stone.

34

Melķitāru Muldakmens

34

Melķitāri Trough Stone

- ◆ No dažādiem skatu punktiem varenais dižakmens izskatās pavisam atšķirīgs.
- ◆ The large stone looks absolutely different from various points of view.

- ◆ No šī akmens dobuma radies uz daudziem dobumakmeņiem ar muldas veida dobumu attiecināmais muldakmens nosaukums.
- ◆ The name of trough stone to be related to many hollow stones with trough-shaped cavity originated from the cavity of this stone.

35

Kalnaziedu Upurozola vieta

35

Location of Kalnaziēdu Sacrificial Oak

Koordinātas: 56° 35' 825; 25° 16' 264.

Adrese: Vidzeme, Aizkraukles novads, Aizkraukles pagasts, Daugavas labā krastā netālu no Aizkraukles Vēstures un mākslas muzeja Kalnaziēdos, ielejas augšmalā, klajā vietā.

Apraksts: No kādreiz dižā svētozola palikušas tikai stumbra atliekas. Tās degušas, un knapi turas vecā ozola vietā. Ozols nesenos laikos gājis bojā, jo vairākkārtīgi izdedzināts.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Nostāsts par senu upurozolu. Kādreiz bijis skaists koks, bet tagad tas ir nožēlojams piemineklis dabas un senatnes pieminekļu postīšanai. Ozola paliekas iezīmē senās svētvieta vietu, ja to nebūs, tad nebūs nekādu atskaites punktu, kur bijusi senā kulta vieta. Domājams, saglabājams, kā tāds savā vietā. Būtu nostiprināms, lai nesagāžas.

Vide un pieejamība: Ļoti viegli pieejams. Pie ozola iekārtota dēļu platforma, no kuras redzams skats uz applūdināto Daugavas ieleju.

Citas ziņas: Par ozola paliekām iespēju robežās rūpējas Aizkraukles Vēstures un mākslas muzeja darbinieki.

Coordinates: 56° 35' 825; 25° 16' 264.

Address: Vidzeme, Aizkraukle municipality, Aizkraukle parish, on the right riverbank of the River Daugava, near the Aizkraukle Museum of History and Art in Kalnaziēdi, on the upper part of the vally, in open site.

Description: Only a few remains of the stem are left from the once large sacred oak. These have burnt before, and now they barely cling on the place where the oak was once standing. The oak recently perished, because fire was set to it several times.

Cultural and historical value: Story about an ancient sacrificial oak. Once it was an outstanding tree, but now it is a regrettable monument of the devastation of nature monuments. The remains of the oak indicate the location of former holy site, and once they are gone, there will be no other indications of the ancient cult site left. Supposedly it should be retained in its present location. In addition it should be secured to prevent it from falling down.

Environment and accessibility: Very easily accessible. There is a board platform arranged by the oak, a view to the flooded valley of Daugava is seen from there.

Other information: The remains of the oak are maintained by the staff of the Aizkraukle Museum of History and Art as much as possible.

- ◆ No Upurozola vietas paveras plašs skats uz hidroelektrostacijas ūdenskrātuves applūdināto Daugavas ieleju.
- ◆ Wide view to the valley of the River Daugava flooded by the water course of hydroelectric power station opens from the location of the Sacrificial Oak.

- ◆ Senā Upurozola stumbra atlikums bīstami sašķiebies uz vienu pusi un būtu nostiprināms, lai to vēl kādu laiku interesenti varētu aplūkot.
- ◆ The remained part of the stem of the ancient Sacrificial Oak is dangerously slanted to one side, and it should be secured to maintain it viewable for visitors for a certain time.

36 Velnozols

36 Devil's Oak

Koordinātas: 56° 39' 45.1; 25° 23' 30.4.

Adrese: Vidzeme, Kokneses novads, Kokneses pagasts, Kokneses - Krapes ceļa kreisā pusē, dažus metrus no brauktuves.

Apraksts: Ozola apkārtmērs 4,72 m. Pēdējos gados nav novērojams stumbra pieaugums. Dobums ceļa pusē 2,5 m augsts, 0,8 m plats un 0,7 m dziļš.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Pēc teikām, Velns sēdējis ozolā un lēcis garām-braucējiem ratos. Viens no diviem Velna ozoliem Latvijā, kas vēl zaļo mūsdienās (otrs – Ziemeļvidzemē, Sēļu pagastā).

Vide un pieejamība: Interesants un ļoti viegli pieejams kultūrvēsturisks dižkoks.

Citas ziņas: Nav ainavisks, jo daļēji ieaudzis citos kokos un krūmos.

Coordinates: 56° 39' 45.1; 25° 23' 30.4.

Address: Vidzeme, Koknese municipality, Koknese parish, on the left side of road Koknese-Krape, a few meters from the carriageway.

Description: Circumference of the oak is 4,72 m. The stem has not grown bigger during the last years. There is a cavity facing the road — 2,5 m high, 0,8 m wide and 0,7 m deep.

Cultural and historical value: Legends tell the Devil was sitting on the tree and jumping into the carriages of the passers-by. This is one out of two still green Devil's Oaks in Latvia (the other one is located in Northern Vidzeme, Sēļi parish).

Environment and accessibility: Interesting secular tree with heritage value and very easily accessible.

Other information: The tree is not scenic, because it is partly overgrown with other trees and bushes.

◆ *Velnozols aug Krapes – Kokneses lielceļa pašā malā.*

◆ *The Devil's Oak is located on the very edge of the road Krape-Koknese.*

◆ *Teiksmainā ozola stumbrā redzams liels dobums.*

◆ *There is a big cavity in the stem of the legendary oak.*

Koordinātas: 56° 37' 624; 25° 27' 326.

Adrese: Vidzeme, Kokneses novads, Kokneses pagasts, 2 km no Kokneses, starp Rijnieku un Kalnakroga mājām, 300 m no Senču mājām, 450 m pa labi no Rīgas - Daugavpils šosejas. Akmens atrodas vecās šosejas malā, 35 m no tās, 55 m uz ZA no pārplūdinātās Daugavas, klajā vietā - plašā pļavā pār kuru tātūmā saredzama Rīgas - Daugavpils šoseja.

Apraksts: Lai arī objekts ir tradicionāli vienskaitlī, tomēr šeit ir divi dažādi akmeņi, kurus tradīcija uzskata par vienu. Attālums starp lielāko un mazāko akmeni - 3,15 m. Apkārtējie lauki ļoti akmeņaini, vietām nelielu akmeņu kaudzes. Mazākā akmens virsma pilnīgi plakana un līdzena (tās lielākais garums 2,6 m, lielākais platums 1,7 m). Lielā akmens virsma - slīpa, plakana, maksimāli 3 x 3,4 m liela, daudz nelīdzenāka un robaināka nekā mazākajam akmenim. Abi akmeņi pēc sastāva līdzīgi - pelēcīgi, vidēji kristāliski - sīkkristāliski granīti. Cilvēku veiktu kalšanas vai šķelšanas pazīmju akmeņiem nav. Tāpēc varētu domāt, ka akmens sašķēlies ledāja atkāpšanās laikā. Mazākā akmens apkārtmērs ir 7,7 m, lielākā - 10,8 m. Lielākais akmens ar daudzām un dažādām plaisām. Mazākā akmens maksimālais augstums 1,25 m, bet lielākā - augšpusē - maksimālais augstums 1,85 m. Abus akmeņus par apmēram 60% klāj pelēcīgi ķērpji, apsūnojuma gan tiem tikpat kā nav: Mazākajam - sūnu vispār nav, lielākajam - slīpajā plāknē pavisam nedaudz - nepilni 5 % no akmens virsmas. Abi akmeņi gandrīz pilnīgi (95%) atrodas virs zemes, tie ērti apskatāmi un ļoti ainaviski. ▶

Coordinates: 56° 37' 624; 25° 27' 326.

Address: Vidzeme, Koknese municipality, Koknese parish, 2 km from Koknese, between "Rijnieki" and "Kalnakrogs" homes, 300 m from "Senči" home, 450 m to the right from Rīga-Daugavpils highway. The stone is located aside of the old highway, 35 m from it, 55 m NE from the flooded River Daugava, in an open and wide meadow, from which the highway Rīga - Daugavpils highway is seen in distance.

Description: Although the object is traditionally mentioned in singular, there are two different stones on the site, traditionally referred to as one. Distance between the larger and smaller stone is 3,15 m. The nearby fields are very stony; there are heaps of stones in some places. Surface of the smaller stone is completely flat and smooth (maximum length — 2,6 m, maximum width — 1.7 m). Surface of the larger stone is slanting, flat, with maximum size 3 x 3,4 m, much more uneven and jagged than surface of the smaller stone. Both stones are similar by composition — greyish, medium to fine-grained granite stones. They bear no carving or splitting marks left by human actions. It could be assumed the stone was split during the glacier retreat. Circumference of the smaller stone is 7,7 m, of the larger one — 10,8 m. The larger stone bears many and various cracks. Maximum height of the smaller stone is 1,25 m, but of the larger stone on its top — 1,85 m. Both stones are overgrown with greyish lichen by around 60%, but there is almost no moss on them: the smaller stone is without any moss, while the larger one is with nearly 5% of moss cover on its slanting side. Both stones are almost completely (95%) above the ground; they are well-visible and very scenic. ▶

- ◆ Pastmuižas Velnakmens – noslēpumains un teiksmains objekts vecā Rīgas – Daugavpils lielceļa malā.
- ◆ Pastmuiža Devil's Stone – mysterious and legendary object aside of the old highway Rīga-Daugavpils.

37 Pastmuižas Velnakmens

37 Pastmuiža Devil's Stone

Kultūrvēsturiskā vērtība: Viens no plašāk pazīstamajiem mitoloģiskajiem akmeņiem Latvijā. Ūdris Valdis. Daugavs krastos. // Jēkabpils Vēstnesis, 1935.g.14.februāris: „Teika stāsta, ka velns gribējis paņemt no Daugavas akmeni Gaujas aizdambēšanai, bet Pasta muižā iedziedājies gailis un velnam akmens nokritis zemē. Uz nokritušā akmeņa, kas saplīsis divās daļās, esot velna nagu nospiedumi. Vēl šodien varot uziet akmeni netālu no Pasta muižas.” Teikas par akmeni un Velnu publicētas ļoti bieži un dažādos izdevumos. Diemžēl pētniekiem nekādas zīmes vai velna pirkstu nospiedumus akmeņos nav te izdevies atrast. Ļoti plaši aprakstīts objekts dažādā literatūrā. Ar to saistītas dažādas teikas, ar samērā līdzīgu sižetu - Velns nesis akmeni lai aizdambētu Daugavu, iedziedājies gailis un akmens sasperts divās daļās. Kādā nostāstā teikts, ka Velns akmeni uzmetis virsū raganas būdai un, ka Pērkons, Velnu vajādams, akmeni saspēris.

Vide un pieejamība: Viegli pieejams, bet nekādu norāžu zīmju nav.

Citas ziņas: Arheoloģijas piemineklis - kulta vieta. Pie Velnakmens 1975. gadā veikti nelieli arheoloģiskie izrakumi. Vēl senāk – 1894. gadā arheoloģiski pētījumi veikti netālu no Velnakmens kādos mūsdienās vairs neatrodamos Pastmuižas senkapos, kas pēc izrakumu rezultātiem attiecināti uz vidējo dzelzs laikmetu. Pastmuižas senais, vāciskais nosaukums bija Klauenstein, kas rakstītos avotos atrodams jau 1451. gadā. Muižas nosaukums tulkojams kā Ķetnakmens vai Nagakmens, un uzskatāms, ka tās nosaukums radies no muižas tuvumā esošā akmens vai kādām zemnieku mājām, kuru nosaukums tāpat cēlies no Velnakmens. Līdz ar to zināms, ka ar Pastmuižas Velnakmeni saistītās teikas un tā nosaukums ir bijušas zināmas jau 15. gadsimtā.

Cultural and historical value: One of the most widely-known mythological stones in Latvia. Ūdris Valdis. Daugavs krastos (On the banks of the River Daugava) // Newspaper “Jēkabpils Vēstnesis”, 14 February 1935: „The story tells the Devil wished to take a stone from the River Daugava and block the River Gauja, but a cock had crowed in Pasta manor and the stone had fallen out of the Devil’s hands. The stone, split into two parts, bears fingernail marks of the Devil. The stone can be found also nowadays, and it is located not far from Pasta manor.” Legends about the stone and the Devil are published very often and in various media. Unfortunately the researchers have failed to find any signs or fingernail marks of the Devil on the stones. Widely described in various literature sources. Different legends are related to this, and they are of rather similar content — the Devil had brought a stone to block the River Daugava, a cock had crowed and the stone was kicked into two parts. According to another story the Devil had thrown the stone onto the house of a witch and the Thunder had struck the stone while chasing the Devil.

Environment and accessibility: Easily accessible, but there are no indication signs installed.

Other information: Archaeology monument — cult site. Small archaeological excavations were carried out by the Devil’s Stone in 1975. In more ancient history — back in 1894 — archaeological surveys were carried out near the Devil’s Stone in some ancient graveyard of Pastmuiža, unfound these days; according to the results of excavations they are related to the Middle Iron Age. The ancient German name of Pastmuiža was Klauenstein, found in written sources back in 1451. Name of the manor can be translated as a Paw Stone or Nail Stone, and it is considered its name originated from the stone located nearby the manor or some farmers’ home with name originated from the Devil’s Stone. Thereby it is known the legends related to the Pastmuiža Devil’s Stone and its name were known already back in 15th century.

- ◆ *Pēc daudzām teikām akmenī bijuši Velna pirkstu nospiedumi, bet jau 19. gadsimtā tos nav varēts saskatīt.*
- ◆ *According to many legends there have been fingerprints of the Devil in the stone, but they were not visible already back in the 19th century.*

37 Pastmuižas Velnakmens

37 Pastmuiža Devil's Stone

Koordinātas: 56° 37' 14.1; 25° 34' 26.1.

Adrese: Vidzeme, Pļaviņu novads, Klintaines pagasts, mežā, pie ceļa, kas no Rīteriem ved uz Alotenes staciju, 3,66 km no Rīgas - Daugavpils šosejas, ceļa kreisā pusē, 3 m no tā.

Apraksts: Ozola celma un stumbra palieku apkārtmērs - 5,10m. Kultūrvēsturiskais dižkoks gājis bojā atkārtotas izdedzināšanas dēļ 2001. gadā.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Ozols saukts par Ubadzes vai Spoku ozolu, uzskatāms arī par Velna koku, jo pēc teikas, Velns pusnaktī tajā savus bērnus šūpojis. Dažkārt pie ozola šķietot, ka kāds dzied vai runā. Pēc Aizkraukles Vēstures un Mākslas muzeja materiāliem zināms, ka Depšu bijušais saimnieks A. Penčuks audžu dēlēnam, ejot gar ozolu, vienmēr skaitījis kaut kādu pantiņu, joku dziesmiņu, kurā pieminēts Velns. Diemžēl ozols ir gājis bojā un tā apdegušās stumbra paliekas iezīmē senvietu.

Vide un pieejamība: Diezgan viegli pieejams, nekāda labiekārtojuma nav. Ozola paliekas ieaug garās zālēs, kā rezultātā tas var būt grūti pamanāms.

Citas ziņas: Pēc tuvējo māju nosaukumiem – ozols saukts arī par Tiltsalas ozolu.

Coordinates: 56° 37' 14.1; 25° 34' 26.1.

Address: Vidzeme, Pļaviņas municipality, Klintaine parish, in the forest near the road from Rīteri to Alotene station, 3,66 km from the Rīga-Daugavpils highway, 3 m left from the roadside.

Description: Circumference of stump and trunk remains comprises 5,10 m. This culture-historical secular tree perished in 2001, as a result of recurrent burning.

Historical and cultural significance: The oak, also called the Oak of the Beggar Woman or the Ghost Oak, is also considered to be Devil's Tree, because according to the legend, at midnight on the tree Devil is cradling his babies. Sometimes, it appears that somebody is singing or talking near the oak. According to the materials in the Aizkraukle History and Art Museum A. Penčuks, the former owner of the "Depši" home, used to recite to his foster-son a nursery rhyme, funny song that mentioned Devil every time when he was passing by the oak. Unfortunately, the oak has perished and its trunk remains are marking an archaeological site.

Environment and accessibility: Rather easy to access, still there are no commodities. The oak remains are covered with long grass and, as a consequence, they are hard to notice.

Other information: It can be inferred from the local home names that this oak is also being called the Tiltsala Oak.

- ◆ No kādreizējā dižkoka palikušas tikai apdegušas atliekas.
- ◆ Only burned remains from a former tree are left.

- ◆ Ozols, kas auga mežā un ceļa malā, bija apvīts ar teikām un spoku stāstiem.
- ◆ Oak, which grew in forest at the roadside, was surrounded by legends and ghost-stories.

38 Ubadzes ozols

38 Oak of the Beggar Woman

Koordinātas: 56° 39' 327; 25° 38' 541.

Adrese: Vidzeme, Pļaviņu novads, Aiviekstes pagasts, klajā uzkalnā, 100 m uz ZA no Draudavām, pretim šo māju ceļa galam. Akmens atrodas viduslaiku kapsētas iežogotajā teritorijā, 0,5 m no koka sētiņas, tās iekšpusē.

Apraksts: Akmens izmēri: 0,9 x 0,6 x 0,10 (H) m. Apsūnojums 50%, virszemes apjoms 40%. Pelēkrozā lielkristālisks granīts, virsma grubuļaina. Akmenim atšķelta vai atplīsusi viena mala, lūzuma līnija šķērso arī iekalumu. Akmens virsmā iekalta specifiska krustveida zīme: tās garums 35 cm, platums 42 cm. Tās trijos galos iekalti šķērsīši 8 – 9 cm gari, bet ceturto galu veido ovālas formas cilpa. Zīmes platums ir neproporcionāls: 16 - 26 cm. No akmens vietas paveras ainava uz Draudavām, tuvējo ceļu un apkārtni. Zem akmens, arheoloģisko izrakumu laikā, konstatēti dzīvnieku kauli un 15.-16.gadsimtā ziedotais bronzas gredzens.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Tas ir viduslaiku kapakmens, pie kura ticis ziedots. Iespējams, ka akmens atrodas vietā, kur pielūdza mirušo garus.

Vide un pieejamība: Diezgan viegli pieejams, bet vizuāli grūti uzskatāms objekts, jo ir neliels un ieaug zālēs. Taču iekalums ir ļoti rets un savdabīgs.

Citas ziņas: Arheoloģijas piemineklis: Draudavas senkapi ar krustakmeni.

Coordinates: 56° 39' 327; 25° 38' 541.

Address: Vidzeme, Pļavinas municipality, Aiviekste parish, small hillock, 100 m to North-East from the "Draudavas" home, opposite to the end of the road which leads to the "Draudavas" home. Stone is inside of the fenced area of medieval cemetery — 0,5 m from the wood fence.

Description: The dimensions of stone: 0,9 x 0,6 x 0,10 (H) m. 50% moss over-grown, 40% above the ground. Large-grained greyish-pink granite with bumpy surface. The stone has one edge shattered or torn away; the fracture line is also crossing a carving. Specific cross-shaped mark has been carved into the stone surface: its length — 35 cm, width — 42 cm. There are small 8—9 cm long cross-bars carved into its three ends, whereas the fourth end is an oval loop. The width of sign is disproportional: 16—26 cm. The "Draudavas" home, nearby road and vicinity can be seen from the site. During archaeological excavations underneath the stone were found animal bones and bronze ring, which was sacrificed in 15th—16th century.

Historical and cultural significance: At this medieval tombstone sacrifices were made. It is possible that the stone site was a place to worship the spirits of dead.

Environment and accessibility: Rather easy to access, still hard to notice due to its small size and long grass. The carving, however, is quite rare and peculiar.

Other information: Archaeological monument. Draudava ancient burial site with the cross-stone.

- ◆ Draudavu viduslaiku kapsētas vietu iezīmē uzkalns ar sētiņu.
- ◆ Draudavas medieval cemetery site is marked by fenced hillock.

- ◆ Krustakmenī iekaltai zīmei nav daudz līdzīgu Latvijas akmeņos.
- ◆ Among Latvian stones there are not many signs similar to that, which has been carved into the cross-stone.

39 Draudavu krustakmens

39 Draudavas Cross Stone

Koordinātas: kalns - 56° 36' 096; 25° 38' 550,
muzejs - 56° 35' 941; 25° 16' 319.

Atrašanas vietas adrese: Vidzeme, Pļaviņu novads, Klintaines pagasts, Stukmaņu apkārtnē, uz ZR no Vīnakaļna pilskalņa, Daugavas ielejas pamatkrasta augšmalā, kas daļēji ir pļavā, daļēji – ābeļdārzā.

Bedrīšakmeņu pašreizējā adrese: Vidzeme, Aizkraukles Vēstures un mākslas muzejs.

Apraksts: Klintaines pagastā uz ZR no Vīnakaļna pilskalņa kopskaitā piecus bedrīšakmeņus atklājis Andris Grīnbergs 2007.gada 31.martā piedaloties daudziem dabas draugiem. Savukārt sestais – pats izmēros mazākais bedrīšakmens atklāts vēlāk – 2007.gada 18.aprīlī to atklājuši Jānis Cepītis un Lilija Jakubenoka. 2007.gada 21.aprīlī tika veikta speciāla ekspedīcija (A.Grīnbergs, J.Cepītis, L.Jakubenoka, D.Cepure), kuras laikā visi seši bedrīšakmeņi saglabāšanas nolūkos tika pārvesti uz Aizkraukles muzeju Kalniedzos. Seši pārvietojamie jeb portatīvie bedrīšakmeņi, kas atrasti Daugavas ielejas pamatkrastā pie Stukmaņu Vīnakaļna, ir Latvijas Petroglifu centra īpašums, kas tagad atrodas Aizkraukles Vēstures un mākslas muzejā un pieejams interesentiem. Daļa no šiem bedrīšakmeņiem 2011.gadā kā ceļojošas izstādes daļa izstādīti Ziemeļvidzemes Ģeoparka teritorijā - Ķoņos un Mazsalacā. Pieci no mazajiem bedrīšakmeņiem izveidoti cietajos granīta un gneisa iežos, bet viens - sestais - pirmoreiz Latvijā konstatēts gadījums - salīdzinoši mīkstajā kaļķakmenī. ▶

Coordinates: Hill - 56° 36' 096; 25° 38' 550,
museum - 56° 35' 941; 25° 16' 319.

Address: Vidzeme, Pļaviņas municipality, Klintaine parish, Stukmaņu vicinātībā, uz ziemeļrietumiem no Vīnakaļna pilskalna, augšējā daļā Daugavas ielejas krastmalā, daļēji atrodas pļavā un daļēji – ābeļdārzā.

Current location of cup-marked stones: Vidzeme, the Aizkraukle History and Art Museum.

Description: In total, five cup-marked stones were found on 31 March 2007 in Klintaine parish, North-West from the Vīnakaļns hillfort by Andris Grīnbergs, who was accompanied by several nature friends. However, the sixth — the smallest cup-marked stone — was found later — on 18—April 2007 by Jānis Cepītis and Lilija Jakubenoka. A special expedition was performed on 21 April 2007, during which all six cup-marked stones for preservation purposes were transferred to the Aizkraukle Museum in the "Kalniedzis". The six transferable or portable cup-marked stones, found on the river bank of Daugava valley near the Stukmaņu Vīnakaļns Hill, are the property of Latvijas Petroglifu centrs (Petroglyphs Centre of Latvia), which is currently located in the Aizkraukle History and Art Museum and are available for visitors. In 2011, several of these cup-marked stones were exhibited as a part of travelling exhibition in the territory of Northern Vidzeme Geopark — in Ķoņi and Mazsalaca. Five of the smaller cup-marked stones are made of hard granite, but the remaining sixth stone — of comparatively soft limestone, which is the first established case in Latvia. The sizes of stone cups are usual — 5—8,3 cm in diameter, 0,5—2,7 cm deep. ▶

- ◆ No kalna, kur atrasti mazie bedrīšakmeņi, paveras skati uz Daugavas ieleju un Stukmaņu muižu.
- ◆ The River Daugava and Stukmaņu manor house can be seen from the top of the hill where the small cup-marked stones were discovered.

40 Vīnakaļna bedrīšakmeņi

40 Cup-marked stones of the Vīnakaļns Hill

- ◆ Tā izskatījās viens no bedrīšakmeņiem atklāšanas brīdī 2007.gada marta pēdējā dienā.
- ◆ That's how one of those cup-marked stones looked like when they were discovered on the last day of March 2007.

Apraksts: Akmeņos esošās bedrītes tradicionālas savos izmēros - diametrs 5 līdz 8,3 cm, dziļums 0,5 līdz 2,7 cm. Sešiem bedrīšakmeņiem kopā konstatētas 10 bedrītes: četriem pa divām, diviem - pa vienai. Tiem, kam ir divas bedrītes, tās atrodas pretējās akmens pusēs. Unikāli bija arī tas, ka šie bedrīšakmeņi bija pirmie Latvijā, kas tika nosvērti - mazākie 4,5 un 5,1 kg smagi, divi lielākie - nedaudz smagāki par 10 kg. Par šiem bedrīšakmeņiem nav zināmas nekādas teikas vai nostāsti.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Kalns ir lēzena Daugavas ielejas labā pamatkrasta augšmala, tās noapaļots izcilnis, uz kura ir pļava un ābeļdārzs, un tas nozīmīgs, kā sešu portatīvo bedrīšakmeņu atrašanās vieta. Nekur citur Baltijā vienviet nav zināms, ka būtu atrasti mazie jeb portatīvie bedrīšakmeņi tik lielā skaitā. Domājams, kalnā bijusi sena svētvieta.

Vide un pieejamība: Bedrīšakmeņu atrašanās vieta ir ainavisks un viegli pieejams beznosaukuma kalns – pamatkrasta izcilnis, no kura paveras plašs skats uz Daugavas ieleju un tuvējo Stukmaņu muižu. Bedrīšakmeņu apskatāmi muzejā, kur pieejama plaša informācija par konkrētajiem mazajiem bedrīšakmeņiem, kā arī par citiem bedrīšakmeņiem Latvijā. Kvalitatīvāko informāciju interesentiem var sniegt muzeja darbiniece - pētniece Lilija Jakubenoka.

Citas ziņas: Netālu no bedrīšakmeņu atrašanās vietas atrodas Vīnkalna pilskalns un Stukmaņu muižas komplekss. Plašs apraksts par Vīnkalna bedrīšakmeņu atradumiem lasāms žurnālā *Vides Vēstis*, 2007.gada Nr.7./8.

Description: All six cup-marked stones in total have 10 cups: four stones have two cups, and each of the remaining two stones has one cup. As regards those stones with two cups each, they are located in opposite sides of the stone. It is a unique peculiarity that these cup-marked stones were the first to be weighted in Latvia — the smallest stones weighted 4,5 and 5,1 kg, two larger ones — a little more than 10 kg. There are no recorded legends or tales concerning these cup-marked stones.

Historical and cultural significance: The hill is formed by the flat upper part of the River Daugava valley wall, its rounded bulge with a meadow and apple-garden, and is significant as the discovery site of six portable cup-marked stones. It is not known, whether that many small or portable cup-marked stones have been found in the same place anywhere else in Baltic. It can be presumed that on the hill there used to be an ancient sacred ground.

Environment and accessibility: The discovery site of cup-marked stones is a beautiful nameless accessible hill — valley wall bulge with a view to the River Daugava valley and the nearby Stukmaņi manor house. The cup-marked stones are exhibited in the museum where broad information is available about the particular cup-marked stones, as well as other cup-marked stones in Latvia. The most precise information to the visitors can be provided by Lilija Jakubenoka, the researcher and the museum employee.

Other information: Vīnkalns hillfort and Stukmaņi manor house are located not far away from the cup-marked stone discovery site. Detailed description concerning the discovery of cup-marked stones of Vīnkalns hill is available in the magazine "Vides Vēstis", volume No. 7/8 (2007).

- ◆ Tagad Vīnkalna bedrīšakmeņi apskatāmi muzeja ekspozīcijā.
- ◆ Currently, the Vīnkalns cup-marked stones are part of the museum exhibition.

- ◆ Pļava un ābeļdārzs ir vide, kurā bija saglabājušies seši atrastie bedrīšakmeņi.
- ◆ Meadow and apple-garden is the environment where six discovered cup-marked stones were preserved.

40 Vīnkalna bedrīšakmeņi

40 Cup-marked stones of the Vīnkalns Hill

Koordinātas: 56° 36' 247; 25° 40' 283.

Adrese: Vidzeme, Pļaviņu novads, Klintaines pagasts. No Rīgas - Daugavpils šosejas 1,5 km pirms Pļaviņām pa labi 100 m pirms Stabulnieku mājām nogriežas vecā šoseja. Akmens atrodas tās malā, 80 - 100 m no jaunās šosejas, mežmalā.

Apraksts: Stukmaņu Pētera akmens garums 2,6 m, platums 2 m, augstums 1,9 m, apkārtmērs 8,0 m. Tas saukts arī par Zviedru akmeni un Lielo akmeni. Vairākus gadsimtus labi pazīstams kultūrvēsturisks akmens. Jau 1794.gadā to apsekojis pazīstamais baltvācu kartogrāfs L.Mellins, kas norādījis arī uz iekalumiem.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Apvīts dažādiem nostāstiem. Apkārtnes ļaudis sauc par Pētera I akmeni. Teika stāsta, ka Ziemeļu kara laikā pēc pusdienošanas Krievijas cars palicis zem akmens sudraba nazi un dakšiņu. Ja kāds spēj, lai akmeni paceļ un apskatās. Uz tā vēl saskatāma Rīgas arhibīskapa īpašuma zīme - bīskapa krusts un zizlis. Akmens uzlūkojams par senāko datēto robežakmeni Latvijā. Ir secināts, ka Stukmaņu Pētera akmens uzskatāms par vienu no četriem Lokstenes robežakmeņiem, kurā kaut kad pirms 1437.gada, bet ne agrāk kā 14.gs. sākumā iekalti Rīgas arhibīskapa un viņa vasaļa Vrangelja ģerbonis.

Vide un pieejamība: Viens no plašāk pazīstamajiem Pētera akmeņiem Latvijā, populārs objekts jau vairākus gadsimtus. Ļoti viegli pieejams. Pie akmens ir labiekārtota atpūtas vieta ar soliņiem.

Citas ziņas: Populārs un daudz aprakstīts dažādā literatūrā.

Coordinates: 56° 36' 247; 25° 40' 283.

Address: Vidzeme, Pļaviņas municipality, Klintaines parish. There is an old highway, which turns to right from the Rīga-Daugavpils highway, 1,5 km before Pļaviņas and 100 m before the "Stabulnieki" home. The stone is located on the roadside, 80—100 m from the new highroad, at the edge of forest.

Description: The length of the Stukmaņi Peter's Stone is 2,6 m, width 2 m, height 1,9 m, circumference 8,0 m. It is also called the Swedish Stone and the Big Stone. For several centuries it has been a well-known culture-historical stone. Already in 1794 it was examined by the well-known Baltic German cartographer L. Mellin, who remarked its carvings.

Historical and cultural significance: Surrounded by different tales. Locals are calling it the stone of Peter the First. According to the legend, during the Great Northern War the Russian Tsar after having his dinner placed silver knife and fork under the stone. Those, who are strong enough, can try to lift the stone and have a look. The sign of the Archbishopric of Rīga — bishop's cross and staff — can still be seen on it. Stone is considered to be the oldest dated border stone in Latvia. It has been concluded that Stukmaņi Peter's Stone is one of the four Lokstene border stones, bearing the coats of arms of the Archbishop of Rīga and his liegeman Vrangelis, which had been carved into them at some point of time prior to 1437, but no earlier than 14th century.

Environment and accessibility: One of the most well-known Peter's stones in Latvia, very popular object for several centuries. Rather easy to access. Next to the stone, there is a comfortable resting place with benches.

Other information: Popular and often described in various literature.

◆ Pētera akmens atrodas Pļaviņu pilsētas nomalē pie vecā Rīgas – Daugavpils lielceļa.

◆ Peter's Stone is located at the outskirts of Pļaviņas city near the old Rīga-Daugavpils highway.

◆ Pētera akmens iekalumi ir senas robežzīmes un attiecas uz 14. vai 15. gadsimtu.

◆ Carvings in the Peter's Stone are old border signs from 14th or 15th century.

41 Stukmaņu Pētera akmens

41 Stukmaņi Peter's stone

42 Pļaviņu Velnakmens

42 Pļaviņas Devil's Stone

Koordinātas: 56° 36' 822; 25° 42' 785.

Adrese: Vidzeme, Pļaviņu novads, Pļaviņu pilsēta, Daugavas ielā 11/13, slēgtā, privātā pagalmā.

Apraksts: Akmens izmēri: 4,0 x 2,9 x 1,3 m, apkārtmērs 10,6 m, tilpums apmēram 7 kubikmetri. Milzkristālisks, ļoti plaisains granīts.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Pēc teikas - uz akmeņa sēdējis Velns un skatījies kā zvēri raka Daugavu.

Vide un pieejamība: Kopts un jauks pagalms, tomēr plašām ekskursantu masām te nākt nevajadzētu, jo tas var apgrūtināt privātās mājas iedzīvotājus. Objekts ir grūti pieejams, jo atrodas slēgtā pagalmā. Saimnieki ir gana laipni, apmeklējums ar viņiem jāaskaņo. Blakus akmenim ir suņa būda ar ļoti niknu iemītnieku.

Citas ziņas: Pirmoreiz kā dižakmens minēts: Jakubenoka L. Daugavkrastu mītiskās ainavas un dabas objekti Aizkraukles rajonā. 2007.g.

Coordinates: 56° 36' 822; 25° 42' 785.

Address: Vidzeme, Pļaviņas municipality, Pļaviņas town, Daugava street No. 11/13, private property with closed courtyard.

Description: The dimensions of stone: 4,0 x 2,9 x 1,3 m, circumference 10,6 m, the volume of stone is approximately 7 cubic meters. Large-grained, very fractured granite.

Historical and cultural significance: According to the legend, Devil was sitting on the stone and watching the animals digging the River Daugava.

Environment and accessibility: Spruced and nice courtyard, larger tourist groups, however, should not be brought, since they could bother the house inhabitants. Since the object is located inside closed courtyard, it is difficult to access. Owners are hospitable, but before the visit prior arrangements should be made. Close to the stone there is a dog-kennel with a very fierce inhabitant.

Other information: First time mentioned as a great boulder in: Jakubenoka L. Daugavkrastu mītiskās ainavas un dabas objekti (Mythical landscapes and nature objects on the River Daugavabanks in the Aizkraukle district) / 2007.

- ◆ Velnakmens apmeklējums jāsarunā ar privātmājas saimniekiem, jo to apsargā nikni suņi.
- ◆ Since it is guarded by fierce dogs, the Devil's Stone visit should be arranged with the owners of the private house.

- ◆ Par Pļaviņu Velnakmeni stāsta, ka Velns uz tā sēdējis un skatījies kā zvēri raka Daugavu.
- ◆ A tale has been told about Pļaviņas Devil's Stone that Devil was sitting on it while he was watching the animals digging the River Daugava.

Koordinātas: 56° 45' 044; 25° 46' 620.

Adrese: Vidzeme, Pļaviņu novads, Vietalvas pagasts, Vietalvas apkārtnē, pļavas malā 120 m uz D no Jurģišu mājām.

Praksts: Akmens virsmā ir nezināmu laiku rūpīgi veikts iekalums. Akmens izmēri – 1,3 x 1,5 x 0,5 m, apkārtmērs 4,30 m. Virsmā esošā iekaluma platība – 1,0 x 0,8 m, iekalums – 0,8 – 1,5 cm dziļš, 1,5-2,5 cm plats. Akmens virsmu klāj 80% apsūnojums. Pelēcīgi rozā lielkristālisks granīts. Kā apgalvo māju saimniece, pētnieku bieži apmeklēts. Netālu atrodas vēl viens akmens, bez iekalumiem, pie kura, kā stāsta mājas saimniece, svinēti Ziemassvētki - šī akmens izmēri: 1,1 x 1,6 x 1,0 m.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Par akmeni izteiktas dažādas hipotēzes - tajā varētu būt iekaltas kādas robežas kontūras (tāda kā karte), uz akmens varbūt kāva gaili vai kādu citu kustoni un skatījās, kur tecēs asinis un veica pareģojumus. Lai arī iekalums ir nesaprotams, tas visticamāk nav nejaušs. Daļa pētnieku uzskata par nozīmīgu seno kulta vietu, kuras nozīme vēl neskaidra, cita daļa - pret šo objektu izturas atturīgi un pat skeptiski. Nav neiespējams, ka te kāds vienkārši mācījies kalt, bet tikpat varbūtēji šie iekalumi ir līdzīgi režģu iegravējumiem petroglifu klintīs Vidzemē. Jurģišu akmens ir vēl pētāms objekts, kas var izrādīties gan ļoti interesanta senvieta, gan arī kāds pārpratoms. Mājas nosaukumā, iespējams, ir vārds "jurģi".

Vide un pieejamība: Akmens atrodas ganībās, samērā viegli pieejams. Nekāda labiekārtojuma nav. Vasarā akmens var būt grūti atrodams, jo ieaudzis garās zālēs.

Citas ziņas: Ap 40 m no akmens uz austrumiem, mežiņā ir dižozols ar apkārtmēru 4,44 m.

Coordinates: 56° 45' 044; 25° 46' 620.

Address: Vidzeme, Pļaviņas municipality, Vietalva parish, Vietalva vicinity, at the meadow edge 120 m to South from the "Jurģiši" home.

Description: There is a precisely made carving on the stone surface, exact date of which cannot be established. The dimensions of stone — 1,3 x 1,5 x 0,5 m, circumference 4,30 m. Area the carving — 1,0 x 0,8 m, depth — 0,8—1,5 cm, width 1,5 – 2,5 cm. 80% of the stone surface is covered by moss over-grown. Large-grained greyish-pink granite. According to the landlady, the stone is often visited by researchers. There is another stone nearby, without any carvings, which, according to the landlady, has been the Christmas celebration site – dimensions of this stone: 1,1 x 1,6 x 1,0 m.

Historical and cultural significance: There are several hypotheses concerning this stone — carvings could be a map delineating borders, or a cock or another animal was slaughtered upon the stone and fortunes were told by watching which way blood flew. Although the carving cannot be explained, it is definitely not incidental. Several researchers believe it to be an ancient worship site, the significance of which remains unclear, while other researchers are reserved or even sceptical. It is possible that somebody was simply learning to carve here, but it is just as possible that these carvings are similar to the grid engravings in Vidzeme petroglyph rocks. Jurģiši Stone is still to be studied and it may turn out to be very a interesting ancient site or — just as well — a misunderstanding. It is possible that name "Jurģi" was used when the home was called.

Environment and accessibility: Stone is located in the grass-land, rather easy to access. No commodities. During the summer it may be difficult to locate, since it gets covered by long grass.

Other information: Approximately 40 m to south from the stone in the forest there is a big oak with its circumference 4,44 m.

43 Jurģišu akmens

43 Jurģiši Stone

- ◆ *Jurģišu akmens iekalumiem līdzīgi nav nevienā citā Latvijas akmenī. Akmens ar iekalumiem var būt ieaudzis garās zālēs un grūti sameklējams.*
- ◆ *There are no carvings in Latvian stones similar to those found on the Jurģiši Stone. The stone with carvings gets covered by the long grass and is difficult to find.*

- ◆ *Ģeologs Dainis Ozols novērtē iekalumus Jurģišu akmens virsmā.*
- ◆ *Geologist Dainis Ozols examines the carvings on the surface of the Jurģiši Stone.*

Koordinātas: 56° 31' 769; 24° 47' 510.

Adrese: Zemgale, Vecumnieku novads, Valles pagasts, lecavas labā krasta pieteka, 6 km gara, iztek no Vāveres ezera.

Apraksts: Samērā ievērojama lecavas augšteces pieteka, kuras nosaukums ir pētniekus piesaistošs. Nekādas kulta vietas tās krastos nav zināmas. Varbūt pati upe uzskatīta par tādu, bet varbūt bijusi robežupe. Šajā apvidū pa lecavas upi un caur Taurkalnes mežiem ir dabiska robeža starp Zemgali un Sēliju.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Tikai upes nosaukums, kas to ļauj pieskaitīt senvietām ar vēl noskaidrojamu nozīmi.

Vide un pieejamība: Labi apskatāma no Valles - Jaunjelgavas ceļa, kur tai ir caurteka. Citādi mežainos un purvainos apvidos. Nelielā apjomā viegli apskatāma, bet gadījumā, ja vēlētos iepazīt visā tās garumā, tas varētu izvērsties par ekstremālu piedzīvojumu.

Citas ziņas: Pavisam netālu lecavai no pretējā – kreisā krasta ir pieteka ar līdzīgu nosaukumu – Svētupīte, kas tek pa mežiem un purviem un izmēros ir daudz mazāka par Svētupi Valles pagastā. Arī tā ar savu nosaukumu, līdzīgi kā Svēte Jelgavas novadā, piesaista pētnieku uzmanību. Minēto triju upju nosaukumu izcelsme un kultūrvēsturiskā nozīme vēl ir pētāms jautājums.

Coordinates: 56° 31' 769; 24° 47' 510.

Address: Zemgale, Vecumnieki municipality, Valle parish, the right bank tributary of the lecava river, 6 km long, flows out of the Vāvere lake.

Description: Rather significant upper course of the lecava river, its name is attracting researchers. On its banks there are no known worship sites. Perhaps the river itself was worshipped, or probably it was the border river. There is a natural border between Zemgale and Sēlija, which goes along the lecava river through the Taurkalne forests.

Historical and cultural significance: Only the river name is important, since that allows to consider it to be an archaeological site, the significance of which yet remains to be established.

Environment and accessibility: Slightly visible from the Valle – Jaunjelgava road, where river has a culvert. Otherwise, it flows through woodlands and marshes. Some parts of the river are easy to observe, but a thorough trip along the whole river could turn out to be an extreme adventure.

Other information: Not far away from the opposite left bank there is a tributary with a similar title — Svētupīte, which flows through forests and swamps and is much smaller than Svētupe in the Valle parish. Similarly to Svēte in the Jelgava municipality, its name attracts researchers. The origin, historical, and cultural value of names of the said three rivers remains to be studied.

- ◆ Svētupes caurtekas zem Valles – Jaunjelgavas ceļa.
- ◆ The culvers of Svētupe under the Valle–Jaunjelgava road.

- ◆ Augšpus Valles – Jaunjelgavas ceļa Svētupe lēni plūst cauri purviem.
- ◆ Svētupe slowly flows through the marshes upstream the Valle-Jaunjelgava road.

44 Svētupe

44 Svētupe (Holy river)

45 Pētersonu Velna pēdas akmens

45 Pētersoni Devil's Foot Stone

Koordinātas: 56° 25' 696; 24° 56' 103.

Adrese: Sēlija, Neretas novads, Mazzalves pagasts, Viesītes upē 1 metru no tās kreisā krasta, 100 m uz AZA no Pētersonu mājām.

Apraksts: Akmenim pēdas forma. Akmens virsma plakaniska, Z mala stāva, pārējās nolaidenas. Sarkans granīts. Upē pie akmens dziļums līdz 1 m. Iekalumu nav. Akmens izmēri: garums 1,95 m, platums 1,40 m, augstums 0,95 m (zemūdens daļas augstums 0,6 m, virsūdens – 0,35 m, augusta vidus normālā vasaras līmenī), apkārtmērs 5,70 m.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Pats akmens ir Velna pēda. Visai rets Velna folkloras motīvs, kad pats akmens ir atbilstošs kādai personāža ķermeņa daļai.

Vide un pieejamība: Diezgan viegli pieejams, bet visai parasts akmens.

Citas ziņas: Apmeklētība vai nu laivojot pa upi, vai caur māju pagalmu, kas nav piemērots variants plašākām ekskursantu masām. Plašākai publikai varētu arī nešķīst sevišķi interesants objekts.

Coordinates: 56° 25' 696; 24° 56' 103.

Address: Sēlija, Nereta municipality, Mazzalve parish, within the Viesīte river, 1 m from left bank, 100 m to East – North-East from the "Pētersoni" home.

Description: Foot-shaped stone. It has a flat surface, northern edge is steep, remaining edges are sloping. Red granite. The river can be up to 1 m deep at the stone site. No carvings. The dimensions of stone: length 1,95 m, width 1,40 m, height 0,95 m (height of the underwater part — 0,6 m, height of the part above water — 0,35 m as per average river level in the middle of August in standard summer), circumference 5,70 m.

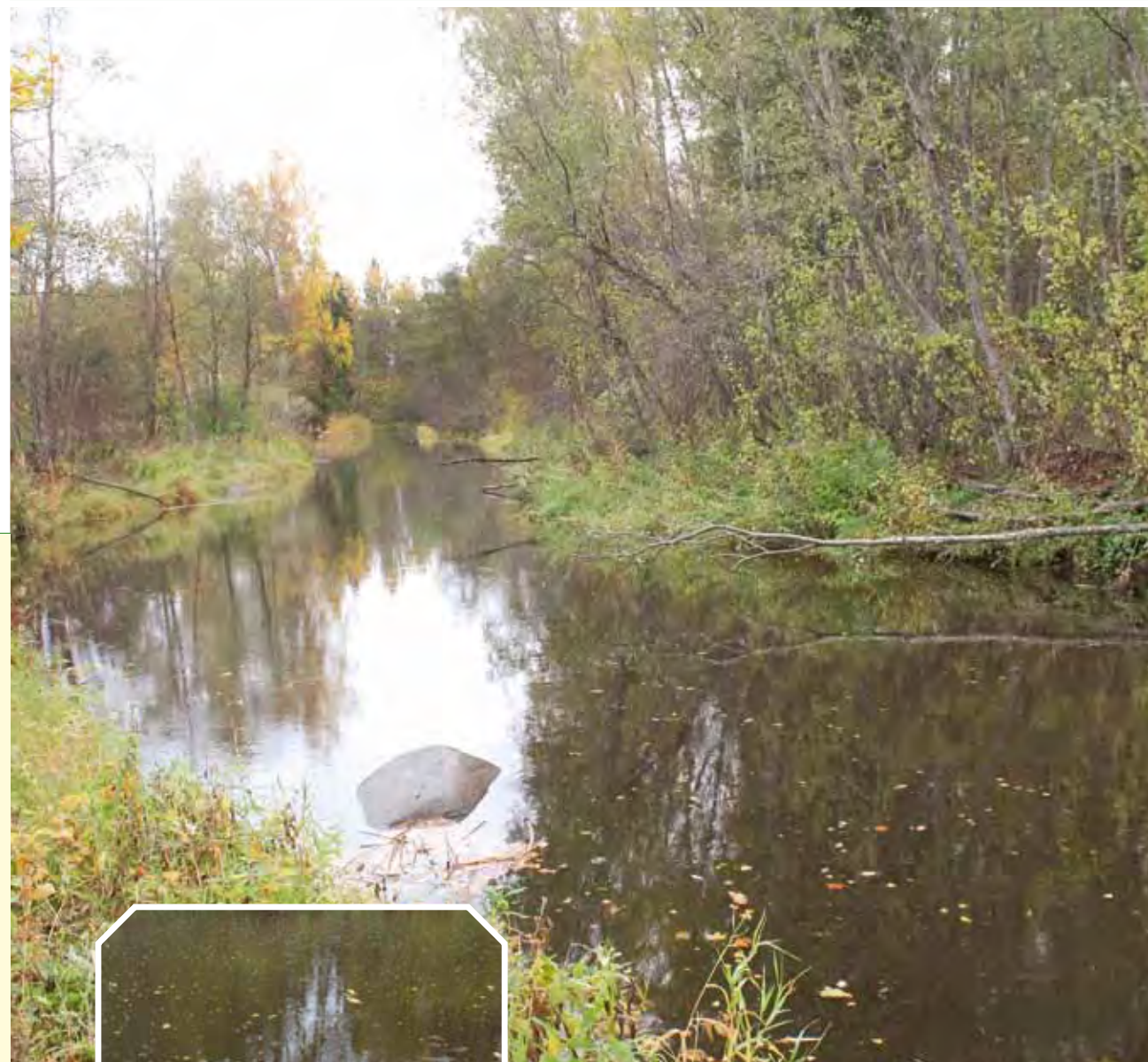
Historical and cultural significance: The stone itself is the Devil's foot. It is a very rare theme in the folklore dedicated to Devil, when the stone itself resembles certain part of his body.

Environment and accessibility: Rather easy to access, however, this is very ordinary stone.

Other information: Can be visited either by boating or through the home courtyard, which is not an appropriate route for larger tourist groups. General public might not consider it to be a very interesting site.

◆ Teiksmainais akmens atrodas Viesītes upes rāmajos ūdeņos.

◆ Legendary stone inside the calm waters of the Viesīte river.

◆ Visos gadalaikos akmens atrodas upē un piekļuve tam ir apgrūtināta. Rudenī no akmens redzama tikai virspuse, bet pavasara ūdeņos vai ziemas ledos tas var būt paslēpies vispār.

◆ Since during all seasons it is within the water, access to it is cumbersome. Only the upper part of stone can be seen in autumn, whereas high water in the spring and ice in the winter will hide it completely.

Koordinātas: 56° 20' 263; 25° 03' 865.

Adrese: Sēlija, Neretas novads, Zalves pagasts, Susējas upes labajā krastā pie Plāņiem, 130 m no Vecumnieku - Neretas šosejas, 50 m lejpus asa upes līkuma.

Apraksts: Kaut gan akmenim tuvākās ir Plāņu mājas, literatūrā akmens pazīstams kā Jaunzemju Velna nags, jo teikā tas minēts saistībā ar tagad neeksistējošajām Jaunzemju mājām. Akmens izmēri: 3,7 x 2,0 x 2,3 m. Virs zemes ap 70% akmens. Tilpums ap 8 kubikmetri. Rapakivi granīts.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Izskatīgs, paliels akmens ar folkloras vērtību. Latviešu tautas izcelšanās teiku izlasē (R., 1991) un Latviešu tautas teiku izlasē (R., 1961) iekļautā teika par akmeni vēsta: "Mēmeles pagastā pie Jaunzemju mājām atrodas neliels kalniņš. No vienas puses to ierobežo mežs, gar otru pusi tek Susēja lēnā gaitā. Agrākos laikos šis kalniņš ievērojams ar to, ka tur bijuse tā vieta, kura nekad nav no dziesmām apklususe. Rītos un vakaros skanējušas nerimstošas dziesmas. Dziedājušas tautu meitas no rīta, druvā iedamas, un vakarā, mājās nākdamas. "Lai gan biju piekususe, mājās gāju dziedādama," - tā trīcēja katru vakaru dziesmu kalniņš. Bet bija arī tāds starp cilvēkiem, kam dziesmas nepatika. Tas bija muižas vagars. Viņš nosūdzējis ļaudis Velnam. Nu vagars sācis cilvēkus baidīt, solīdams, ka Velns tos aizraušot uz elli, ja dziesmas nemitēsies. Tomēr tas neko nelīdzēja. Tad Velns apņēmiens pats dziedātājus saukt pie atbildības. Kādu reizi, kad kalniņā sapulcējušās meitas uz dziedāšanu, Velns šņākdams ieskrējis to vidū, gribējis viņas visas saķert un aizraut uz elli. Meitas vai no bailēm zemē pakritušas. ►

Coordinates: 56° 20' 263; 25° 03' 865.

Address: Sēlija, Nereta municipality, Zalve parish, on the right bank of the Susēja river nearby the "Plāņi" home, 130 m from the Vecumnieki-Nereta highway, 50 m downstream a sharp river turn.

Description: Although the nearest home to the stone is the "Plāņi", in literature the stone is described as the Jaunzemji Devil's Nail, since legend mentions it in relation with the currently non-existent "Jaunzemji" home. The dimensions of stone: 3,7 x 2,0 x 2,3 m. 70% of the stone is above ground. The stone volume is approximately 8 cubic meters. Rapakivi granite.

Historical and cultural value: Good-looking, bulky stone with a folkloric significance. A tale about this stone, included in the compilation of Latvian national tales about origins (R., 1991) and in the compilation of Latvian folk tales (R., 1961) says that: "There is a small hillock in the Mēmele parish, next to the "Jaunzemji" home. It is enclosed by a forest from one side, while the Susēja river slowly passes it from the other side. This place used to be known as a site, where singing never ceased. Songs were being sung in the mornings and evenings. Maidens were singing in the morning on their way to the field and in the evening - on their way home. Every evening the little hillock was vibrating from the sound of song: "Despite being tired, I was singing on my way home." But there was a man, who disliked singing. It was the manor taskmaster. He reported these people to Devil. ►

- ◆ Kultūrvēsturiskais akmens atrodas pašā Susējas upes krastā.
- ◆ The culture-historical stone is located on the very bank of the Susēja river.

46 Jaunzemju Velna nags

46 Jaunzemji Devil's Nail

46 Jaunzemju Velna nags

46 Jaunzemji Devil's Nail

Kultūrvēsturiskā vērtība: Bet tad piepeši parādījies sirms vecītis. Tas, kā spriežams, bijis pats Dievs. Līdzko Velns Dieviņu ieraudzījis - ieskrējis zemē, ka dūmi vien nokūpējuši. Lielā steigā Velnam nolūzis viens nags, kurš vēlāk pārvērties par akmeni. Pēc izskata tas stipri līdzinās nagam, tādēļ to arī vēl tagad sauc par Velna nagu. (861, 70)“.

Vide un pieejamība: Diezgan viegli pieejams no netālu esošās šosejas.

Citas ziņas: Pēc novadpētnieces Lilijas Jakubenokas sniegtām ziņām, 20. gadsimta 50-tajos gados akmeni bijis paredzēts uzspridzināt, bet vietējie iedzīvotāji šo teiku akmeni pratuši aizstāvēt, un tas ticis atstāts neskarts.

Historical and cultural value: Afterwards, the taskmaster threatened people that if they won't stop the singing, Devil will come and drag them to the hell. Still, this did not help. Then Devil decided to punish those people himself. Once, when maidens were gathering to sing on the hill, Devil appeared among them roaring, intended to catch them all and drag them to the hell. Maidens nearly dropped dead out of fear. Suddenly, an old grey-haired man showed up. It appears, that he was God. As soon as Devil saw him, he popped into the earth leaving nothing but a smoke trail behind. Since Devil was in a rush one of his nails broke and later turned into a stone. The stone looks very similar to a nail and that's why it is nowadays also called the Devil's Nail.“ (861, 70)“.

Environment and accessibility: Rather easy to access from the nearby highway.

Other information: According to Lilija Jakubenoka, the local lore researcher, in the 1950ies of the 20th century the authorities decided to destroy the stone, but locals managed to defend it and thus the stone remains intact.

◆ No Velna naga paveras jauks skats uz upi, un no tā var pat makšķerēt zivis.

◆ A nice view opens from the Devil's Nail Stone to the river and one can even fish from the top of it.

Koordinātas: 56° 29' 159; 25° 15' 633.

Adrese: Sēlija, Jaunjelgavas novads, Daudzese pagasts, Ellītes purva masīvā uz austrumiem no Daudzese. Svētavots pieejams no lauku ceļa, kas ved no Daudzese uz Seci.

Apraksts: Avota debīts 0,5 litri/sekundē. Pēc ūdens sastāva – sēravots. Iztekas vieta 0,45 m dziļa, 0,7 m plata, tālāk gultne ap 1 m plata. Avota kritums lēzens, plūdums lēns. Apkārt mitra un dūksnaina vieta. Taka ap avotu izlikta dolomīta blukīšiem, pār avotu – laipa. Otrs sēravots: 35 m ZA no labiekārtotā avota, debīts 1,5 litri/sekundē. Kāpjošā avota iztekas vietas dziļums līdz 1,5 m, gultne 1 – 2 m plata. 10 m no šī avota ir vēl viens sīks dzelzsavotiņš.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Senais svētavots atrodas Ellītes purva malā. Pats purvs ir dabas objekts ar mitoloģisku nosaukumu.

Vide un pieejamība: Kultūrvēsturiski un botāniski interesants purvs, svētavots - sena kulta vieta, kas ir cieņā arī mūsdienās. Pieejamība pa taku, kas var būt sarežģīta sliktos laika apstākļos un ziemā. 20 m attālumā no avota – koka sols un galds, blakus – stends. Pie tuvējā zemes ceļa – norāde un stends, pāri diviem grāvjiem – tiltiņi.

Citas ziņas: Purvu liegums „Ellītes purvs”. Dabas piemineklis kopš 1977.g. No purva sākas un rietumu virzienā iztek viena no Zemgales garākajām upēm – lecava. Savukārt no šī paša purva austrumu virzienā aiztek Lauceses baseina upīte ar interesantu nosaukumu – Ellīte.

Coordinates: 56° 29' 159; 25° 15' 633.

Address: Sēlija, Jaunjelgava municipality, Daudzese parish, Ellīte bog area, east from Daudzese. Cult spring is accessible via gravel road from Daudzese to Sece.

Description: The spring output is 0,5 l/sec. According to the water composition it is sulphur spring. The outlet site is 0,45 m deep, 0,7 m wide, further away the watercourse is approximately 1 m wide. Spring is slightly sloping, its current is slow. The site is damp and swampy. The trail around the spring is paved with dolomite cobbles; across it there is a plank-way. Another sulphur spring: 35 m to North-East from the comfortably-fitted spring, its output — 1,5 l/sec. The outlet is up to 1,5 m deep, the watercourse is 1—2 m wide. 10 m further away from this spring there is another small iron-rich spring.

Historical and cultural significance: The old cult spring is located on the edge of the Ellīte bog. The marsh itself is the object of nature with a mythological name.

Environment and accessibility: It is interesting from cultural, historical, and botanical perspective, the cult spring is an old worship site, which is respected nowadays as well. Access via trail, which can be difficult during bad weather and wintertime. 20 m away from the spring there is a wood bench, table and information board. There is a sign and information board at the nearby gravel road and small bridges across two ditches.

Other information: Bog reserve “Ellītes purvs”. A natural monument since 1977. The bog is source for one of the longest rivers in Zemgale — lecava, which flows out of it westwards. Eastwards from the bog flows out another river from the Laucese basin with an interesting name — Ellīte.

◆ Ellītes purva otra sēravota izteka, domājams, ir lecavas upes sākums.

◆ The outlet of sulphur spring in the Ellīte bog is considered to be the source of the lecava river.

◆ Stends un norādes zīme Ellītes purva malā.

◆ Information board and sign at the edge of the Ellīte bog.

47 Daudzese Ellītes avots

47 Daudzese Ellīte Spring

Koordinātas: 56° 33' 935; 25° 12' 620.

Adrese: Sēlija, Jaunjelgavas novads, Daudzeses pagasts, Sērenes – Neretas ceļa labajā pusē, Daudzeses pagasta Beku silā, priežu-egļu mežā, 1 km no Sērenes krustojuma, 15 m pa labi no šosejas.

Apraksts: Akmens izmēri: 3,40 x 2,0 x 1,3 m, apkārtmērs 9 m, 95% apsūnojums. ZZA un DA galos pie akmens ir mantraču bedres; akmens Z galā – virsmā robi, virsmas vidū rombveida iedobe 60x30x10 cm, arī D galā – robi. Sīkkristālisks rozā granīts, ļoti plaisains, robains un nelīdzens. R pusē akmens virpusē plaisa veido tādu kā plauktiņu (1 m garu, 15 cm platu un pret virsmu līdz 25 cm dziļu), bet DR galā – tai pašā plaisā 20 x 15 x 15 cm liela, dabiska muldveida iedobe.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Par to stāstīts, ka ap pusnakti braucot, uz tā redzētas guļam plikas meitas, kuras ķemmē matus. Ir arī nostāsti par apslēptu naudu, nereti ar norādi, ka tā bijusi zviedru nauda. Zem akmens kādreiz atrastas podu lauskas. Akmens bagāts ar vairākiem nosaukumiem un krietnu folkloras materiālu.

Vide un pieejamība: Ļoti viegli pieejams no tuvējās šosejas, bet var būt grūti pamanāms, jo atrodas mežā.

Citas ziņas: Juris Urtāns akmeni apsekojis 2005.g.25.maijā un viņam akmeni parādījis Krišjānis Sams (dz.1919.g.), kurš atcerējās nostāstus par zem akmens paslēptu naudu un trauku lauskām, kuras pats pie akmens esot atradis.

Coordinates: 56° 33' 935; 25° 12' 620.

Address: Sēlija, Jaunjelgava municipality, Daudzese parish, right side of the Sērene-Nereta road, the Beku pine-and-spruce forest in Daudzese parish, 1 km from the Sērene crossroads, 15 m to right from the highway.

Description: The dimensions of stone: 3,40 x 2,0 x 1,3 m, circumference 9 m, 95% moss over-grown. There are pits dug by "treasure diggers" at North – North-East and South-East edges of the stone; there are notches and rhombic cavity on the surface of northern edge measuring 60x30x10 cm, notches are on the southern edge as well. Fine-grained pink granite, very fractured, bumpy and rough. The crack on the western edge of stone forms a sort of a shelf (1 m long, 15 cm wide and up to 25 cm deep), but on the south-west edge there is a natural trough-shaped cavity within the same crack measuring 20 x 15 x 15 cm.

Historical and cultural significance: It has been told that when passing stone at midnight naked girls have been seen on top of it brushing their hair. There are also tales about hidden treasure, often with an indication that it was the Swedish money. Pot fragments once have been found under the stone. The stone is known by several names and rich folkloric material.

Environment and accessibility: Very easy to access from the nearby highway, but due to being located in the forest it could be difficult to spot.

Other information: Juris Urtāns examined the stone on 25 May 2005; the stone was shown to him by Krišjānis Sams (born 1919), who recalled tales about hidden treasure and pot fragments, which he had found himself.

- ◆ Nostāstiem apvītais akmens meklējams mežā netālu no lielceļa.
- ◆ Stone surrounded by tales can be found in the forest, not far away from the highway.

- ◆ Akmens virsma ļoti robaina un plaisām caurvīta.
- ◆ The stone surface is notched and covered by cracks.

48 Sērenes Zviedru Naudas akmens

48 Sērene Swedish Money Stone

Koordinātas: atrašanas vieta - 56° 31' 586; 25° 21' 357, muzejs - 56° 35' 941; 25° 16' 319.

Adrese: Sēlija, Jaunjelgavas novads, Seces pagasts, Kampānu Vidsētas saimniecības ēkas mūrī. Tagad – Aizkraukles Vēstures un Mākslas muzejā.

Apraksts: Būtiski saglabāt ziņas par pēdakmens kādreizējo atrašanās vietu, jo tagad tas atrodas Aizkraukles muzejā. Iepriekšējā vietā tas bija apdraudēts - varēja pazust. Ilgu laiku akmens bija iemūrēts kūts sienā, bet tai brūkot kopā, izgāzies no sienas un atradās blakus kūts drupām. Akmens izmēri: garums 58 cm, platums 51 cm, augstums 40 cm, apkārtmērs 1,85 m. Pēdakmenī saskatāms Velna plaukstas nospiedums: divi iedobumi, no kuriem viens atbilst pašai plaukstai, bet otrs – ikšķim. Abi divi ir dabiskas izcelsmes iedobumi – 2 un 16 cm dziļi. Sīkkristālisks gneiss.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Lielākais pēdakmens iedobums ir netipiski dziļš – 16 cm, kas rets gadījums tradicionāli seklo pēdveida dobumu vidū. Akmens interesants tieši ar saviem iedobumiem.

Vide un pieejamība: Vieta - sabrukusi kūts - nav vizuāli pievilcīga. Pagalms nekopts, aizaudzis. Tagad akmens – muzejā, kur apskatāms tā darba laikos.

Citas ziņas: Iespējams, ka Kampānu purvā meklējams vai kādreiz bijis liels akmens, par kuru kādā teikā teikts, ka „...purva vidū liels, liels apsūņojis akmens. Uz tā akmens bieži vien pa dienvidiem redzēta meita sēžot un matus sukājot. No tās reizes, kad pērkons rijā iespēris, tā vairs neesot redzēta.” Šāds akmens pētniekiem pagaidām nav zināms.

Coordinates: Discovery site — 56° 31' 586; 25° 21' 357, museum — 56° 35' 941; 25° 16' 319.

Address: Sēlija, Jaunjelgava municipality, Sece parish, within the wall of the “Kampānu Vidsētas” home building. Currently, the Aizkraukle History and Art Museum.

Description: It is important to preserve information concerning the initial discovery site of the footstone, since currently it is located in the Aizkraukle museum. It was endangered at its previous site and would have perished. For a long time the stone was immured into the cattle-shed wall, but upon its collapse, the stone fell out and was lying around near the cattle-shed ruins. The dimensions of stone: length 58 cm, width 51 cm, height 40 cm, circumference 1,85 m. Devil's palmprint can be seen in the footstone: two cavities, one of them matches the palm itself, while the other matches the thumb. Both cavities are of natural origin — 2 and 16 cm deep. Fine-grained gneiss.

Historical and cultural significance: The larger cavity of footstone is atypically deep — 16 cm, which is a rare example among traditionally shallow foot-shaped cavities. The stone is peculiar due to its cavities.

Environment and accessibility: Location — ruined cattle-shed — is not visually attractive. Courtyard is neglected and overgrown. Currently the stone is in the museum, where it can be observed during its working hours.

Other information: It is possible, that in the Kampāni swamp there is or used to be a large stone, described in the tale “... there is a big, mossy stone in the middle of swamp. A girl was seen sitting there in the middle of the day, brushing her hair. She was not seen again since thunder struck threshing barn.” Such stone is not known to researchers.

- ◆ *Kampānu pēdakmens ir netipisks, ar īpatnēju lielākā dobuma formu. Apmeklējot Aizkraukles Vēstures un Mākslas muzeju ikviens var piemērit dobumu savu roku izmēriem.*
- ◆ *Kampāni Footstone is atypical with a peculiarly shaped larger cavity. When visiting the Aizkraukle History and Art Museum anyone can match his own palm with the cavity.*

- ◆ *Kādreiz dobumakmens atradies kūts sienā, kas sabrukusi. 2007. gada ziemā dobumakmens mētājās netālu no drupām.*
- ◆ *Hollowstone used to be immured in the cattle-shed wall, which is now collapsed. In the winter of 2007 the stone was lying around near the ruins.*

49 Seces Kampānu pēdakmens

49 Sece Kampāni Footstone

50 Tēviņu Velna
akmens

50 Tēviņas
Devil's Stone

Koordinātas: 56° 31' 830; 25° 22' 282.

Adrese: Sēlija, Jaunjelgavas novads, Seces pagasts, Lauceses upē, 1 m no labā krasta, augšpus Tēviņu pagalma.

Apraksts: Akmens izmēri: 3,7 x 2,2 x 1,8 m. Vidēji lielkristālisks granītgneiss. Nekādu iekalumu un dobumu nav. Parasti apmēram puse akmens ir virs ūdens, puse – upē.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Akmeni sauc par Velna akmeni. Šajā gadījumā, vismaz pagaidām, par senvietu liecina tikai vietvārds.

Vide un pieejamība: Diezgan viegli pieejams. Tā redzami izmēri atkarīgi no ūdens līmeņa augstuma upē.

Citas ziņas: Plašāk pirmoreiz minēts: Jakubenoka Lilija. Mitoloģiskie akmeņi teikās un vērojumos Daugavas kreisajā krastā.// Daugavas raksti, R.2000.

Coordinates: 56° 31' 830; 25° 22' 282.

Address: Sēlija, Jaunjelgava municipality, Sece parish, the Laucese river, 1 m from the right bank, upstream the "Tēviņas" home courtyard.

Description: The dimensions of stone: 3,7 x 2,2 x 1,8 m. Average large-grained granite gneiss. No carvings or cavities. Usually, half of the stone is above the water, and the rest — within the river.

Historical and cultural significance: The stone is called the Devil's Stone. In this case, at least meanwhile, only the name denotes an archaeological site.

Environment and accessibility: Rather easy to access. Visible dimensions depend on the river water level.

Other information: First time in detail described in: Jakubenoka Lilija. Mitoloģiskie akmeņi teikās un vērojumos Daugavas kreisajā krastā. (Mythological stones in legends and observations on the left bank of the River Daugava) // "Daugavas raksti", Riga, 2000

- ◆ Tēviņu Velna akmens iegūlis ainaviskā upes līkumā.
- ◆ Tēviņas Devil's Stone is situated in beautiful river curve.

- ◆ Velna akmens ir jauka vieta atpūtai un rāmās upītes tecējuma vērošanai.
- ◆ Devil's Stone is a nice place to rest and to observe the calmly flowing river.

Koordinātas: 56° 32' 519; 25° 22' 487.

Adrese: Sēlija, Jaunjelgavas novads, Seces pagasts, 10 m no Bogmuižas māju drupām, klāja lauka malā, 45 m no Seces ceļa uz ziemeļiem.

Apraksts: Akmens ir pārvietots, kādreiz atradies uz lauka tālāk no mājām. Akmens virsmā Seno kulta vietu pētniecības ekspedīcija 2011. gada jūlijā konstatēja izskatīgu pēdas veida dobumu, kas nebija pamanīts iepriekš. Pēda ir dabiskas izcelsmes, 34 cm gara, 12 cm plata un 4 cm dziļa, trīsstūrveidīga. Akmens izmēri: 3,15 x 2,20 x 1,7 m, apkārtmērs 8,10 m. Sarkans lielkristālisks granīts. Ap 3 m no akmens atrodas vēl viens apmēram tikpat liels akmens.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Teikas par Velnu, kurš akmeni nesis uz Daugavu, lai plostiniekiem plostinātu plēstu, vai arī lai baznīcas durvīm aizliktu priekšā. Tomēr kā parasti nelaikā iedziedājies gailis un Velns akmeni nometis pie Bogmuižas staļļiem. Cita neparasta teika stāsta, ka „kādreiz uz Bogmuižas akmeni spēlējusi četri vīri kārtis. Te, kā par nelaimi, akmeni ieklījis robs un viens sudraba rublis iekritis tanī iekšā. Kāds spēlmanis gribēdams naudu atrast, ielaidies plaisā, bet, kā viņš tanī ielaidies, tā arī palicis. Pēc brīža laidies otrs, bet arī tas pazudis. Tā lēcis viens pēc otra, kamēr visi pazuduši. Plaisu ar sudraba rubuli vēl tagad varot pusnaktī redzēt. (302,1345)”. Secē fiksēts arī nostāsts, ka pie akmens muižnieki āzējušies – aiz akmens uz mieta uzbāzta zaķādu rādot, lai citi to noturētu par medījumu.

Vide un pieejamība: Diezgan viegli pieejams. Apskatīšanu apgrūtina, ka tas ieaudzis garās zālēs un nezālēs.

Citas ziņas: No akmens tālumā saskatāma Seces baznīca.

Coordinates: 56° 32' 519; 25° 22' 487.

Address: Sēlija, Jaunjelgava municipality, Sece parish, 10 m from the ruins of the “Bogmuiža” home, at the edge of flat field, 45 m to North from the Sece road.

Description: The stone has been relocated; it used to be in the field further away from the home. In July 2011, the expedition for the research of ancient cult sites found a good-looking foot-shaped cavity, which had not been discovered before. The foot is of natural origin, 34 cm long, 12 cm wide and 4 cm deep, triangle-shaped. The dimensions of stone: 3,15 x 2,20 x 1,7 m, circumference 8,10 m. Large-grained red granite. Approximately 3 m away there is another one, just as large stone.

Historical and cultural value: Tales about Devil, who carried the stone to the River Daugava with a purpose to damage rafts or to bar the church doors. However, as usual the cock singed and Devil dropped the stone near the Bogmuiža stable. Another unusual tale says that “once four men were playing cards on top of the Bogmuiža stone. Suddenly and unfortunately, the stone cracked and one silver ruble fell into it. One of the players wished to find the money and entered the crack, but did not return. After a while, the second one followed him, but got lost as well. Thus, one after another, all of them got lost. The crack together with silver ruble can still be seen at midnight (302, 1345)”. Another tale had been written down in Sece — landlords were fooling around near the stone — to deceive other hunters they placed behind the stone a stake with rabbit’s pelt.

Environment and accessibility: Rather easy to access. Observation is hindered by long grass and weeds.

Other information: The Sece church can be seen in the distance from the top of stone.

- ◆ Kādreiz šis teiksmainais akmens atradies kaut kur uz lauka, un ticis melioratoru pārvietots.
- ◆ Once this legendary stone was somewhere in the field and was relocated by drainage engineers.

- ◆ Velna akmens virsmā redzams izteiksmīgs pēdveida iedobums.
- ◆ Impressive foot-shaped cavity can be seen on the surface of the Devil’s Stone.

51 Bogmuižas Velna akmens

51 Bogmuiža Devil’s Stone

Koordinātas: 56° 32' 836; 25° 27' 576.

Adrese: Sēlija, Jaunjelgavas novads, Staburaga pagasts, Pētersalas mežā ap puskilometru no bij. Mežziedu mājām un sīkās Okļupītes. 20 m uz R no meža ceļa, kas no bijušo Mežziedu mājvietas ved dienvidu virzienā.

Apraksts: Virszemes izmēri: 4,3 x 2,6 x 2,2 m, lielākais augstums mērīts bedrē - 2,5 m, apkārtmērs 11,60m, tilpums ap 9–10 kubikmetri. Austrumu pusē akmenim divas dabīgu atlūzumu veidotas kāpnītes, bet virspusē 0,4 x 0,15 m iedobīte. Vidēji kristālisks, bāli rozā un pelēcīgs granītgneiss. Apsūņojums ap 80 %.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Pēc teikas, akmeni esot te nosviedis Velns, meklējot vietu mājas celtniecībai. Pie akmens 1960.gados veikti nelieli arheoloģiski pārbaudes rakumi. Pie akmens D un DR pusē ir redzamas tagad aizaugušas rakumu bedres, kas var būt arī ir mantraču izrakņājumi.

Vide un pieejamība: Izskatīgs dižakmens jaukā mežā. Samērā grūti atrodams, jo atrodas attālu no lielākiem ceļiem. Viens no ceļiem kā nokļūt pie Velna akmens ir no Slazdukroga puses (kroga drupas redzamas lielceļa malā), un tad ap 120 m no Jaunjelgavas – Jēkabpils lielceļa brikšņainā mežā iespējams apskatīt vareno Slazdukroga dižozolu 5,8 m apkārtmērā.

Citas ziņas: Literatūra: Cepītis Jānis. Senās Sēlpils kultūrvēsturiskie akmeņi. // Vides vēstis, 1997.g. Nr.3., 22.-23.lpp.; Jakubenoka Lilija. Mitoloģiskie akmeņi teikās un vērojumos Daugavas kreisajā krastā.// Daugavas raksti, R.2000; Jakubenoka L. Daugavkrastu mītiskās ainavas un dabas objekti Aizkraukles rajonā. 2007.g.

Coordinates: 56° 32' 836; 25° 27' 576.

Address: Sēlija, Jaunjelgava municipality, Staburaga parish, in the Pētersala forest approximately 0.5 km from the former "Mežziedi" home and the small Okļupīte river. 20 m to West from the forest road leading southwards from the former "Mežziedi" home.

Description: The dimensions of stone above the ground: 4,3 x 2,6 x 2,2 m, maximum height as measured from the pit – 2,5 m, circumference 11,60 m, volume approximately 9–10 cubic meters. On the Eastern side there are two stairs of natural origin, made by stone shivers, on its surface there is small cavity measuring 0,4 x 0,15 m. Medium-grained, pale pink and grey granite-gneiss. Approximately 80% of the stone is moss-overgrown.

Historical and cultural significance: According to the tale, Devil dropped the stone here, while searching for a place to build a house. Minor archaeological excavation attempts were made in the 1960s. Several, currently overgrown, pits can be seen near South and South-West edges, but these could also be made by "treasure hunters".

Environment and accessibility: Good-looking great boulder situated within mixed forest. Rather difficult to find, since it is located far away from the highways. One of the routes to reach the Devil's Stone is to approach from the Slazdukrogs (inn ruins can be seen at the roadside) and then approximately 120 m from the Jaunjelgava-Jēkabpils highway within an overgrown forest it is possible to observe the mighty Slazdukrogs secular oak with circumference of 5,8 m.

Other information: Literature: Cepītis Jānis. Senās Sēlpils kultūrvēsturiskie akmeņi. // Vides vēstis, 1997.g. Nr.3., 22.-23.lpp.; Jakubenoka Lilija. Mitoloģiskie akmeņi teikās un vērojumos Daugavas kreisajā krastā.// Daugavas raksti, R.2000; Jakubenoka L. Daugavkrastu mītiskās ainavas un dabas objekti Aizkraukles rajonā. 2007.g.

◆ *Velnakmens atrodas jaukā skujkoku mežā.*

◆ *Devil's Stone is located within nice mixed pine-and-spruce forest.*

◆ *Seno kulta vietu pētniecības ekspedīcija pie Velnakmens 2011.gada vasarā.*

◆ *Expedition for the research of ancient cult sites in the summer of 2011 near the Devil's Stone.*

52 Mežziedu Velna akmens

52 Mežziedi Devil's Stone

Koordinātas: 56° 31' 381; 25° 32' 761.

Adrese: Sēlija, Jaunjelgavas novads, Staburaga pagasts, 250 m no Daugām uz ZA ir Bebru māju drupas. Akmens atrodas no tām 100 m uz R, krūmājā, neliela uzkalniņa – Apaļā kalniņa nogāzē, kurš ir 2.-4.gs. senkapu kalniņš.

Apraksts: Zīmogakmens garums 2,0 m, platums 1,6 m, augstums 0,9 m, tas savu nosaukumu ieguvis no teikas un iekalti ovāliem - zīmogiem. Šie divi ovāli (garums 27 cm, platums 22 cm, un garums 18 cm un platums 13 cm, dziļums 2 cm) ir labi saskatāmi. 1986.gadā uziets vēl iedobums, kas izskatās kā kailas cilvēka pēdas nospiedums (36,5 cm gara, 17 cm plata, 3-4 cm dziļa), kurā izšķirami četri pirksti. Trešais iedobums vistīcāmāk dabiskas izcelsmes. Akmens virsmā ir arī 7 cm dziļš ieurbums. Pēc sastāva akmens ir amfibolu gneiss.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Nostāsts par franču kara kasi ir modernizēts variants teikām par naudas vai mantas akmeņiem, kas norāda uz akmens mitoloģisko raksturu.

Vide un pieejamība: Interesants, bet grūti atrodams un pieejams akmens. Dažkārt tuvējo māju saimnieks izplauj taciņu uz akmeni.

Citas ziņas: Arheoloģijas piemineklis: "Bebru senkapi (Apaļais kalniņš) un Zīmogakmens - kulta vieta.

Coordinates: 56° 31' 381; 25° 32' 761.

Address: Sēlija, Jaunjelgava municipality, Staburags parish, 250 m to North-East from the "Daugas" home there are ruins of the "Bebri" home. The stone is located 100 m to West from ruins, within the bushes, on the slope of small hillock — Apaļais, which is an ancient burial site of the 2nd—4th century.

Description: The length of Zīmogakmens is 2,0 m, width 1,6 m, height 0,9 m, its name is derived from legend and oval carvings — stamps. These two ovals (length 27 cm, width 22 cm, and length 18 cm, width 13 cm, depth 2 cm) are quite visible. One more cavity was discovered in 1986 and it looks like a human bare footprint (36,5 cm long, 17 cm wide, 3—4 cm deep) with four discernible toes. The third cavity most probably is of natural origin. In the surface of stone there is a 7 cm deep drillhole as well. Stone is composed of amphibole gneiss.

Historical and cultural significance: The tale about French military treasury is an updated version of legends concerning money or treasure stones, indicating its mythological nature.

Environment and accessibility: Peculiar stone, but rather difficult to find and access. Sometimes, the local landlord scythes down the grass on the trail leading to stone.

Other information: Archaeological monument: Bebri ancient burial site (the Apaļais hillock) and Zīmogakmens — cult site.

- ◆ Zīmogakmens kopumā izskatās pat spocīgs.
- ◆ Zīmogakmens looks even spooky.

- ◆ Pētnieku domas par ovāļajiem „zīmogiem” dažkārt dalās – vieni tos vērtē kā iekalumus, citi, kā dabiskus izdrupumus.
- ◆ Sometimes opinions vary concerning the oval “stamps” — some researchers consider them to be carvings, others think that these are natural crumbings.

53 Bebru Zīmogakmens

53 Bebri Zīmogakmens (Stamp-stone)

54 Orļu
Velnakmens

54 Orļu
Devil's Stone

Koordinātas: 56° 28' 611; 25° 31' 015.

Adrese: Sēlija, Jaunjelgavas novads, Sunākstes pagasts, Zilkalnes kapsētas apkārtnē, ap 70 m uz ziemeļiem no ceļa, kas ved no Zilkalnes kapsētas uz Sunāksti, nepārskatāmā un bīstamā purvā.

Apraksts: Virs purva līmeņa ap 2 m augsts un 10 kubikmetrus liels akmens stāvām malām. Atrodas purvā un ir faktiski nepieejams. Apskatāms ziemā, kad purvs aizsalis.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Pirmās ziņas žurnālā "Vides Vēstis" 1998.g. Nr.11 par šo dižakmeni - Velnakmeni sniedzis biologs Juris Smaļinskis. Akmens nosaukums ļauj to pieskaitīt senvietām.

Vide un pieejamība: Izskatīgs dižakmens, kas ļoti grūti apskatāms. Objekta apmeklējums ir ekstremāls pārbaudījums. Nav ieteicams tūrismam. Purvs ir neliels, bet nepārejams, akačains un dziļš.

Citas ziņas: Tuvumā samērā maz apdzīvots apvidus.

Coordinates: 56° 28' 611; 25° 31' 015.

Address: Sēlija, Jaunjelgava municipality, Sunākste parish, at the vicinity of the Zilkalne cemetery, approximately 70 m to North from the road leading from the Zilkalne cemetery to Sunākste, in an immense and dangerous swamp.

Description: Large steep stone, height — 2 m above the bog level, volume — 10 cubic meters. Located within the bog and is almost inaccessible. Can be observed during the wintertime, when the bog is frozen.

Historical and cultural value: First information about this boulder was provided by the biologist Juris Smaļinskis in the magazine "Vides Vēstis" vol. no.11 (1998). The name of stone allows to consider it to be an ancient site.

Environment and accessibility: Good-looking boulder, which is difficult to access. Visit could be an extreme undertaking. Not recommended for tourism. The bog is small, however impassable, boggy and deep.

Other information: Local area is underpopulated.

- ◆ Dižakmens ar Velnakmens vārdu ir tikpat kā nepieejams objekts akačainā purva vidū.
- ◆ In the middle of boggy area, the boulder, named Devil's Stone, is almost inaccessible.

- ◆ Pa gabalu Orļu Velnakmeni purvā pat grūti saskatīt.
- ◆ It is hard to discern the Orļu Devil's Stone from the distance.

55

Krīguļu Mantas akmens

55

Krīguļu Treasure Stone

Koordinātas: 56° 34' 062; 25° 35' 536.

Adrese: Sēlija, Jaunjelgavas novads, Staburaga pagasts, 10 metrus no ceļa pie Krīguļu mājām, 1 m no grāvja malas.

Apraksts: Nelielā akmens izmēri: 1,6 x 1,1 x 0,75 m. Sarkans lielkristālisks granīts.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Pēc vietējo iedzīvotāju stāstītā, zem akmens esot apraktas bagātības, kas saistās ar 1812.gada franču karagājienu. Iespējams, akmens un nostāsti ir plaši pazīstami, jo 1990.gadu sākumā akmeni apskatīt atbraukuši motobraucēji no Francijas.

Vide un pieejamība: Diezgan viegli pieejams. Akmens samērā necils, atrodas aizaugošā, zāļainā vietā.

Citas ziņas: Iekalumu nav.

Coordinates: 56° 34' 062; 25° 35' 536.

Address: Sēlija, Jaunjelgava municipality, Staburags parish, 10 m from the road leading to the "Krīguļi" home, 1 m from the ditch edge.

Description: The dimensions of small stone: 1,6 x 1,1 x 0,75 m. Large-grained red granite.

Historical and cultural significance: According to locals, treasure from the French military campaign of 1812 has been buried under the stone. It is possible that this tale is widely-known, since in the beginning of the 1990ies bikers from France visited the stone.

Environment and accessibility: Rather easy to access. The stone is comparatively plain-looking, located in an overgrown, grassy site.

Other information: There are no carvings.

◆ Profesors Jānis Cepītis pie Krīguļu Mantas akmens.

◆ Professor Jānis Cepītis next to the Krīguļi Treasure Stone.

◆ Kultūrvēsturiskais akmens atrodas Krīguļu māju pagalma tuvumā. Ja nezinām tā kultūrvēsturisko vērtību, tad tas ir pilnīgi parasts akmens.

◆ Culture-historical stone is located nearby to the Krīguļi home courtyard. It appears to be quite an ordinary stone if we are not aware of its cultural and historical significance.

56

Īlenānu Jumpravas kalns

56

Īlenānu Maiden Hill

Koordinātas: 56° 30' 652; 25° 35' 140.

Adrese: Sēlija, Salas novads, Sēlpils pagasts, ainaviski paugurainā apvidū ap 500 m uz RZR no Īlenāniem un ap 300 m uz ZR no Druveniekiem.

Apraksts: Liels, ap 20 m augsts kalna masīvs ar divām izteiktām virsotnēm un trešo mazāku. Kādreiz bijis apaudzis mežu, bet tas nocirsts un tagad ataug lapu koku briksņi. Kalnam stāvāka ir ziemeļu nogāze, lēzenākā – rietumu nogāze. Abas lielākās kalna virsotnes viscaur izrakņātas kara laika ierakumiem. Tajās apskatāmi divi dažādi vāciešu veidoti 1.pasaules kara betona bunkuri. Īpaši iespaidīgs izskatās vairāk nekā 3 m augstais, pussabrukusais bunkurs kalna ZA galā, no kura paveras tāls skats pār Sēlijas mežiem ziemeļu un austrumu virzienā. Jumpravas kalna ziemeļu un rietumu nogāzēs daudz vidēja izmēra akmeņu, no kuriem vismaz daži varētu būt kādreiz novelti no kalna augšas. ►

Coordinates: 56° 30' 652; 25° 35' 140.

Address: Sēlija, Sala municipality, Sēlpils parish, in the beautiful hilly terrain approximately 500 m to West – North-West from Īlenāni and approximately 300 m to North-West from Druvenieki.

Description: Large, approximately 20 m high area of hills with two explicit peaks and the third smaller peak. Used to be covered by woods, which were later cut down, currently is covered by foliage underwood. Northern hillside is the most steep, western hillside is gently sloping. Both larger peaks are covered with wartime entrenchments. There are two different German concrete pillboxes from the WORLD WAR I. Especially impressive is the half-ruined pillbox on the North-Eastern edge, which is over 3 m high and from its top there is a far-reaching view northwards and eastwards to the forests of Selija. Northern and western hillsides of the Maiden Hill are full with medium sized stones, at least some of which were possibly rolled off the hilltop. ►

◆ Tāls skats paveras no Jumpravas kalna uz Sēlijas mežiem.

◆ There is a far-reaching view from the top of the Maiden Hill towards the Sēlija forests.

56

Īlenānu Jumpravas kalns

56

Īlenānu Maiden Hill

Kultūrvēsturiskā vērtība: 19.gadsimta beigās P.Lodziņš par Jumpravas kalnu pierakstījis romantisku teiku: „Senāk Jumpravas kalnā esot bijis altāris no akmeņiem celts. Uz šā altāra skaistā, bet vienmēr skumīgā, sērīgā jumprava – Raudupiete esot dedzinājusi uguni un sērojusies un sērojusies. Reiz ļauni ļaudis aizveduši Raudupieti nezin kur projām, un, kad nu mājās pārnākusi, atradusi altāri nopostītu, akmeņus no kalna noveltus, uguni izdzēstu. Par to Raudupiete gaužām sākusī raudāt, Jumpravas pakalnē sēdēdama.“. Iespējams, ka teika liecina par senu kulta vietu kalnā. Vai tur bijis kāds akmeņu krāvums jeb altāris, to vairs neuzzināsim, jo kalna virsma laika gaitā pārveidota. Zīmīgi, ka šāds teikas motīvs par altāri kalna galā, kur dedzināta uguns, Sēlijā nav vienīgais. Līdzīgu teiku vēl mūsdienās var saklausīt Rites pagastā par Mārgas kalnu (pilskalnu).

Vide un pieejamība: Kalns pieejams pa nelieliem lauku ceļiem. Tomēr tā apmeklēšana vieglāka bezlapu laikā, kad tas pārskatāmāks.

Citas ziņas: Jumpravas kalnā apskatāmie kara laika betona bunkuri uzskatāmi par interesantu 20.gadsimta militārā mantojuma objektu. Uz dienvidiem no Īlenānu mājām mežā atrodas senkapi un vācu karavīru 1.pasaules kara laikā būvētā dzelzceļa stiga.

Historical and cultural value: At the end of the 19th century P.Lodziņš wrote down a romantic legend about the Maiden Hill: „On the Maiden Hill there used to be an altar, built of stones. Beautiful, but ever-sad and mournful maiden – Raudupiete – was there burning fire and mourning and mourning. Once, evil people took Raudupiete away to no one knows where, and when she came home, she found the altar to lie in ruins, stones to be rolled off the hill and fire to be extinguished. She sat down on the slope of the Maiden Hill and started to weep bitterly.“ It is possible, that this legend shows the presence of an ancient cult site in the hill. We will never know whether there used to be a stone layer or an altar, since during the course of time surface of hill was reshaped. It is significant, that the theme of the altar on the hilltop, where fire was burnt, is not the only one in Sēlija. A similar legend can be still heard nowadays in Rite parish in respect of the Marga hill (hillfort).

Environment and accessibility: The hill can be accessed via small country roads. Still visit can be easier during the fall time when it is more foreseeable.

Other information: The wartime concrete pillboxes on the Maiden Hill are peculiar objects of the military heritage from the 20th century. To south from the “Īlenāni” home there is an ancient cemetery and a railway track, which was built by the German soldiers during the WORLD WAR I.

- ◆ Jumpravas kalna ziemeļaustrumu virsotnē apskatāms pamatīgs betona bunkurs.
- ◆ On the North-Eastern peak of the Maiden Hill there is a solid concrete pillbox.

Koordinātas: 56° 31' 319; 25° 37' 737.

Adrese: Sēlija, Salas novads, Sēlpils pagasts, Krievu purva ZA malas brikšņainā bērzu mežā, nokalnītē, 180 m uz DR no Kraukļu kalna virsotnes un dižpriedes, ap 50 m uz DR no Sēlpils – Ošānu ceļa.

Apraksts: Sarkans lielkristālisks granīta akmens, kas nezināmos laikos pāršķelts divās daļās. Mazākā daļa ir 1,3 m gara, 0,9 m plata un līdz 0,5 m augsta, ar samērā gludu virsmu. Lielākā akmens daļa – 1,8 m gara, 1,45 m plata un līdz 0,5 m augsta. Attālums starp abām daļām – 25 cm, kas liek domāt, ka mazākā daļa ir nedaudz atbīdīta nost. Lielākās akmens daļas virsmas dienvidu pusē ir 70 x 70 cm liels pazeminājums, kura dziļums pret vienīgo augstāko malu ir līdz 7 cm. Pazeminājumā ir iekalts grūti pamanāms apaļīgs, gandrīz šķīvveida, iedobums 38 x 34 cm izmēros, tikai līdz 1 – 1,5 cm dziļš. Starp šo apaļo iedobi un akmens dienvidu malu saskatāms arī 17 x 23 cm liels un līdz 1 cm dziļš sektorveida pazeminājums, kas var būt gan kaluma, gan izplīsuma rezultātā radies. Savukārt akmens ziemeļdaļā, kas nešaubīgi saglabājusies nepārveidotā izskatā, ir redzama dabiskas izcelsmes ieloce akmens virsmā pret sānu. ▶

Coordinates: 56° 31' 319; 25° 37' 737.

Address: Sēlija, Sala municipality, Sēlpils parish, within an overgrown birch-tree forest at North-Eastern side of the Krievu bog, on the slope, 180 m to South-West from the Kraukļi hill peak and secular pine, approximately 50 m to South-West from the –Sēlpils-Ošāni road.

Description: Large-grained red granite stone, which once was shattered into two parts. Smaller part is 1,3 m long, 0,9 m wide and up to 0,5 m high, with comparatively smooth surface. Bigger part of the stone is 1,8 m long, 1,45 m wide and up to 0,5 m high. Both parts are 25 cm apart, which leads to conclusion that the smaller part was pushed aside. The southern edge surface of the bigger stone has a hollow, measuring 70 x 70 cm and up to 7 cm deep. Within this hollow there has been carved a small, rotund, hardly noticeable, almost disk-shaped cavity, measuring 38 x 34 cm and up to 1—1,5 cm deep. Between this rotund cavity and southern edge of the stone there can be seen another sector-shaped dent, measuring 17 x 23 cm and up to 1 cm deep, which could be result of either carving or fracturing. In its turn, there is natural coving in the stone surface towards the side of its northern part, which without doubts has remained untransformed. ▶

- ◆ *Nezināmos laikos tas sašķelts, bet abas daļas atstātas.*
- ◆ *It was shattered once but both parts were retained.*

57 Kraukļu kalna akmens

57 Kraukļi Hill Stone

- ◆ *Dobumakmens atrodas brikšņainā mežā netālu no purva.*
- ◆ *Hollowstone is located within an overgrown forest near bog.*

Kultūrvēsturiskā vērtība: Dobumakmens pirmoreiz minēts Latvijas Pieminekļu valdes inspektora A.Štāla materiālos 20.g.s.pirmā pusē. Varbūtēji tas ir arī akmens, kas minēts A.Lerha-Puškaiša apkopotā latviešu tautas pasaku un teikumu 6.sējuma, kur teikts, ka starp Baltiņu ezeru un Krievu purvu atrodas liels akmens, pie kura audzis ozols, kurā reiz pakāries kāds vīrs. Ģeogrāfiski Kraukļu kalna akmens ir starp minētajiem objektiem, bet to grūti nosaukt par izmēros lielu. Tā, kā zināms, ka Baltiņu ezera krastos bijuši vēl arī citi akmeņi, kas iznīcināti laika gaitā, var gadīties, ka teikā minētais akmens pie ozola arī ir iznīcināts.

Vide un pieejamība: Var būt grūti atrodams, jo meklējams brikšņainā vietā. Pie akmens nepieved nekādas takas. Nereti akmens minēts saistībā ar Krievu (Krievēnu) mājām, kas kādreiz, iespējams, bijušas tuvākās, tomēr mūsdienās tās kā orientieris neder, jo atrodas ap 1 km tālu otrpus purvam.

Citas ziņas: Pēc nostāsta, Kraukļu kalna nosaukums radies no tā, ka izmēros nelielā kalniņa kokos dzīvojuši kraukļi, kas uzbrukuši barona zirgam. Kraukļi uzbrukuši cilvēkiem arī citkārt un tādēļ kalniņš tā iesaukts. Mūsdienās kalniņš ir priedēm un krūmainu pamežu apaudzis. Tam pāri ved nelielais Vaivariņu māju ceļš, kura malā, kalnā aug dižpriede, kas 2011. gada rudenī sasniegusi 3,66 m apkārtmēru.

Historical and cultural significance: For the first time the hollowstone was mentioned in the first half of 20th century by A.Štāls, the inspector of the Latvian Board of Monuments. It is possible, that this stone was mentioned by A. Lerhis-Puškaitis in the vol.6 of his compilation of Latvian folk tales and legends, where is a reference to big stone between the Baltiņi lake and Krievu bog with an oak nearby where a man once hanged himself. Geographically the Kraukļu Hill Stone can be considered to be located between the said objects; however, it can hardly be described as big. Since it is known that there used to be other stones on the shores of the Baltiņi lake, which were destroyed during the course of time, it is possible that the mentioned stone at the oak has been destroyed as well.

Environment and accessibility: Can be hard to access, since it is located in an overgrown place. There are no trails leading to the stone. Often the stone has been mentioned in relation to the "Krieviņi" ("Krievēni") home, which used to be the nearest to it, however, nowadays, this reference-point cannot be used, since it is now located 1 km away on the other side of bog.

Other information: According to the story, the title of the Kraukļu Hill originated after local baron's horse was attacked by ravens, which lived in trees on the hill. Ravens often attacked people and that is how hill received its name. Nowadays, the hill is covered with pines and bushy brushwood. The hill is crossed by a small road from the "Vaivariņi" home – there is a secular pine at the roadside on the top of the hill, in the autumn of 2011 its circumference reached 3,66 m.

- ◆ Dobumu akmens virsmā vislabāk var redzēt, kad tajā sakrājies ūdens.
- ◆ Best of all hollow on the stone surface is seen when filled with water.

57 Kraukļu kalna akmens

57 Kraukļu Hill Stone

Koordinātas: 56° 31' 206; 25° 38' 904.

Adrese: Sēlija, Salas novads, Sēlpils pagasts, Baltiņu māju pagalmā, 1,5 m no ceļa, blakus šķūnim.

Praksts: Akmens izmēri: 2,0 x 1,6 x 0,7 m. Sarkans lielkristālisks rapakivi granīts.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Arhīvu materiālos atrodamas ziņas par to, ka bijuši vēl divi Velnakmeņi, kas iznīcināti jau diezgan pasen. Pie mājas bijušais ap 2 m augstais Velna akmens ticis iznīcināts 20.gadsimtā, iebūvējot māju pamatos. Esošais un bijušais Velna akmens atrodas senas apmetnes teritorijā. Nostāsts vēstī: "Senos laikos Velns Baltiņu ezerā gribējis sev celt lepnu pili. Kaut kur paņēmis lielu akmeni un stiepis pilij par pamatu. Bet pie Baltiņiem iedziedājies gailis, dēļ kā Velns dabūjis mest akmeni zemē un laisties prom. Akmens smagi krizdams, pārplīsis uz pusēm, kādēļ Velns nodomājis - ja jau pamata akmens pa vidu pārplīsa, tad pilij nekādas varas nebūs, tā, ka nav vērts pūlēties. Pamestais akmens pie Baltiņiem redzams vēl šodien."

Vīde un pieejamība: Samērā viegli pieejams. Atrodas blakus māju ceļam.

Citas ziņas: Arheoloģijas piemineklis - kulta vieta. Baltiņu ezera krastos atrodas arī citi arheoloģijas pieminekļi - vairāki senkapi. Kādreiz netālu no Baltiņu mājām bijis arī Svētavots, kura ūdens līdzējis pret reimatismu un acu kaitēm. Avots aizaudzis un izzudis pēc 1.pasaules kara, jo tajā, pēc nostāsta, kāds iemētis zagtu naudu.

Coordinates: 56° 31' 206; 25° 38' 904.

Address: Sēlija, Sala municipality, Sēlpils parish, in the courtyard of the "Baltiņi" home, 1.5 m from the road, near a shed.

Description: The dimensions of the stone: 2.0 x 1.6 x 0.7 m. Large-grained red rapakivi granite.

Historical and cultural significance: According to the archives there used to be two more Devil's stones, which were destroyed a long time ago. The Devil's stone near the home, which was approximately 2 m high, was destroyed in 20th century and its remains were immured in the foundation of the house. The existing and former Devil's Stone both are located in the area of an ancient settlement. According to the story: "Once upon a time, Devil wanted to build a splendid palace in the Baltiņi lake. He grabbed a big stone somewhere and dragged it away to immure in the palace foundation. But the cock singed and Devil was forced to drop his stone near Baltiņi and run away. The stone shattered into two parts and Devil decided that with such a weak foundation stone the palace would not have lasted long, thus he should not bother about it. The abandoned stone can still be seen near Baltiņi"

Environment and accessibility: Rather easy to access. Located near the road leading to the home.

Other information: Archaeological monument — cult site. On the shores of the Baltiņi lake there are several other archaeological monuments –ancient cemeteries. Not far from the "Baltiņi" home there was the Svētavots, the water of which cured rheumatism and eye diseases. After the World War I the spring overgrew and disappeared because, as it is told, somebody threw stolen money in it.

- ◆ *Akmens virsmā nav konstatēti nekādi dobumi vai vēsturiski iekalumi.*
- ◆ *No cavities or historical carvings have been found on the stone surface.*

- ◆ *Nezinot akmens kultūrvēsturisko vērtību, tas varētu izskatīties nenozīmīgs.*
- ◆ *Without knowing its cultural and historical significance, the stone appears to be unimportant.*

58 Baltiņu Velnakmens

58 Baltiņi Devil's Stone

59 Ezernieku Velnakmens

59 Ezernieki Devil's Stone

Koordinātas: 56° 34' 826; 25° 42' 142.

Adrese: Sēlija, Salas novads, Sēlpils pagasts, 150 m uz DDR no Ezernieku mājām, mitrā mežīņā 75 m no ceļa un 30 m no lauka malas. Uz akmeni ved maza taciņa, kuras sākumā kādreiz bija novietota norāde.

Apraksts: Akmens izmēri: 6,8 x 3,6 x 1,3 m, apkārtmērs 16,40 m, tilpums - 16 kubikmetri. Pēc saviem izmēriem tas ir dižakmens. Sarkans lielkristālisks rapakivi granīts.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Zināmas teikas par to, ka uz akmens sēdējis Velns, iesēdējis vai iegulējis iedobes, ķemmējies un utojies. Akmens virsmā ir vairāki dažāda lieluma iedobumi. Blakus lielam robam redzamas divas mazākas bedrītes, kuru dziļums ir 2 un 4 cm. Vēl netālu saskatāmi divi lēzeni iedobumi, kas arī varētu būt mākslīgi veidoti. Velnakmens uzskatāms par bedrīšakmeni, kopumā tā virsmā konstatētas piecas bedrītes. Vienīgais lielu izmēru bedrīšakmens Sēlijā, jo pārējie ir nelieli un pat pārvietojami.

Vide un pieejamība: Samērā viegli pieejams. Pieved maza taciņa.

Citas ziņas: Arheoloģijas piemineklis - kulta vieta. Visai bieži aprakstīts zinātniskā un tūrisma literatūrā.

Coordinates: 56° 34' 826; 25° 42' 142.

Address: Sēlija, Sala municipality, Sēlpils parish, 150 m to South – South-West from the "Ezernieki" home, within small and damp forest 75 m from the road and 30 m from the edge of field. A small trail leads to the stone, at the beginning of trail there used to be a signpost.

Description: The dimensions of stone: 6.8 x 3.6 x 1.3 m, circumference 16.40 m, volume - 16 cubic meters. These are dimensions of a great boulder. Large-grained red rapakivi granite.

Historical and cultural significance: According to the legends, the cavities were made by Devil, who on this stone was sitting or sleeping, combing hair and catching his lice. There are several differently sized hollows on the stone surface. There are two small cupmarks, 2 and 4 cm deep, next to a bigger hollow. A bit further there are two shallow hollows, which could be of artificial origin. Devil's Stone is considered to be cup-marked stone, in total, five cupmarks have been found on its surface. It is the only large sized cup-marked stone in Sēlija since all other cup-marked stones are small and even portable.

Environment and accessibility: Rather easy to access. A small trail leads to it.

Other information: Archaeological monument – cult site. It is quite often described in the scientific and travel literature.

- ◆ Pēc izmēriem senais kultakmens ir arī dižakmens. Pēdējā laikā novērots, ka akmens arvien vairāk ieaug brikšņos. Šis ir viens no retajiem Latvijas bedrīšakmeņiem par kuriem zināmas teikas.
- ◆ Judging from its dimensions, this ancient cult stone is also a great boulder. As recently observed, the stone gets more and more covered with undergrowth. This is one of those few Latvian cup-marked stones mentioned in legends.

Koordinātas: 56° 29' 777; 25° 52' 459.

Adrese: Sēlija, Jēkabpils pilsēta, Jēkabpils Vēstures muzeja Sēļu sētā, muzeja pagalma vidusdaļā. Kādreiz akmens atradies Sēlijā, Sunākstes pagastā, uzkalniņā pie Dzintaru mājām.

Apraksts: Bļodakmens ir 0,5 m augsts, 0,8 m garš un 0,7 m plats, tā apkārtmērs 2,38 m. Akmens virsmā izveidots bļodveida dobums 33 cm diametrā, līdz 14 cm dziļš. Bļoda ir precīzi apaļa, nogludināta. Sarkans lielkristālisks granīts.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Akmens atbilst bļodakmeņu tipam, kaut gan savulaik pieskaitīts kausakmeņiem. Šim dobumakmenim nav bļodakmeņiem bieži esošās sānu rievās un tā izmēri ir salīdzinoši nelieli, tomēr tā dobums ir par lielu lai atbilstu kausakmeņiem, un arī pats akmens pēc formas ir vairāk atbilstošs bļodakmeņiem. Zināmas līdzības tam ir arī ar kristiešu baznīcu kristāmiem traukiem. Nekādas teikas vai nostāsti par to nav saglabājušies.

Vide un pieejamība: Ļoti viegli pieejams, muzeja darba laikā.

Citas ziņas: Akmens nosaukums atspoguļo tā izcelsmes vietu no Sunākstes pagasta Dzintariem.

Coordinates: 56° 29' 777; 25° 52' 459.

Address: Sēlija, Jēkabpils city, the stone is located in Jēkabpils History Museum outdoor part: Selonian farm. Once, the stone was located in Sēlija, Sunākste parish on a small mound near "Dzintari".

Description: The bowl-shaped stone is 0.5 m high, 0.8 m long and 0.7 m wide, circumference – 2.38 m. There is a bowl-shaped hollow in its surface, which is 33 cm by diameter, up to 14 cm deep. The bowl is round, smoothed. Large-grained red granite.

Historical and cultural significance: The stone is a bowl-shaped stone, although earlier it was deemed a stone with rounded cone hollow. The present hollow stone bears no side grooves that are typical to the stones with rounded cone hollows, and the stone is rather small by size; still the hollow is much too large to be deemed a stone with a rounded cone hollow and the stone rather match a bowl-shaped stone by its shape. To a certain amount the stone is also similar to Christian font. No legends or stories are known about this stone.

Environment and accessibility: Very easy accessible during the opening hours of the museum.

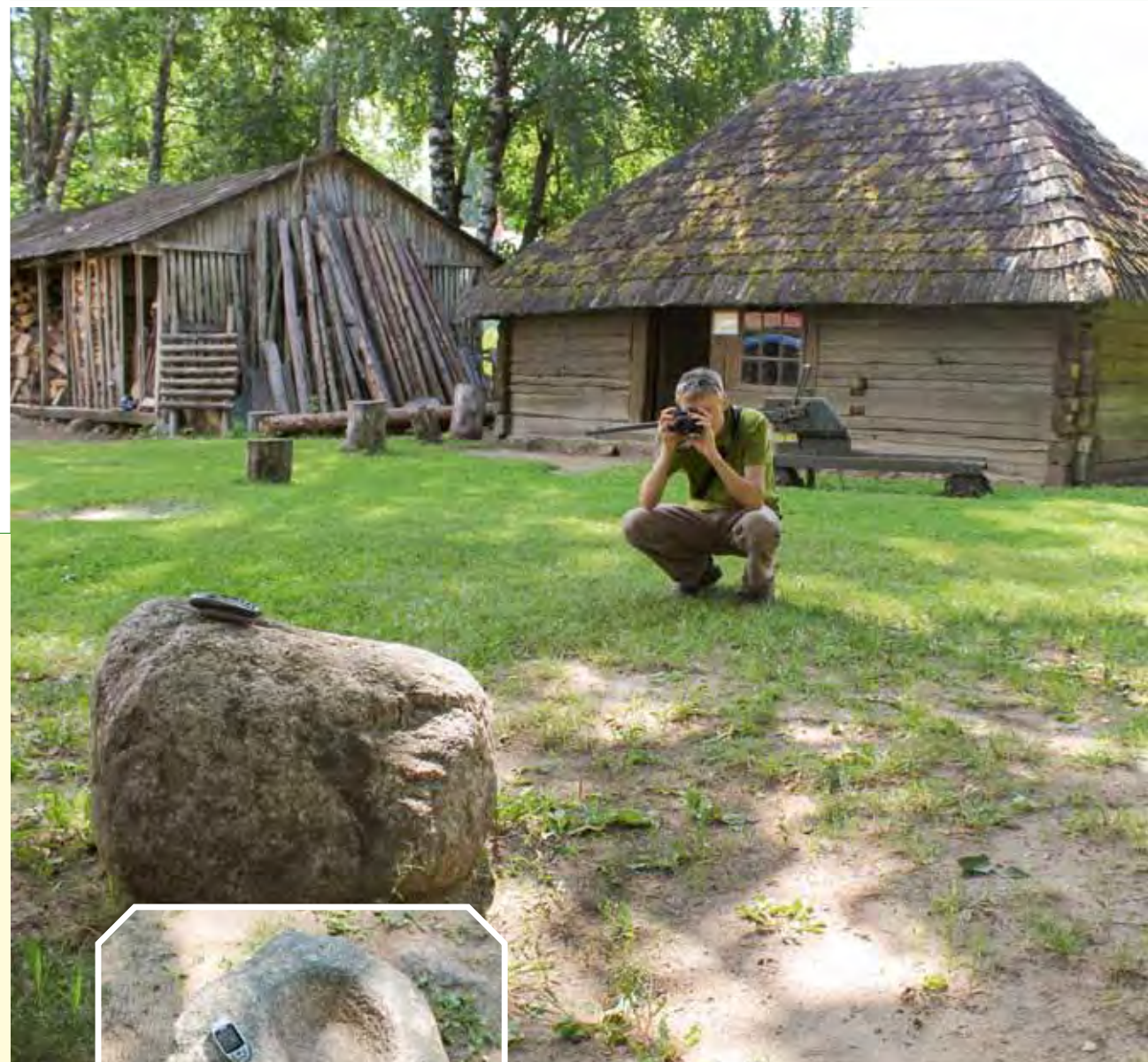
Other information: The name of the stone refers to the origin of the stone "Dzintari" in Sunākste parish.

60 Dzintaru bļodakmens

60 Dzintari Bowl-shaped stone

- ◆ Dobumakmens atrodas brīvdabas muzejā, kur vērts apskatīt senajai Sēlijai tipisku apbūvi un citus eksponātus.
- ◆ The hollow stone is located in the open-air museum where you can also see typical Selonian buildings and other exhibits.

- ◆ Pēc savas formas un izmēriem dobumakmens vērtējams kā bļodakmens.
- ◆ According to its form and size this hollow stone is regarded as a bowl-shaped stone.

Koordinātas: 56° 13' 478; 25° 31' 568.

Adrese: Sēlija, Viesītes novads, Rites pagasts, 300 m DR no Kņāvu kalna pilskalna, ap 800 m no Susējas, tās ielejas labā pamatkrasta malā.

Apraksts: Iespējamais kulta kalns pie Kņāvu pilskalna ir kokiem apaudzis, visai izteikts kalns. Tajā augošās priedes ir ar apdegušiem stumbriem, kas liecina, ka kaut kad nesēn te bijis meža ugunsgrēks. Zemessedze laika gaitā jau atjaunojusies. Kalna galā redzamas lielas, vecas rakumu bedres.

Coordinates: 56° 13' 478; 25° 31' 568.

Address: Sēlija, Viesīte municipality, Rite parish, 300 m SW direction from the Kņāvu hillfort, around 800 m from River Susēja, on the right side bank of its valley.

Description: Probable cult hillock attributed to Kņāvu hillfort is overgrown with trees; well-seen hill. The pines on the hillock are with burnt stems, indicating that there has been recent forest fire recently. The ground cover is already restored. At the end of the hill there are large, old pits from former digging works.

61 Drīzumu kalns

61 Drīzumi Hill

- ◆ Skats uz Susējas ieleju no Drīzumu kalna.
- ◆ View on the Valley of Suseja from the Drizumu Hill.

- ◆ Varbūtējais kulta kalns noaudzis ar priežu mežu, kur redzamas vējgāzes.
- ◆ The possible cult hill covered with pine forest after the blowdown.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Par kalnu fiksētas teikas, kā par vietu, kur aprakta nauda, bet daudzi to meklējuši, bet neatraduši. Kalna virsmā arī redzamas vairākas vecas un izmēros lielas bedres, ko nezināmos laikos varbūt atstājuši mantrači. Kā varbūtēja senā kulta vieta kalns uzskatāms pēc analogijas ar citiem Sēlijas pilskalniem, pie kuriem zināmi mazāki blakus kalniņi kā iespējamās senvietas. Jau slavenais baltvācu pētnieks Augusts Bielenšteins 19.gadsimta astoņdesmitajos gados veica ekspedīciju pa Sēliju un konstatēja, ka pie daudziem šīs puses pilskalniem atrodami kādi mazāki kalniņi, kas varētu būt senas kulta vietas. Jau toreiz par šiem pilskalniem blakus esošiem kalniem tikpat kā nekādas teikas un nostāstus uzzināt nav varēts. Līdzīgi kā Drīzumu kalns pie iespaidīgā Kņāvu pilskalna, līdzīgi kalniņi ir zināmi arī pie Skosu, Kūliņu, Maizišu, Sērpiņu un Saukas pilskalna.

Vide un pieejamība: Samērā viegli pieejams. Ērtāk sasniedzams nākot pa pļavas ceļu no Kņāvu pilskalna puses.

Citas ziņas: Drīzumu kalnā 2011.gada vasarā saglabājušies vējgāzēs laužti koki. No kalna augšas pa koku starpām neliels ainaviskums Susējas ielejas virzienā.

Historical and cultural significance: There are several legends recorded about the hill and they state that it is a place where money has been buried, thou many has searched for it no one has ever found it. On the surface of the hill you can also see several old and big holes that might be left by fortune hunters of unknown date. The hill is considered to be a possible ancient site of worship by analogy with other Selonian hillforts by which some smaller moundsthat might be archaeological sites are located. Already August Bielenstein, a famous Baltic German explorer, in 1880s explored Selonia and found that several smaller mounds that might be ancient sites of worship can be found next to the hillforts. Already then almost no legends and stories were found out on these mounds adjacent to the hillforts. Similar mounds to the Drīzumu hill next to the Kņāvu hillfort have been found also next to the Skosu, Kūliņu, Maizišu, Sērpiņu, and Saukas hillfort.

Environment and accessibility: Rather easy accessible. It is easier accessible on foot from the direction of the Kņāvu hillfort.

Other information: In summer 2011 there was deadfall on the Drīzumu Hill. There is a slightly scenic view when looking through the trees from the top of the hill into direction of the valley of the River Susēja.

61 Drīzumu kalns

61 Drīzumi Hill

- ◆ No Kņāvu pilskalna paveras izcils panorāmas skats.
- ◆ An outstanding panoramic view can be seen from the Kņāvu hillfort.

- ◆ Kņāvu kalna pilskalns – viens no varenākajiem sēļu pilskalniem.
- ◆ The hillfort of Kņāvu one of the greatest Selonian hillforts.

Koordinātas: 56° 10' 19.4; 25° 27' 8.21.

Adrese: Sēlija, Viesītes novads, Rites pagasts, Stupeļu pilskalna rietumu nogāzes piekāvē, mežmalā.

Apraksts: Dižakmens izmēri: garums 6,80 m, platums 4,90 m, augstums 2,75 m, apkārtmērs 20,70 m, tilpums ap 40 kubikmetri. Akmens virsmā liela - 1,1 x 0,9 m, dabiska, lēzena iedobe. Virsmas austrumu pusē atplisuma jeb atšķēluma robs.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Pie akmens 1977.-1978.g. notikuši arheoloģiskie izrakumi, atrastas 10.-13.gadsimta senlietas. Stubavs A. Izrakumi Stupeļu pilskalnā un senpilsētā 1977.gadā. // Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1977.gada pētījumu rezultātiem. Rīga, 1978.g., 64.-65.lpp.: „Senpilsētas ziemeļrietumu daļā izpētīts rajons (100m²), kur atrodas 28m² liels akmens, iespējams, kultakmens. Akmenim samērā līdzena virsma ar vairākām dabiskām ieplakām. Virsmā un sānos konstatējamas senas deguma pēdas. Austrumu pusē uguns ietekmē daļa akmens plākšņu veidā nošķēlusies jau senatnē, jo šīs atšķilas parādās arī kultūras slāņa apakšējās kārtās. Austrumu pusē gar akmeni iedziļināts lēzens grāvītis. Divi citi līdzīgi iedziļinājumi pamatzemē, kuri puslokā stiepjas paralēli lielajam akmenim, sākas no diviem vidēji lieliem skaldņotiem granītakmeņiem, dienvidos kultakmenim. Izrakumu laukuma dienvidaustrumu stūrī no nelieliem akmeņiem veidots parastā tipa pavards, kura tuvumā atrastas vairākas senlietas, daudz lausku, kaulu un dzelzs sārņus.” ▶

Coordinates: 56° 10' 19.4; 25° 27' 8.21.

Address: Sēlija, Viesīte municipality, Rite parish, on the western side of the foot of Stupeļu hillfort; at the edge of forest.

Description: Dimensions of the boulder: length – 6.80 m, width – 4.90 m, height – 2.75 m, circumference – 20.70 m, volume app. 40 m³. On the surface of the stone there is a large (1.1 x 0.9 m), natural, flat hollow. On the eastern side of the surface there is a jag from a split-off.

Historical and cultural significance: In 1977-1978 archaeological excavations were carried out at the stone; 10th-13th century artefacts were found. Stubavs A. Excavations in Stupeļu hillfort and ancient town in 1977. // Research report session materials about the results of studies by archaeologists and ethnographers in 1977. Riga, 1978, p.64-65: "In the NE part of the ancient town an area of 100m², where a 28m² large stone, probably, a cult stone, is located, was surveyed. The surface of the stone is rather even, bearing several natural hollows. On the top and sides of the stone there are traces from an older burning. Due to fire, on the eastern side some part of the stone has split off already in former time, since these splits are found also on the lower courses of the occupation layer. On the eastern side of the stone, along the stone a shallow ditch has been dug. Two similar, deeper areas in the ground, which partly enclose (it is a semicircle) the large stone in parallel, start from two, medium-large chiselled granite stones on the South of the cult stone. In the South-East corner of the excavations' field a standard hearth, made from small stones, was found; next to the hearth several artefacts, many shards, bone and iron dross were found." ▶

◆ Skatoties uz dižakmeni no pilskalna puses tas izskatās mazāks nekā ir patiesībā.

◆ When looking at the boulder from the side of the hillfort it looks smaller than it is actually.

62 Stupeļu pilskalna akmens

62 Stone of Stupeļu hillfort

62 Stupeļu pilskalna akmens

62 Stone of Stupeļu hillfort

Vide un pieejamība: Samērā viegli pieejams. Pieved maza taciņa. Pēdējā pusgadsimta laikā apkārtnē kļuvusi ļažu pamestāka un pamatīgi aizaugusi.

Citas ziņas: Arheoloģijas piemineklis: Stupeļu kalns - pilskalns ar apmetni un kulta akmeni. Dižakmens, aizsargājams arī kā ievērojams dabas objekts. Ap puskilometra attālumā atrodas vēl viens teiksmains pilskalns – Mārgas kalns, par kuru nostāstus vēl mūsdienās zina izstāstīt apkārtnes iedzīvotāji.

Environment and accessibility: Rather easy accessible. A small trail leads to it. During the last half-century the surroundings have become rather unpopulated and thoroughly overgrown.

Other information: Archaeological monument: Stupeļu Hill – a hillfort with a settlement and a cult stone. A boulder, protected as a remarkable natural site. Approximately half a kilometre away, there is another mythical mound – the Margas Hill about which legends are told by the neighbourhood inhabitants even nowadays.

- ◆ Savukārt no pretējās puses novērtējams tā garums un augstums.
- ◆ Whereas, when looking from the opposite side, its length and height are visible.

- ◆ Brikšņu malā esošais kultakmens vēl pagājušā gadsimtā atradās klajumā.
- ◆ The cult stone that is now located next to the bushes in the last century was located in a meadow.

63 Saltupju svētavots

63 Saltupju Holy Spring

Koordinātas: 56° 10' 277; 25° 44' 112.

Adrese: Sēlija, Aknīstes novads, Aknīstes pagasts, Aknīstes pilsētiņas ziemeļu galā, Dienvidsusējas jeb Susējas kreisā pamatkrasta gravā, netālu no Saltupju ielas.

Apraksts: Liels dzelzsavots, kas iztek dziļā pamatkrasta gravā un no kreisā krasta ietek Dienvidsusējā. Avots izplūst trijās vietās, no kurām viena ir liela. Domājams, lielākais dzelzsavots un svētavots Sēlijā.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Jau kopš neatminamiem laikiem avots saukts par Svētavotu.

Vide un pieejamība: Ļoti viegli pieejams. Pieeja avotam labiekārtota. Populārs objekts, par ko liecina pamatīgi nostaigātās takas uz to. Ir vairākas norāžu zīmes. ▶

Coordinates: 56° 10' 277; 25° 44' 112.

Address: Sēlija, Aknīste municipality, Aknīste parish, at the northern end of town Aknīste, in the ravine of the left valley wall of the River Dienvidsusēja or also called Susēja, not far from Saltupju Street.

Description: Large iron-rich spring which flows into a deep valley wall ravine and from the left bank flows into the River Dienvidsusēja. The spring flows out in three places, one of which is large. Probably, it is the largest iron-rich spring and holy spring in Sēlija.

Historical and cultural significance: Since very long time ago the spring is called – Holy Spring.

Environment and accessibility: Very easily accessible. The access is facilitated. It is a very popular object, which is approved by the intensely trampled trails. There are several informative signs. ▶

- ◆ Dzelzs sastāvs avota ūdenī ir acīmredzams – visa gultne oranžā krāsā.
- ◆ The presence of iron in the spring water is obvious – the bed of the spring is orange.

- ◆ Mūsdienās pieeja senajai svētvietai ir labiekārtota.
- ◆ The access to the sacred place is well facilitated nowadays.

63 Saltupju svētavots

63 Saltupju Holy Spring

► **Citas ziņas:** Saltupju svētavota gultnē, 3,5 m no lielākās avota iztekas, atrodas akmens ar dabīgu, lēzenu iedobumu virsmā. Tas ir izmēros mazs: 0,75 x 0,55 x 0,20 m, apkārtmērs 2,25 m. Akmens virsmā ir dabīgas izcelsmes, 25 x 32 cm liels, līdz 2 cm dziļš iedobums. Akmens, domājams, atrodas savā sākotnējā vietā. Ir nostāsts, ka tas ir sens kulta akmens, uz kura likti ziedojumi. Vispārīgi vērtējot akmens virsmā esošā iedobe ir ērta vieta ziedojumu nolikšanai. Avota gravas labās puses nogāzes augšmalā, pie takas uz avotu aug kāda veca liepa, kas esot ap 300 gadus veca. Spriežot pēc apkārtmēra tā gan visticamāk ir jaunāka, jo tās perimetrs ir 2,94 m. Pie liepas norāžu zīme ar uzrakstu: "Kulta liepa". Tās kā senvietas senums vēl ir noskaidrojams jautājums.

► **Other information:** In the bed of Saltupju Holy Spring, 3.5 m from the largest source of the spring, is a stone with a natural, shallow hollow. It is small in size: 0.75 x 0.55 x 0.20 m, and 2.25 m circumference. In the surface of the stone there is a 25 x 32 cm large and 2 cm deep hollow of natural origin. The stone is believed to be in its original location. There is a legend that it is an ancient cult stone, on which offerings were put. Obviously, the hollow of the surface of the stone is a comfortable place to lay an offering. On the upper edge of the right slope of the spring ravine, there is an old linden growing at the trail leading to the spring, which is said to be around 300 years old. Considering its girth – 2.94 m, most probably it is younger. There is a sign at the linden – "Cult linden". Whether or not it is an ancient site, is still to be clarified.

- ◆ Avota gultnes vidū labi redzams akmens ar lēzenu dobumu.
- ◆ A stone with a shallow hollow can be seen in the middle of the bed of the spring.

- ◆ Senāk izmēros nelielā akmens seklajā dobumā likti ziedojumi.
- ◆ Earlier in the shallow hollow of the stone offerings were put.

64 Aknīstes Velna ala

64 Aknīste Devil's cave

Koordinātas: 56° 10' 183; 25° 46' 176.

Adrese: Sēlija, Aknīstes novads, Aknīstes pagasts, Dienvidsusējas labā krasta pietekas Radžupe (21 km gara) lejtecē, kreisā krastā, 1 km uz ZA no Aknīstes, pretim Kaļķuceplu mājām, ap 2 m virs upes līmeņa.

Apraksts: Ala ir mākslīga, 5 m gara, 1,2 m augsta un līdz 5,1 m plata, ar pazemes telpas platību 13 kvadrātmetri. Izlauzta iegūstot iežus kaļķuceplu vajadzībām, domājams tas paveikts 19.gadsimtā vai 20.gadsimta pašā sākumā. Velna alas nosaukums visticamāk diezgan jauns - radies 20.gadsimtā. Ir pat uzskats, ka tas iegājies aprītē tikai 1990.gados un ir bērnu izdomāts. Vismaz nostāsti radušies tieši tad, jo nekādu seno teiku un nostāstu par šo alu nav.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Alā 1.pasaules kara laikā un padomju represiju gados slēpušies cilvēki. Diemžēl Velna alas nosaukums ir jaunlaiku izdomājums, tā nav uzskatāma par seno kulta vietu. Velna alas nosaukums pirmoreiz publicētā materiālā atrodams 2001.gadā (tūrisma buklets "Zemgale", izdevusi Bauskas rajona tūrisma asociācija). ▶

Coordinates: 56° 10' 183; 25° 46' 176.

Address: Sēlija, Aknīste municipality, Aknīste parish, in the lower reaches of the right tributary – River Radžupe (21 km long) – of the River Dienvidsusēja, on the left bank, 1 km to NE from town Aknīste, opposite of "Kaļķuceplu" home, app. 2 m above the water level of the river.

Description: The cave is artificial, 5 m long, 1.2 m high and up to 5.1 m wide, the underground area reaches 13 m². The cave has been created by mining rocks for the need of lime-kilns, probably, in the 19th century or at the very beginning of the 20th century. Most probably, the name "Devil's Cave" is rather recent – from the 20th century. There is even an opinion that the name has been widely used only since 1990s and was invented by children. At least the stories originate from that time, since there are no ancient legends or stories about this cave.

Historical and cultural significance: During WWI and the Soviet repression period people have hidden in the cave. Unfortunately the name – Devil's Cave – is a modern one, and it is not deemed a cult site. The name – Devil's Cave – was first published in 2001 (tourism brochure "Zemgale"; published by Bauska District Tourism Association). ▶

◆ *Pieeja alai ir labiekārtota un ērta.*

◆ *The access to the cave has been facilitated and is convenient.*

64 Aknīstes Velna ala

64 Aknīste Devil's cave

Vide un pieejamība: Samērā viegli pieejama. Norāžu zīmes pie tuvējiem ceļiem vairākās vietās. Pie alas labiekārtojums – pieejas kāpnītes un margas gar upes krasta malu. Norādēs tiek lietots "Velna alas" nosaukums.

Citas ziņas: Atsegums pie alas 15 m garš un līdz 2 m augsts. Iespējams ala varētu būt sākotnēji arī dabiskas izcelsmes (sufozijas pirmsākumi vai dabiska plaisa iežos), bet nesenos laikos mākslīgi paplašināta laužot dolomītus. Jebkurā gadījumā – ala ir mākslīgi veidota. Plašāk pazīstama šī ala ir kopš 1974.gada, kad tās foto publicēts M.Kundziņa foto albūmā "Latvijas upes", bet senākā zināmā fotogrāfija zināma no 1929.gada vasaras (tā glabājas Aknīstes Novadpētniecības muzejā, un alas foto aprakstā nav minēts Velna alas nosaukums). Tā ir garākā ala Zemgales plānošanas reģiona teritorijā un Sēlijā.

Environment and accessibility: Rather easy accessible. There are informative signs on the nearby roads in several places. The caves' infrastructure – there are access stairs and railings along the river's edge. The informative signs with "Devil's Cave".

Other information: The outcrop at the cave is 15 m long and up to 2 m high. Probably the cave is natural (early stage erosion or a natural crack), but has been extended in the modern times due to extraction of dolomites. More common since 1974, when a photo was published in the photo album by M.Kundziņš – "Latvijas upes" (Rivers of Latvia); but the first known photo is taken on summer 1929 (stored in Aknīste Local History Museum, and the description of the cave does not call it a Devil's Cave). It is the longest cave within the territory of Zemgale Planning Region and Sēlija.

- ◆ *Lai apskatītu pazemes pasauli nedaudz jāpiepūlas, jo alas ieeja zema. Alas telpā griestu augstums tikai nedaudz vairāk kā metrs.*
- ◆ *To view the underground world a little effort is necessary, as the entrance of the cave is low. The height of the cave's ceiling is only a bit more than one meter.*

65 Zasa Velnakmens

65 Zasa Devil's Stone

Koordinātas: 56° 17' 633; 25° 58' 752.

Adrese: Sēlija, Jēkabpils novads, Zasa pagasts, 100 m uz Z no Zasa skolas, 20 m no jaunās sporta zāles, parka malā, koptā vidē.

Apraksts: Akmens izmēri: garums 3,8 m, platums 2,7 m, augstums līdz 1,8 m, apkārtmērs 10,40 m, tilpums 6 kubikmetri. Sarkans lielkristālisks granīts. Akmens D malā iekalta 2,3 m gara rievā – gabala atšķelšanai. Akmens virsma nelīdzena, daudz dabisku robu. Z sānmala vertikāla, iespējams, nedaudz atrakta, Z pusē akmens ļoti plaisains. Akmens A mala saskaras ar jaunās sporta zāles pamatu uzbūrumu.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Teikas: "Senos laikos apkārt klejodams Velns nolēmis izjokot Zasa muižkungu. Viņš ņēmis no Daugavas lielu akmeni un stiepis to gar Meņķu dzirnavām (pretī Līvāniem) pāri Linaites purvam. Šis akmens bija liels un smags, kājas velnam grimušas dziļi zemē. Nosviedis purvā, viņš to pāršķēlījis uz pusēm. Nu pusi no akmens atstiepis līdz Zasa muižai. Gribēdams muižas kungu piemulķot, metis akmeni Dzirnupītē, lai to aizsprostotu. Taču no attāluma sviests, smagais akmens upītē neiekritis, bet trāpīdams āderu krustpunktā, nokritis vietā, kur tas atrodas pašlaik. Pie upītes tuvāk iet nezin kāpēc Velns baidījies, tāpēc smago akmeni neizdevies iemest." ►

Coordinates: 56° 17' 633; 25° 58' 752.

Address: Sēlija, Jēkabpils municipality, Zasa parish, 100 m to North from Zasa School, 20 m from the new sports hall, aside of the park, in a well-managed area.

Description: Dimensions of the stone: length – 3.8 m, width – 2.7 m, height up to 1.8 m, circumference – 10.40 m, volume – 6 m³. Large-grained red granite. On the southern side of the stone there is a 2.3 m long groove carved for splitting off a part thereof. The surface is uneven, many natural jags. The northern side is vertical, probably, slightly uncovered from ground, on the northern side the stone bears many cracks. The eastern side of the stone borders the foundation of the embankment for the new sports hall.

Historical and cultural significance: Legend: "Once upon a time while wandering around the Devil decided to trick the estate manager of Zasa manor. He took a large stone from the River Daugava and carried it passing by the Meņķu mill (opposite Līvāni) and crossing the Linaite bog. The stone was large and heavy and his feet stuck deep in the ground. By throwing the stone in the bog he split it into two parts. One half of the stone he carried to Zasa manor. Since he wanted to trick the steward, he tried to throw the stone in the River Dzirnupīte with the intention of blocking the river. But the Devil did not manage to throw the heavy stone so far and it fell in the intersection of underwater streams where the stone still stands. Nobody knows why, but the Devil feared to go closer to the river, and this is why he did not throw the heavy stone in the river." ►

◆ *Velnakmens atrodas sakoptā vidē – skolas pagalmā.*

◆ *The Devil's stone is located in spruce place – the courtyard of Zasa School.*

65 Zasaš Velnakmens

65 Zasa Devil's Stone

Kultūrvēsturiskā vērtība: Otra teika ar līdzīgu sižetu: "Kādreiz Velns bijis sadusmojis uz Zasaš dzirnavnieku, arī lielkungu, un gribējis atriebties. Nolēmis aizdambēt Zasaš upi (Dzirnapīti) un visu nopludināt. No Daugavas stiepis uz Zasu lielu akmeni. Rīta pusē ar iedziedāšanos viņu iztraucējis gailis. Velns akmeni nometis vietā, kur tas atrodas pašlaik, un pats nozudis ellē."

Vide un pieejamība: Ļoti viegli pieejams.

Citas ziņas: Atrodas skolas teritorijā un netālu no amatniecības centra „Rūme”.

Historical and cultural significance: Another legend is similar: "Once the Devil was angry with the miller of Zasa, and the steward of Zasa manor, and wished to take revenge. He decided to block the River Zasa (River Dzirnapīte) and to flood everything and everyone. He carried a large stone from the River Daugava to Zasa. He was disturbed by a rooster's crowing in the morning, and he left the stone behind in its present place, and disappeared to the hell."

Environment and accessibility: Very easily accessible.

Other information: The stone is located in the Zasa School's territory, not far from the Zasa Craft Centre "Rume".

- ◆ Kultūrvēsturiskais akmens bieži apsūnojis.
- ◆ The historical stone is very mossy.

Koordinātas: 56° 12' 177; 25° 56' 322.

Adrese: Sēlija, Jēkabpils novads, Rubenes pagasts, Slates sila rietumu malā, mežā, veca, aizauguša karjera malā, 90 m uz ziemeļiem no vārtiem uz mūsdienu karjera ceļa, 50 m ZZR no šī paša ceļa pirms tas ievēd karjerā.

Apraksts: Akmens izmēri: garums 3,20 m, platums 1,3 m, augstums 2,4 m, apkārtmērs 8,30 m, tilpums 5 kubikmetri. Blakus - atlūznis 2,2 x 1,4 x 0,8 m. Tumšpelēks gneiss.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Vizuāli izteiksmīgs, kaut izmēros viduvējs akmens ar kultūrvēsturisku nosaukumu un teiku. Velna akmeni apzinājuši un nosaukumu noskaidrojuši Māra un Juris Urtāni 2010.gadā. Teika stāsta, ka Slates pusē dzīvojis Velns, bet Mazslatē kādās mājās ragana. Slates puses ļaudis uzskatīti par Velna ļaudīm. Ragana nekādi nav likusi Velnam mieru, tāpēc Velns nolēmis viņai atriebties, atradis lielu akmeni un nesis, lai uzmetu raganas mājai un raganu nosistu. Dziedājis gailis, Velns akmeni vēl nebija aiznesis līdz raganas mājai, tāpēc akmeni nosviedis un pats ieskrējis Ezerpurvā. Gaiļa glābjošās dziedāšanas dēļ raganas mājas, kas atrodas uz rietumiem no Slates sila, vēlāk nosauktas par Gaiļiem.

Vide un pieejamība: Pieejams ar nelielām grūtībām, bez zinātāja vai precīzas adreses vai koordinātēm var būt grūti atrodams.

Citas ziņas: Tuvējā apkārtnē atrodas vairākas senvietas - apmetnes un senkapi.

Coordinates: 56° 12' 177; 25° 56' 322.

Address: Sēlija, Jēkabpils municipality, Rubene parish, on the western side of Slate spruce-forest, in the forest, aside of an old, overgrown quarry, 90 m to North from the gate on the existing quarry road, 50 m to NNW from the same road before it leads into the quarry.

Description: Dimensions of the stone: length – 3.20 m, width – 1.3 m, height – 2.4 m, circumference – 8.30 m, volume - 5 m³. Next to it lies a split-off: 2.2 x 1.4 x 0.8 m. Dark grey gneiss.

Historical and cultural significance: Visually impressive although its size is mediocre its name and legend is a heritage. The Devil's Stone and its name have been studied by Māra Urtāne and Juris Urtāns in 2010. According to a legend a Devil lived in the vicinity of Slate, while in Mazslate one of the homes a witch lived. People from Slate vicinity were deemed devilish. The witch bothered the Devil all the time, and the Devil decided to take revenge. He found a large stone and carried it to the witch's house wishing to throw it on the house and kill the witch. A rooster crowed on the way to the house, and the Devil did not manage to get to the witch's house; therefore he left the stone behind and ran into the Ezerpurvs bog. Due to the crowing rooster who saved the witch, the house of the witch, which is located to the West from Slate spruce forest, were later called – "Gaiļi" (in Latvian - the "Roosters").

Environment and accessibility: Minor difficulties to access it, but may be hard to find looking for alone, without exact address or coordinates, or an accompanying person knowing its location.

Other information: Several ancient sites - settlements and ancient burial grounds - are located in the vicinity.

- ◆ *Velnakmens atrodas biežā egļu mežā.*
- ◆ *The Devil's stone is located in a dense spruce forest.*

- ◆ *Teiksmainais akmens nav izmēros liels.*
- ◆ *The size of the mythical stone is not big.*

66 Slates sila Velnakmens

66 Devil's Stone from the Slate forest

67

Leiskinu Velna liepa

67

Leiskini Devil's linden

Koordinātas: 56° 11' 899; 25° 59' 266.

Adrese: Sēlija, Jēkabpils novads, Rubenes pagasts, Slates ciema Leiskinu māju pagalma rietumu malā, 50 m uz R no mājas.

Apraksts: Divžuburu liepa - A puses stumbrs 3,25 m apkārtmērā, R puses stumbrs - 3,40 m apkārtmērā. Abi veci, dobumaini, bijuši sastīpoti ar savelkošu trosi, kas pārplisusi un tagad daļēji brīvi karājas, bet otrā pusē stumbriem ieaugusi to mizās un stingri turas.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Pēc teikas, liepas dobumā Velns mazgājis karotes (L. Jakubenoka, 2006.).

Vide un pieejamība: Izskatīga un viegli pieejama liepa, bet zem tās kuplā vainaga ap stumbru izveidots pudeļu un citu dražu kultūrslānis.

Citas ziņas: 2011.gada vasarā Leiskinu mājas ir neapdzīvotas, pirms dažiem gadiem tās bija izliktas pārdošanā. 10 m no mājas aug dižs ozols 4,20 m apkārtmērā.

Coordinates: 56° 11' 899; 25° 59' 266.

Address: Sēlija, Jēkabpils municipality, Rubene parish, on the western side of the courtyard of "Leiskini" home (Slate village), 50 m to W from the house.

Description: Bifurcated linden – the girth of the eastern stem is 3.25 m, while that of the western stem – 3.40 m. Both are old, bearing many hollows, once have been hooped with a contracting wire, which has snapped and is now partly free hanging, and partly grown into the bark on the other side, and is well fixed.

Historical and cultural significance: According to a legend the Devil is said to have washed spoons in the cavity of linden (L. Jakubenoka, 2006).

Environment and accessibility: Well-shaped and easily accesible linden, but there is much household waste (bottles and other things) underneath its dense foliage, around the stem.

Other information: In summer 2011 the "Leiskini" home was uninhabited; a few years ago the house was for sale. There is a big oak (circumference – 4.20m) growing 10 m from the house.

◆ Vecās liepas stumbri jau dobumaini.
◆ The stems of the old linden already have hollows.

◆ Kupla un skaista ir Leiskinu Velna liepa.
◆ Leafy and beautiful is the Leiskini Devil's linden.

◆ Diemžēl kultūrvēsturisko liepu ieskauj jaunāko laiku kultūrslānis.
◆ Unfortunately, the historical linden is surrounded by contemporary cultural layer.

68

Staburadžu dobumakmens

68

Hollow stone in Staburadzes

Koordinātas: 56° 04' 583; 25° 56' 133.

Adrese: Sēlija, Aknīstes novads, Asares pagasts, Vārkavas ciema Staburadzes māju pagalma malā, zem kupla krūmāja.

Apraksts: Akmens izmēri: garums 57 cm, platums 55 cm, augstums virs zemes līdz 20 cm, apkārtmērs 1,86 m. Tā virsmā ir 44 x 42 cm liels, neregulārs, it kā pēc skata izdauzīts dobums, kura lielākais dziļums 13 cm. Dobuma malas nav līdzinātas. Lielkristālisks sarkans granīts.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Akmens piesaista uzmanību ar savu dobumu, kas rada pieņēmumu, ka tas varētu būt sens kulta akmens. Nekādu nosaukumu, teiktu un nostāstu par to nav. Šāds akmens noteikti nav kalpojis kā graudberzis vai dzirnakmens.

Vide un pieejamība: Neparastais dobumakmens ir samērā viegli pieejams, apmeklējumu piesakot Staburadzes mājas saimniekiem.

Citas ziņas: Dobumakmens sen nav kustināts, pēdējā laikā netiek nekam izmantots.

Coordinates: 56° 04' 583; 25° 56' 133.

Address: Sēlija, Aknīste municipality, Asares parish, aside of the courtyard of "Staburadze" home, underneath a bush with dense foliage.

Description: Dimensions of the stone: length – 57 cm, width – 55 cm, height above ground – up to 20 cm, circumference 1.86 m. It bears a 44 x 42 cm large, irregular hollow, which looks as if it is cast, reaching maximum 13 cm depth. The edges of the hollow have not been levelled. Large-grained red granite.

Historical and cultural significance: The hollow of the stone draws attention – leading to the assumption that probably this is an ancient cult stone. The stone is not mentioned in any stories or legends, and it has not a particular name. The stone has definitely not been used as a grinding stone or a quern.

Environment and accessibility: The unusual hollow stone is rather easy accessible with prior notice to and approval from the owners of "Staburadze" home.

Other information: The hollow stone has not been moved in a long time, lately has not been used for anything.

◆ Pagalma malā zem krūma ir dobumakmens, kas mulsina daudzus pētniekus.

◆ At the edge of the courtyard, under a bush lies the hollow stone, which confuses many researchers.

◆ Dobumakmens virsma un dobums – nelīdzens un nepraktisks.

◆ The surface and hollow of the stone – rugged and impractical.

69 Ģevrānu Velna akmens

69 Ģevrāni Devil's stone

Koordinātas: 56° 07' 270; 25° 59' 960.

Adrese: Sēlija, Jēkabpils novads, Rubenes pagasts, 150 m ZA no Ģevrāniem, Cīruļupītes labā krastā, klajā vietā, 4 m no upītes krasta.

Apraksts: Dižakmens izmēri: 5,7 x 4,3 x 2,3 m, apkārtmērs 15,5 m, tilpums 19 kubikmetri. Plaisains granīts, iekalumu nav, ticis daļēji atrakts.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Teika stāsta, ka vecos laikos te bijis milzīgs mežs un upīte bijusi liela upe. Pa mežu reizēm klejojuši vientuļi mednieki un zvejnieki, bet ļaužu mītnu neesot bijis. Reiz šajā mežā apmaldījies svešzemju sirotājs. Sacēlusies briesmīga vētra ar pērkonu un zibeni un pat meža īstajam saimniekam Velnam palicis bail. Tas sameties kopā ar ļauno svešzemju sirotāju un abi glābušies pāri upei. Kā tikuši upes vidū, tā atskanējis pērkonu grāviens un abi bēdzēji pārvērsti par lielu akmeni. No tā laika pie akmens briesmīgi spokojušies. Ļaudis pamazām nolīduši vienu meža gabalu pēc otra - un beidzot akmens upītes līcī stāvējis gluži kails. Domājuši, ka nu spoku būšanām būs gals, bet kas to deva! Ļaunie gari spokojušies un baidījuši ļaudis vēl trakāk. Tad pamazām brīvajās dienās ap akmeni saveduši zarus un malku. Kad laiduši uguni klāt, tad sanākuši skatīties visi apkārtnes ļaudis. ►

Coordinates: 56° 07' 270; 25° 59' 960.

Address: Sēlija, Jēkabpils municipality, Rubene parish, located 150 m to NE from "Ģevrāni", on the right bank of River Cīruļupīte, in an open area, 4 m from the bank of the river.

Description: Dimensions of the stone: 5.7 x 4.3 x 2.3 m, circumference – 15.5 m, volume - 19 m³. Cracky granite, no carvings, partly uncovered from ground.

Historical and cultural significance: According to a legend, once a vast forest was located here and the small river had once also been big. From time to time, lone hunters and fishermen wandered within the forest, but there were no inhabited houses in the forest. Once, a foreign plunderer got lost in the forest. Suddenly a big storm with thunder and lightning broke out and even the true master of the forest – the Devil – feared it. The Devil met the evil foreign plunderer and they both ran away by crossing the river. Once they got to the middle of the river, it thundered and both were turned into a big stone. Since that time the stone is much haunted. As time went by, people had made one clearance after another, and at last the stone was all alone in the river bay. People thought that at last an end should have been put to the haunting, but unfortunately it did not! The evil ghosts kept on haunting and threatening the people even more. During their idle days, little by little, the people brought branches and firewood to the stone. Once they set fire, all locals came to watch this. ►

◆ Mazs tiltiņš pār upīti aizved pie teiksmainā dižakmens.

◆ The small bridge over the river leads to the legendary boulder.

69 Ģeurānu Velna akmens

69 Ģeurāni Devil's stone

Kultūrvēsturiskā vērtība: Uguns apņēmusi akmeni, un no tā uz meža pusi sākuši bēgt spoku gari lopu, zvēru un cilvēku izskatā. Kad uguns noplakusi, tad ieraudzījuši, ka akmenī palikušas cilvēku un lopu pēdas. Bijušas saskatāmas arī logu un durvju vietas, kas tikai vēlāk pamazām izdzisušas. Pēc tam cilvēki akmeni iesaukuši par Velnapēdu. (J.Urtāns, Pēdakmeņi, robežakmeņi, muldakmeņi. R., 1990.).

Vide un pieejamība: Ļoti ainavisks un izskatīgs dižakmens ar Velna akmens nosaukumu un teiku. Viegli pieejams.

Citas ziņas: Pie akmens pāri mazajai upītei izveidots gājēju tiltiņš, lai vieglāk piekļūtu pie Velna akmens.

Historical and cultural significance: The fire twisted around the stone and spirits in the look of domestic and wild animals, and people ran away from it to the direction of the forest. When the fire went out, the people saw footprint of humans and animals on the stone. They had seen also openings of doors and windows, which had faded gradually. From that moment on the people started calling the stone – the Devil's Foot. (J. Urtāns, Pēdakmeņi, robežakmeņi, muldakmeņi. (Foot stones, border stones, trough stones.) Rīga, 1990).

Environment and accessibility: Very scenic and well-shaped boulder, bearing the name and the legend of the Devil's Stone. Easily accessible.

Other information: To provide access to the Devil's Stone, there is a wooden bridge for pedestrians installed at the stone, over the small river.

◆ *Velna akmens plašo klajumu vidū.*

◆ *The Devil's stone in the middle of the vast plain.*

Koordinātas: 56° 08' 315; 26° 04' 329.

Adrese: Sēlija, Jēkabpils novads, Rubenes pagasts, 200 m uz rietumiem no Kaldabruņas - Ritenišku ceļa, 150 m uz DRR-R no nelielās Dronku kapsētas, otrpus laukam, 5 m no tā malas, jauktu koku mežā pie tā malas. No kapiem (no to D malas) akmens ir samanāms.

Apraksts: Akmens izmēri: garums 4,2 m, platums 4,0 m, augstums 1,2 m, apkārtmērs 13,1m un tilpums 14 kubikmetri. Vidēji kristālisks pelēks granīts. Atrodas sākotnējā vietā, nav pārvietots.

Kultūrvēsturiskā vērtība: Akmens plakaniskajā virsmā ir divas interesantas pēdas, kuras pēc nostāsta iemīnīs Velns. Interesantākā pēda ir kā Latvijas teritorijas kontūra. Tā atrodas akmens virsmā, tās Z pusē, ap 20 cm no stāvās malas. Pēdas dziļums līdz 15 cm. „Latvijas” garums 25 cm, platums – 12 līdz 15cm. Otra pēda atrodas akmens R malā, virsmā, 4 cm no R malas un 15 – 30 cm no D malas: pēdas kopējais garums 54 cm, tā dalās tā kā 3 posmos: 16, 20 un 18cm garās daļās; pēda kopumā viscaur 9 cm plata, pēdas dziļumi: augšdaļa – 6 – 7 cm dziļa, vidus – līdz 2 cm dziļš, lejasdaļa – 5 – 6 cm dziļa. Šajā pēdā ūdens parasti nav uzkrājies, savukārt „Latvijā” – vienmēr tas ir vismaz nedaudz. Akmenim ir nelielas plaisas, bet iekalumu nav. Ūdens, kas uzkrājas Velna pēdā uzskatīts par dziedniecisku. ▶

Coordinates: 56° 08' 315; 26° 04' 329.

Address: Sēlija, Jēkabpils municipality, Rubene parish, 200 m in direction to the west from Kaldabruņas – Riteniški road, 150 m to the SWW-W direction from the small Dronkas cemetery, on the other side of the field, 5 m away of its edge, in a mixed forest – at its edge. The stone is visible from the cemetery (from its southern side).

Description: Dimensions of the stone: 4.2 x 4.0 x 1.2 m, circumference – 13.1m, volume – 14 m³. Medium-grained grey granite. Located in its original position, i.e. it has not been relocated.

Historical and cultural significance: The flat surface of the stone bears two interesting footprints, which as it is said are left by the Devil. The most interesting is the footprint in the shape of Latvia, which is found on the N side of the surface, around 20 cm from the steep edge. The footprint is up to 15 cm deep. “Latvia’s” length – 25 cm, width – 12 to 15cm. The second footprint is located on the W side of the surface, 4 cm from the W edge and 15 – 30 cm from the S edge: the footprint is in total 54 cm long, and it is divided in 3 sections: each 16, 20 and 18cm long; the footprint is 9 cm wide in total; depth of the footprint: upper part – 6 – 7 cm deep, middle – up to 2cm deep, lower part – 5 – 6 cm deep. Usually there is no water in this footprint, while there is always at least some in “Latvia”. The stone bears minor cracks, but no carvings. The water accumulated in the Devil’s Foot was deemed healing. ▶

◆ Dronku Velna akmens atrodams klusā mežmalā aiz kapsētas.

◆ Dronkas Devil’s stone is located at the quiet edge of the forest behind the cemetery.

70 Dronku Velnaakmens

70 Dronkas Devil’s Stone

70 Dronku Velnaakmens

70 Dronkas Devil's Stone

Vide un pieejamība: Visai izskatīgs kā dižakmens. Sevišķi interesanta ir Latvijas formas Velna pēda. Samērā viegli pieejams, jo atrodas mežmalā.

Citas ziņas: Akmens austrumu un ziemeļu pusē redzamas dažāda vecuma mantraču bedres. Netālu no Dronku kapsētas atrodas Dronku ezers, kas arī apvīts ar nostāstiem. Ezera dienvidu krastā atrodas kalniņš, kas saukts par Dieva dārzu (J.Urtāns. Augšzemes ezeri. R., 2008). Apkārtņē ir arī Ezeriņu senkapi un Dronku apmetne. 2011.gada augustā Latvijas Petroglifu centra ekspedīcija Dronku kapsētā izpētīja līdz tam pētniekiem nezināmu krustakmeni.

Environment and accessibility: Rather well-shaped boulder. Especially interesting is the Devil's Footprint in the shape of Latvia. Rather easily accessible because is located at the edge of the forest.

Other information: On the East and North of the stone there are several pits left by fortune hunters from different periods of time. Not far from Dronku cemetery there is the Lake Dronku, which is also mentioned in many legends. On the Southern bank of the lake there is a hillock, which is called the God's Garden (J.Urtāns. Augšzemes ezeri. R., 2008). There is the ancient burial ground of Ezeriņi and Dronku settlement in the vicinity. In August 2011, an expedition of Latvijas Petroglifu centrs (Petroglyphs Centre of Latvia) studied an unknown cross stone in the Dronku cemetery.

◆ Viens no interesantākajiem pēdveida dobumiem Latvijā.
◆ One of the most interesting footprint hollows in Latvia.

◆ Otrās pēdas Dronku akmens virsmā.
◆ The other footprint on the surface of Dronkas stone.

Senās kulta vietas, kurām veltīta šī grāmatiņa, ir visai teiksmaini un tai pašā laikā maz zināmi un noslēpumaini objekti. Iespējams, ka nākotnē par daļu no šīm vietām mēs vēl iegūsim jaunus datus un atziņas, bet pieļauju, ka lielai daļai šo vietu ziņu kopums ir pilnīgi savākts un vairāk par tām mēs diemžēl neko daudz vairs neuzzināsim. Jo nav jau vairs īsti no kā uzzināt. Laika zobs vietas izmaina, paaudžu paaudzes izdzīvo savus mūžus un tautas atmiņās senlaiku teiksmas un stāsti pagaist. Tas arī bija viens no šīs grāmatiņas uzdevumiem – apkopot visas pieejamās ziņas par šīm senajām kulta vietām un izvērtēt to, ko no tā visa par katru no vietām varam secināt. Protams, viena liela daļa no šīm vietām ir tādas, kurās nav notikušas ievērojamas kultiskās darbības, piemēram, ziedošana, bet ir tādas, ko varam saukt par mitoloģiskām vietām. Tās ir tādas, kas vairāk vai mazāk konkrētas apkārtnes iedzīvotāju uzskatos bijušas apvītas ar kādu notikumu, stāstu vai mītu, vai pat tikai ar īpašu nosaukumu, kura pirmsākumi mums tā arī palikuši nezināmi. Un, piekritisiet, arī tās ir interesantas, arī tas ir mūsu kultūras mantojums.

Tai pašā laikā, dažkārt pat pilnīgi negaidot, pētniekiem izdodas atrast arī kādas senvietas, kas līdz šim ir palikušas nepamanītas. Pa kādai pēdējos gados atradies ir arī Zemgales reģionā, un šeit tās arī ir aprakstītas. Un domāju, ka kaut ko jau noteikti mēs vēl atklāsim arī turpmāk! Jāprot tikai ieraudzīt, saprast un novērtēt!

Nobeigums

Conclusion

The ancient cult sites that this book has been dedicated to are quite mythical and, at the same time, little known and mysterious objects. It is possible that in the future we will get more new data and insights on one part of these sites, but I assume that for a large part of these sites all the possible information has been collected and, unfortunately, we will not get to know anything more about them, because there no longer is anyone from whom to find out something more. The time changes the sites, generations change and memories of ancient folk tales and stories dissipate. It was one of the tasks of this book — to gather all available information on these ancient cult sites and to draw conclusions on the each of the sites. Of course, a big part of these locations are those in which there have been no significant activities connected with any cults such as giving offerings, but there are some that can be called mythological sites. Those are the sites that in the viewpoint of surrounding residents have been woven around an event, a story or a myth, or they just have a special name, origins of which also remain unknown. And, would not you will agree, they are interesting as well, and they are our heritage as well.

At the same time, and sometimes totally unexpectedly, the researchers manage to find sites that so far have remained unnoticed. In the last few years, such sites have also been discovered in Zemgale, and they are also described here. And I think that we will discover even more sites in the future! We only need to be able to see, understand and appreciate!

Grāmatas autors Andris Grīnbergs (dz.1974.g.) ar dabas un vēstures pētniecību nodarbojas jau vairāk nekā 20 gadus un šajā laikā pētnieciskās gaitās izstaigāti ne vien visi Latvijas novadi, bet pabūts arī tuvākās un tālākās ārzemēs. Izzināti ir gan ūdenskritumi, par kuriem 2011.gadā iznāca grāmata „Latvijas ūdenskritumi un krāces”, gan arī daudzi citi dabas pieminekļi. Pētnieka gaitās liela uzmanība pievērsta mūsu senākai vēsturei, pētītas un atklātas arī līdz šim nezināmas senās kulta vietas. Īpaši nozīmīgs veikums ir petroglifu un senāko kulta akmeņu – bedrīšakmeņu jomā. Zemgalē 2005.gadā veikti arī kausakmeņu pētījumi.

1996. gadā bija arī Latviešu pirmās polārās ekspedīcijas Špicbergenā viens no organizētājiem un dalībnieks. Latvijas Universitātē iegūta komunikāciju zinātnes izglītība un arī vēstures maģistra grāds. Kopš 2001. gada daudzu dabas, kultūrvides un vēstures izpētes zinātnisku projektu vadītājs un dalībnieks.

2005.gadā izveidojis biedrību „Latvijas Petroglifu centrs”, kas nodarbojas ar dabas un vēstures apzināšanu, izpēti un popularizēšanu, un kuras interneta portāls www.petroglifi.lv laika gaitā kļuvis par nozīmīgu dabas un kultūras mantojuma informācijas resursu. Pētniecisko darbu rezultāti un atklājumi 20.gadu laikā atspoguļoti vairākos zinātniskos pētījumos un apmēram 400 dažādās žurnālu, avīžu un interneta publikācijās par dabu un vēsturi.

The author of the book Andris Grīnbergs (born in 1974) has researched nature and history for more than 20 years and during this time, for the research purposes, has been not just to all regions of Latvia, but also visited nearer and farther countries. He has studied both waterfalls, about which the book „Latvijas ūdenskritumi un krāces” (The Waterfalls and Rapids in Latvia) was published in 2011, and many other natural sites. In the course of researches, he has paid special attention to our oldest history, researched and discovered hitherto unknown ancient cult sites. Of particular note are the researches in the areas of petroglyphs and ancient cult stones — cup-marked stones. In 2005, researches on stones with rounded cone hollows were done in Zemgale.

In 1996, he was also one of the organisers and participants of the first Latvian polar expedition in Spitsbergen. The author has a bachelor degree in communication and a master degree in history at the University of Latvia. Since 2001, he has been a manager and a member of many projects related to the research of nature, culture, and history.

In 2005, he created the society Latvijas Petroglifu centrs (Petroglyphs Centre of Latvia), which deals with nature and history, exploration and promotion, and its web portal www.petroglifi.lv has become a significant resource of natural and cultural heritage information over time. Research findings and discoveries of the last 20 years have been reflected in scientific studies and about 400 different magazines, newspapers, and online publications about nature and history.

Par autoru

About the author

Projekts „Senās kulta vietas – nozīmīgs vides un kopēju identitāti veicinošs elements Baltijas jūras reģionā”

Project “The Ancient Cult Sites for Common Identity on Baltic Sea Coast”

Senās kulta vietas – tēma, kas rada pretrunīgas emocijas un raisa sabiedrībā plašas diskusijas. Vai ir nepieciešams cilvēkiem atgādināt par vietām un aktivitātēm, kas saistās ar pagānismu? Cik daudz seno kulta vietu tiek izmantotas arī mūsdienās? Vai senās kulta vietas vajadzētu popularizēt, tādējādi piesaistot tām apmeklētājus? Šie un vēl daudzi citi jautājumi ir radušies projekta „Senās kulta vietas – nozīmīgs vides un kopēju identitāti veicinošs elements Baltijas jūras reģionā”, jeb saīsinātajā nosaukumā „Kulta Identitāte” laikā.

Nepārprotami, projekta ieviešanas komandai jāstājas gan ar kulta vietu noliedzējiem, gan arī kaismīgiem to aizstāvjiem, taču vēl lielāka sabiedrības daļa pat nenojauš par šo vietu eksistenci. Vien retais vietējais iedzīvotājs spēj parādīt objektu, kurš pēc dažādiem vēstures avotiem vai tā nosaukuma tiek klasificēts kā sena kulta vieta projekta izpratnē. Nereti šie objekti tā arī paliek neatrasti un, visticamāk paliks zuduši arī nākamajām paaudzēm.

Projekta „Kulta Identitāte” ideja radās vēl pirms 2009.gada, un tās ierosinātājs bija Rīgas Plānošanas reģions. Projekta izstrādes laikā ideju atbalstīja Kurzemes, Vidzemes un Zemgales Plānošanas reģions Latvijā, kā arī nodibinājums „Hiite Maja” Igaunijā un Gavleborgas reģiona muzejs Zviedrijā. Un tā, kopš 2011.gada janvārī iecere par seno kulta vietu apzināšanu ieguva reāla projekta aprises, komanda apvienojās, lai turpmāko trīsdesmit divu mēnešu laikā sasniegtu kopīgi izvirzītos mērķus.

Projekta laikā iecerēts veicināt Latvijas, Igaunijas un Zviedrijas reģionu pievilcību caur starptautisko sadarbību seno kulta vietu apsaimniekošanā un aizsardzībā, sekmēt šo vietu pieejamību un vietējo iedzīvotāju informētību par kulta vietu esamību un to nozīmi valsts un tautas vēsturē.

The ancient cult sites – a theme which creates conflicting emotions and evokes a wide public debate. Is it necessary to remind people about the sites and activities that relate to Paganism? How many ancient cult sites are also used nowadays? Should we promote the ancient cult sites thus attracting the visitors? These and many other questions have arisen during the project “The Ancient Cult Sites for Common Identity on Baltic Sea Coast”, or abbreviated name “Cult Identity”.

Clearly, the project implementation team has to meet both detractors, as well as passionate defenders of the ancient cult sites, but even a greater part of the public has no idea of the existence of these sites. Only very few local residents are able to show the object which according to various historical sources or its title is classified as an ancient cult site within the concept of the project. Often, these objects remain undetected and are likely to remain lost for future generations.

The idea of the project “Cult Identity” arose already before 2009, and it was initiated by the Riga Planning Region. During the project, the idea was also supported by Kurzeme, Vidzeme, and Zemgale Planning Regions, as well as the foundation “Hiite maja” in Estonia and the County Museum of Gavleborg in Sweden. And so, since January 2011 the idea of the exploration of the ancient cult sites has become a real project, and a team was gathered to achieve common goals in thirty-two months.

The project aims to promote the attractiveness of regions of Latvia, Estonia, and Sweden, through international cooperation in the exploration and protection of the ancient cult sites, to promote the availability of these sites and inform the local public about the existence of these sites and

Projekta lielākais izaicinājums ir atrast kopīgu identitāti partnerreģionos lai gan tajos ir atšķirīga kultūra, un arī seno kulta vietu veidi un izpratne par tiem ir dažāda. To pierādīja ilgās diskusijas jau projekta sākumposmā, kad partneri centās vienoties par to, kas ir senā kulta vieta projekta kontekstā. Visbeidzot partneri nosprieda, ka *senās kulta vietas ir dabas objekti, kas ir saistīti ar kulta darbībām, mitoloģiskām būtnēm un/vai apbedījumu kalniņi*. Tieši šai definīcijai atbilstošu vismaz 100 kulta vietu atrašanos savā teritorijā centās noteikt katrs projekta partneris.

2011.gada vasara un rudens pagāja kulta vietu izpētē, un katrs projekta partneris rīkojās pēc savām iespējām un zināšanām - daži algoja zināmākos kulta vietu ekspertus, citi veica apsekošanu pašu spēkiem. Lai vai kā, šobrīd par visiem partneriem kopā ir apzinātas vairāk nekā 600 senās kulta vietas, apkopotī dati par to pieejamību un vispārējo pievilcību raugoties no tūrisma aspekta, kā arī savākta informācija par vietas raksturojošo folkloras materiālu. Visi šie dati ir atrodamī projekta e-muzejā (www.ancientsites.eu), un projekta komanda cer, ka tas kalpos gan kā uzziņas avots par senajām kulta vietām, gan arī kā tūrisma maršrutu plānošanas rīks, ja ir vēlme kādu no šiem objektiem apskatīt dabā.

Ņemot vērā apsekošanas rezultātus, projektā ir izstrādāti seno kulta vietu apsaimniekošanas noteikumi. Tajos ir apkopotas likumos noteiktās normas objektu apsaimniekošanai un arī ekspertu rekomendācijas īpašniekiem un potenciālajiem apmeklētājiem. Apsaimniekošanas noteikumiem ir rekomendējošs raksturs un tie būs pieejami gan Zemgales, gan arī pārējo plānošanas reģionu novadu pašvaldībās.

Viens no projekta uzdevumiem ir atrast tās vietas, kuras ir gana pievilcīgas, taču nav sensitīvas, lai tiktu iekļautas tūrisma apītē. Projekta

their importance to the state's and nation's history. The project's biggest challenge is to find a common identity of the partner regions even though they have different cultures, and the types of the ancient cult sites and their understanding are different. This was evidenced by the long discussions at the early stage of the project, when the partners tried to agree on what an ancient cult site in the context of the project is. Finally, the partners decided that *ancient cult sites are natural objects that are associated with cult activities, mythological creatures, and/or burial mounds*. Each partner of the project tried to find in their territory at least 100 ancient cult sites that met this definition.

The summer and autumn of 2011 were spent in studies of cult sites, and each partner of the project acted on their capabilities and knowledge — some hired well-known experts of the cult sites, others conducted survey on their own. Anyway, now all the partners have identified more than 600 ancient cult sites, the data on the availability and overall appeal from a tourism point of view have been gathered, as well as information on the folklore describing the sites has been gathered. All these data are available in the project's e-museum (www.ancientsites.eu), and the team of the project hopes that it will serve as a source of reference on the ancient cult sites, as well as a tourist route planning tool if there is a wish to see any of these objects.

Considering the results of the survey, the ancient cult site management regulations have been developed in the framework of the project. They summarise the provisions of the law on the management of the objects, and expert recommendations for owners and prospective visitors. Management regulations are recommendatory in nature and will be

Projekts „Senās kulta vietas – nozīmīgs vides un kopēju identitāti veicinošs elements Baltijas jūras reģionā”

Project “The Ancient Cult Sites for Common Identity on Baltic Sea Coast”

gaitā tiks izdoti tūrisma bukleti ar partneru piedāvātiem maršrutiem pa senajām kulta vietām katrā reģionā. Interesantākajām un unikālākajām piecām vietām katrā reģionā tiks uzstādīti arī tūrisma informācijas stendi, kas informēs par konkrēto objektu un tā vēsturisko nozīmi.

Lai popularizētu izveidotos tūrisma maršrutus, projekta komanda piedalīsies tūrisma izstādēs Latvijā, Igaunijā un Zviedrijā, kā arī organizēs iepazīšanās tūres vietējiem tūroperatoriem un žurnālistiem. Piedāvājumā tiks iekļautas tās senās kulta vietas, kas atrodas netālu no jau esošiem populāriem tūrisma objektiem, un arī tādas vietas, kas ir unikālas izskata un pieejamības ziņā, kā arī bagātas ar folkloru.

Projekta noslēgumā notiks vērienīgs pasākums Tērvetē, Latvijā, kad projekta komanda izvērtēs vai visi sākotnēji izvirzītie mērķi ir sasniegti, un to, vai ir atrasts pats svarīgākais – kopējā identitāte!

*Projekta komandas vārdā,
Zemgales Plānošanas reģiona projekta vadītāja
Linda Šarķe – Fedjajeva*

Projekts „Senās kulta vietas – nozīmīgs vides un kopēju identitāti veicinošs elements Baltijas jūras reģionā”

Project “The Ancient Cult Sites for Common Identity on Baltic Sea Coast”

available in both Zemgale, as well as in the municipalities of other planning regions.

One of the tasks of the project is to find the sites, which are quite attractive, but are not sensitive in order to be included in the tourist attractions. During the project, tourist brochures in which itineraries to the ancient cult sites offered by our partners in each region will be issued. On the five most interesting and unique sites in each region tourist information stands will be installed giving information about the site and its historical significance.

In order to promote the established tourist routes, the team of the project will take part in tourism fairs in Latvia, Estonia, and Sweden, as well as organise guided tours to local tour operators and journalists. The offer will include those ancient cult sites, which are located near the existing popular tourist attractions, as well as sites that have unique appearance and are easy to access to, as well as rich in folklore.

At the end of the project, a large event will take place in Tērvete, Latvia; the team of the project will assess whether all the initial objectives have been achieved and whether the most important thing — the common identity — has been found!

*On behalf of the team of the project,
Coordinator of the project in Zemgale Planning Region
Linda Šarķe-Fedjajeva*

Aicinām sekot līdzi projekta gaitām tagad un arī pēc projekta beigām www.anciensites.eu, kā arī projekta partneru mājas lapās:

Rīgas Plānošanas reģions

Zigfrīda Annas Meierovica bulvāris 18, Rīga, LV-1050, Latvija
www.rpr.gov.lv

Zemgales Plānošanas reģions

Katoļu iela 2b, Jelgava, LV-3001, Latvija
www.zemgale.lv

Kurzemes Plānošanas reģions

Pulkveža Brieža iela 4, Rīga, LV- 1010, Latvija
www.kurzemesregions.lv

Vidzemes Plānošanas reģions

Jāņa Poruka iela 8, Cēsis, LV- 4101, Latvija
www.vidzeme.lv

Nodibinājums „Hiite Maja”

Pasta kastīte 136, 51004 Tartu, Igaunija
www.hiis.ee

Gavleborgas Reģiona muzejs

Lānsmuseet Gävleborg, pasta kastīte 746, 801 28 Gävle, Gavleborgas reģions, Zviedrija
www.lansmuseetgavleborg.se

We invite you to follow the progress of the project now and after the end of the project in www.anciensites.eu, as well as on the project partners' websites:

Riga Planning Region

Zigfrēda Annas Meierovica bulvāris 18, Rīga, LV-1050, Latvia
www.rpr.gov.lv

Zemgale Planning Region

Katoļu iela 2b, Jelgava, LV-3001, Latvia
www.zemgale.lv

Kurzeme Planning Region

Pulkveža Brieža iela 4, Rīga, LV-1010, Latvia
www.kurzemesregions.lv

Vidzeme Planning Region

Jāņa Poruka iela 8, Cēsis, LV-4101, Latvia
www.vidzeme.lv

Foundation “Hiite Maja”

PO Box 136, 51004 Tartu, Estonia
www.hiis.ee

The County Museum of Gavleborg

Lānsmuseet Gavleborg, PO Box 746, 801 28 Gävle, Gavleborg Region, Sweden
www.lansmuseetgavleborg.se

Projekts „Senās kulta vietas – nozīmīgs vides un kopēju identitāti veicinošs elements Baltijas jūras reģionā”

Project “The Ancient Cult Sites for Common Identity on Baltic Sea Coast”

Viens no Latvijas pieciem plānošanas reģioniem – Zemgale atrodas Latvijas vidienē, pārsvarā Daugavas kreisajā krastā un Lielupes baseina lejas daļā, robežojas ar Rīgas, Latgales, Vidzemes un Kurzemes reģionu, kā arī ar kaimiņvalsti Lietuvu - aptuveni 290 kilometru garā teritorijā no Auces līdz Aknīstei. Reģiona pašreizējās robežas pilnībā vairs neatbilst starpkaru periodā izveidotā Zemgales kultūrvēsturiskā apgabala robežām. Klāt nākusi daļa no Latgales un Vidzemes, bet kaimiņiem no Zemgales tikušas Ilūkstes un Tukuma apkaimes teritorijas. Tagad Zemgales plānošanas reģionā ietilpst bijušo Aizkraukles, Bauskas, Dobeles, Jelgavas un Jēkabpils rajonu teritorijas ar 20 jaunizveidotajiem novadiem un divām lielajām pilsētām - Jelgavu un Jēkabpili. Reģionā ir vairāk nekā 250 100 iedzīvotāju. Lielākais skaits no tiem, izņemot lielās pilsētas, dzīvo Bauskas, Jelgavas, Dobeles, Ozolnieku, Iecavas, Aizkraukles un Vecumnieku novadā.

Iestāde – Zemgales Plānošanas reģions (ZPR) ir Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārraudzībā esoša institūcija atvasinātas publiskas personas statusā. Lēmējvara piemīt Attīstības padomei, ko veido visu 22 pašvaldību vadītāji, vienu no viņiem rotācijas kārtībā ievēlot par priekšsēdētāju uz gadu. Savukārt administrācijas un tās speciālistu uzdevums ir savas kompetences ietvaros plānot un koordinēt reģiona attīstību, noteikt tās prioritātes un pamatprincipus ilgtermiņā, jo Plānošanas reģiona viena no pamatfunkcijām arī ir izstrādāt un aktualizēt Teritorijas plānojumu un Attīstības programmas, gādāt par to ieviešanu dzīvē.

**Zemgale –
plaukstošs reģions
Latvijas vidienē**

**Zemgale —
a thriving region in
the middle of Latvia**

One of the of five planning regions of Latvia — Zemgale — is located in the middle of Latvia, mostly on the left bank of the River Daugava and at the bottom of the River Lielupe basin, adjacent to Riga, Latgale, Vidzeme, and Kurzeme regions, as well as with its neighbor Lithuania — about 290 kilometers long territory from Auce to Aknīste. The region's current boundaries no longer correspond with the Zemgale's historical district boundaries that were established during the interwar period. Parts of Latgale and Vidzeme have been adjoined, but the neighbours got surrounding areas of Ilūkste and Tukums from Zemgale. Now, Zemgale Planning Region includes territories of former Aizkraukle, Bauska, Dobele, Jelgava, and Jēkabpils districts with 20 newly created municipalities and two cities — Jelgava and Jēkabpils. There are more than 250 100 inhabitants in the region. Most of them, except for the larger cities, live in Bauska, Jelgava, Dobele, Ozolnieki, Iecava, Aizkraukle, and Vecumnieki municipalities.

The Zemgale Planning Region (ZPR) authority is an institution under the supervision of the Ministry of Environmental Protection and Regional Development with the status of a derived public person. Authority is possessed by the Development Council, consisting of all 22 leaders of municipalities; one of them is elected a Chairman for a year in the order of rotation. The role of the administration and its specialists is to plan and coordinate the development of the region within their competence, to determine its long-term priorities and guiding principles, because one of the core functions of the Planning region is to develop and update the Programmes of Teritorial Planning and Development, and to ensure their implementation.

Tāpēc ZPR ne tikai organizē sabiedriskā autotransporta pārvadājumus reģionā, koordinē kultūras un arodizglītības aktivitātes, bet izstrādā un ievieš arī Zemgales attīstības prioritātēm atbilstīgus reģionālus un starptautiskus projektus, kas galvenokārt balstīti uz pašvaldību ieteikumiem un vajadzībām, cenšoties aptvert iespējami lielāku teritoriju. Piemēram, no visiem 2011. gadā pabeigtajiem, ieviešanā esošajiem un no jauna apstiprinātajiem 32 projektiem visvairāk – astoņi ir vērsti uz izglītības, tālākizglītības, kultūras un tūrisma attīstību, pieci – uz vides un vides aizsardzības, kā arī uzņēmējdarbības attīstību, divi – uz enerģētikas un transporta attīstību, bet pa vienam uz plānošanas, tieslietu, veiktspējas un sociālās jomas attīstību.

No kopējās teritorijas lauksaimniecībā izmantojamā zeme Zemgalē ir visvairāk - 44,9 procenti, turklāt reģionā ir Latvijas visauglīgākās augsnes, kur audzē graudaugus, rapsi, lopbarības kultūras, bet pēdējā laikā arī šķiedras linus un kaņepes. Tālab Zemgalē ir augstu attīstīta pārtikas ražošana un pārstrāde. Zemgalieši lepojas ar Baltijā modernākajām kviešu dzirnavām un lielāko makaronu ražotni Dobelē, ar valstī lielāko olu un olu produktu ražošanas kompāniju „Balticovo” Iecavā, ar vietējo izejvielu alus darītavu Bauskā un Tērvetē, ar patērētāju iecienītu maizes šķirņu ceptuvi Salas, Klintaines, Sērenes un Svētes pagastā, ar modernu piena pārstrādes uzņēmumu Jelgavā un Jaunjelgavas novadā. Inovatīvu, ekoloģiski nevainojamu pārtikas produktu izstrādi un ražošanu Zemgalē veicina valstī ceturtnās lielākās augstskolas – Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) un nozares vadošā Augļkopības institūta atrašanās

**Zemgale –
plaukstošs reģions
Latvijas vidienē**

**Zemgale —
a thriving region in
the middle of Latvia**

So ZPR not only organises public transport services in the region, coordinates cultural and vocational activities, but also develops and implements regional and international projects according to Zemgale development priorities which are mainly based on local needs and recommendations, reaching the greatest possible area. For example, in 2011 from all of the 32 projects that were completed in or are in the stage of the implementation, or are newly approved, most — eight — are focused on education, training, culture, and tourism development, five — on the environment and environmental protection, as well as business development, two — on energy and transport development, but one — the planning, law, performance and social development.

Of the total area of Latvia's agricultural land, Zemgale has the most of it — 44,9%, besides the region has the most fertile soil in Latvia, in which crops, canola, forage crops, but recently also flax and hemp are grown. For this reason, food production and processing is highly developed in Zemgale. The inhabitants of Zemgale are proud of the most modern wheat mill in Baltics, the largest pasta factory in Dobele, of the country's largest egg and egg products company "Balticovo" in Iecava, of local raw materials and breweries in Bauska and Tērvete, with the consumer favorite bread bakeries in Sala, Klintaine, Sērene and Svēte parishes, with modern milk processing plant in Jelgava and Jaunjelgava municipalities. The fourth largest university in the country — Latvia University of Agriculture (LUA), which is located in Zemgale, contributes to the development and production of innovative, environmentally sound products and food, and the industry-leader Institute of Fruit-Growing in Jelgava and Dobele, has effective knowledge and technology transfer center, it is a well-developed

**Zemgale –
plaukstošs reģions
Latvijas vidienē**

**Zemgale —
a thriving region in
the middle of Latvia**

Jelgavā un Dobelē, kur sekmīgi darbojas Zināšanu un tehnoloģiju pārneses centrs, ir labi attīstīta zinātniski pētnieciskā bāze un pienācīgi cilvēkresursi. Savukārt Jelgavā esošais Biznesa inkubators ar Aizkraukles, Jēkabpils un Dobeles filiāli, kā arī Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūts ir spēcīgs atbalsts uzņēmējdarbības attīstībai reģionā kopumā. Bez tam Jelgava, ar LLU Veterinārmedicīnas fakultāti un tās topošo Baltijā modernāko klīniku centrā, veidojas par valstī vadošo veterinārās izglītības iegūšanas vietu, bet Jēkabpils - par vienu no redzamākajiem kokapstrādes centriem. Tāpat reģionā ir attīstīta mašīnbūve, metālapstrāde, vieglā un ķīmiskā rūpniecība, kā arī biogāzes, būvmateriālu un kūdras ražošana.

Zemgalē ir arī bagāts dabas un kultūrvēsturiskais mantojums – sazarots upju tīkls, aptuveni 60 Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju, kas iekļautas vienotajā NATURA 2000 tīklā, tostarp Tērvetes Dabas parks, kas atzīts par izcilāko Eiropas tūrisma galamērķi Latvijā. Savukārt Jelgavai unikalitāti piešķir fakts, ka pilsētas centrā, Pils salā mīt vairāk nekā 50 savvaļas zirgu, kas veicina Lielupes palienes dabas ainavas un vairāku vērtīgu biotopu saglabāšanu, bet Jelgavas pils saimnieki – LLU atzīta par zaļāko Latvijas augstskolu. Tas, ka Rundāles pils dārzā meklējama Baltijā un visā Ziemeļeiropā lielākā, aptuveni 2 000 šķirņu rožu kolekcija, bet Dobelē - Baltijas valstīs lielākais ceriņu dārzs un Koknesē – topošais Likteņdārzs, piemiņas vieta cilvēkiem, kuri Latvijai zuduši 20. gadsimtā, ir apliecinājums tam, ka Zemgale ir plaukstošs un dāsni ziedošs reģions valsts vidienē. Turklāt Zemgalē – Tērvetē un Skrīveros ir apskatāmi vairāk nekā gadsimtu veci dendrāriji, atrodamas vairāk nekā 40 kokaudzētavas, kā arī desmitiem seno piļu un muižu parki, svētvietas un vēl citi unikāli dabas objekti. Savukārt tautas mākslas un seno amatu prasmes sakņojas

basis for research and adequate human resources. Furthermore, the business incubator in Jelgava in cooperation with Aizkraukle, Riga and Dobeles branches, as well as the Forest and Wood Products Research and Development Institute give strong support to business development in the region as a whole. In addition, Jelgava, with the Faculty of Veterinary Medicine of LUA and its nascent most modern clinic in the Baltics in the center, forms the country's leading veterinary education area, but Jēkabpils — is becoming one of the most visible wood-processing centers. Similarly, machine building, metallurgy, light and chemical industries, as well as biogas, building material and peat production are developed in the region.

Zemgale has a rich natural and cultural heritage — branched rivers, about 60 protected natural areas of European Union importance, which are included in the common NATURA 2000 network, including Tērvete Nature Park, which is recognised as the most outstanding European tourist destination in Latvia. Whereas, the uniqueness of Jelgava lies in the fact that the city center, the Pils Island is home to more than 50 wild horses, that fosters conservation of Lielupe floodplain landscape and several valuable habitats, but the host of the Jelgava Palace — LAU — has been recognised as the most environmentally friendly university of Latvia. The facts that Rundāle Palace garden has the largest collection of roses in the Baltic States and in the Northern Europe, comprising approximately 2 000 varieties, and the lilac garden in Dobeles is the largest in the Baltic States, and the nascent Garden of Destiny, a memorial site for people whom Latvia lost in the 20th century, is being established in Koknese, are an evidence that Zemgale is a prosperous and generous flowering region

Bauskas, Dobeles, Līvberzes, Jaunsvirlaukas, Svētes, Viesītes, Vīpes un Zasas amatniecības centrā, pašvaldību novadpētniecības un mākslas muzejos, mākslas salonos un neskaitāmās lauku viensētās.

*Juris Kālis,
Zemgales Plānošanas reģiona speciālists*

**Zemgale –
plaukstošs reģions
Latvijas vidienē**

**Zemgale —
a thriving region in
the middle of Latvia**

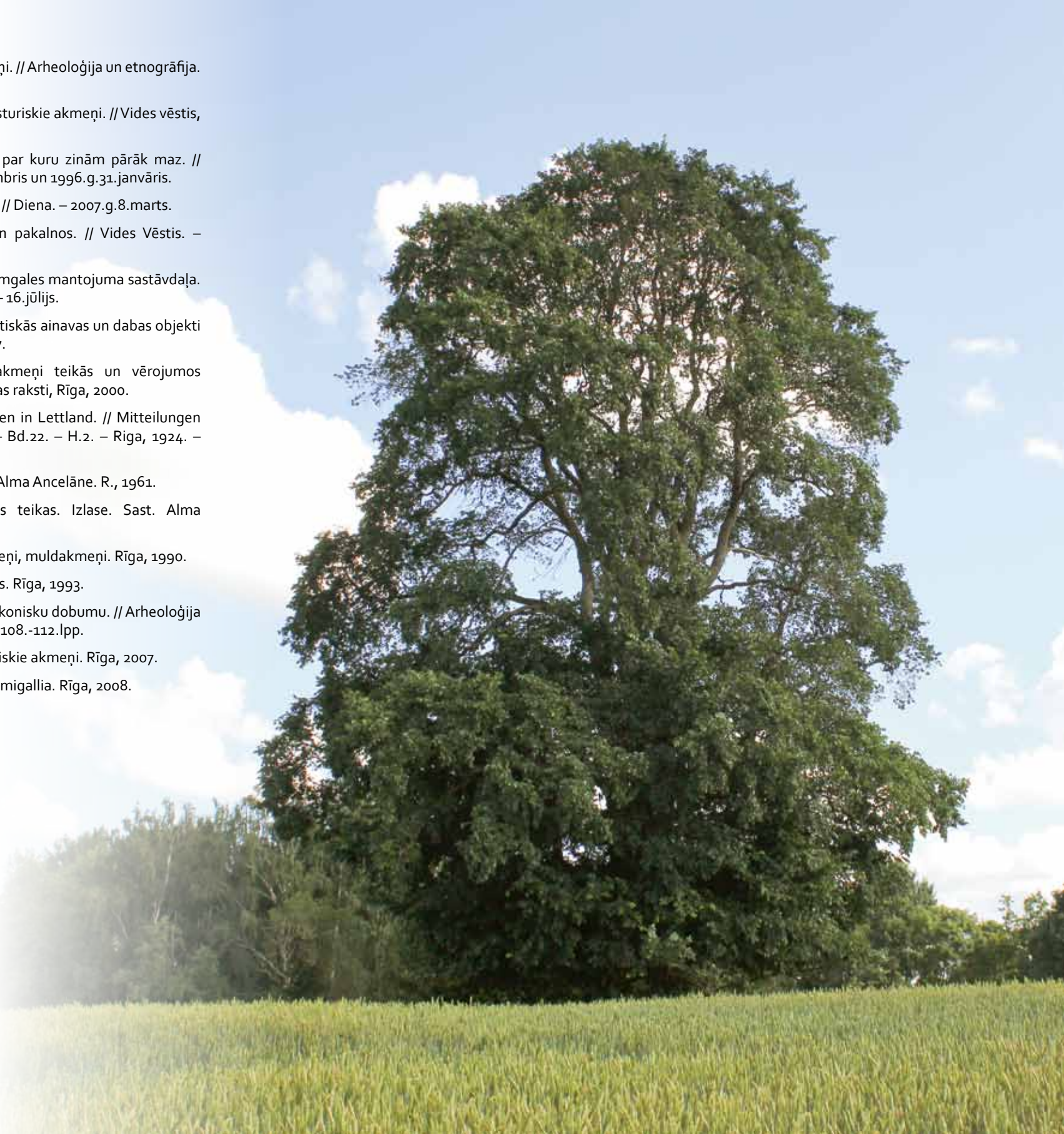
in the middle of the country. In addition, in Zemgale — in Tērvete, and Skrīveri are arboretums, which are more than a hundred years old, more than 40 tree nurseries, as well as dozens of ancient castles and manor parks, sacred sites and other unique natural objects can be seen. But the folk art and ancient craft skills are rooted in Bauska, Dobeles, Līvberze, Jaunsvirlauka, Svēte, Viesīte, Vīpe and Zasa crafts centers, local folk and art museums, art salons and dozens of rural homes.

*Juris Kālis,
Information specialist of Zemgale Planning Region*

**Ļoīmīgākā
literatūra par
Zemgales un
Sēlijas senajām
kulta vietām**

**The most
substantial
literature on the
ancient places of
cult in Zemgale
and Sēlija**

1. Caune Andris. Latvijas dobumakmeņi. // Arheoloģija un etnogrāfija. – XI – Rīga, 1974. – 89.-98.lpp.
2. Cepītis Jānis. Senās Sēlpils kultūrvēsturiskie akmeņi. // Vides vēstis, 1997.g. Nr.3., 22.-23.lpp.
3. Grīnbergs Andris. Sēlija – novads, par kuru zinām pārāk maz. // Atmoda Atpūtai. – 1995.g.20.decembris un 1996.g.31.janvāris.
4. Grīnbergs Andris. Zūdošās vērtības. // Diena. – 2007.g.8.marts.
5. Grīnbergs Andris. Sēlijas krastā un pakalnos. // Vides Vēstis. – 2008.g. – Nr.4. – 46.-49.lpp.
6. Grīnbergs Andris. Kausakmeņi – Zemgales mantojuma sastāvdaļa. // Kultūras forums. – 2010. – Nr.26. – 16.jūlijs.
7. Jakubenoka Lilija. Daugavkrastu mītiskās ainavas un dabas objekti Aizkraukles rajonā. Aizkraukle, 2007.
8. Jakubenoka Lilija. Mitoloģiskie akmeņi teikās un vērojumos Daugavas kreisajā krastā. // Daugavas raksti, Rīga, 2000.
9. Kurtz E. Verzeichnis alter Kultstätten in Lettland. // Mitteilungen aus der livländischen Geschichte. – Bd.22. – H.2. – Rīga, 1924. – S.47.-119.
10. Latviešu tautas teikas. Izlase. Sast. Alma Ancelāne. R., 1961.
11. Latviešu tautas teikas. Izcelšanās teikas. Izlase. Sast. Alma Ancelāne. R., 1991.
12. Urtāns Juris. Pēdakmeņi, robežakmeņi, muldakmeņi. Rīga, 1990.
13. Urtāns Juris. Latvijas senās svētnīcas. Rīga, 1993.
14. Urtāns Juris. Latvijas kultakmeņi ar konisku dobumu. // Arheoloģija un etnogrāfija – XVII – Rīga, 1994. – 108.-112.lpp.
15. Urtāns Juris. Daugavas kultūrvēsturiskie akmeņi. Rīga, 2007.
16. Urtāns Juris. Ancient Cult sites of Semigallia. Rīga, 2008.

Satura rādītājs

Table of Content

Levads Introduction	4
Pētniecības vēsture Research history	6
Seno kulta vietu daudzveidība Diversity of the ancient cult sites	9
Sodiņu pēdākmens Sodiņu Foot's Stone	14
Ķeveles avoti Ķevele springs	16
Lielkupju Altāra kalns Lielkupji Altar Hill	20
Vērpju goba Vērpju elm	22
Svētes ezers Lake Svētes	24
Zebus Elku kalns Zebus Elku Hill	28
Cibēnu Upurakmens Cibēni Sacrificial stone	32
Skroderu akmens Skroderu (Tailors') Stone	36
Ogānu bedrīšakmens Ogānu Cup-marked Stone	38
Kreiju Naudas akmens Kreiju Money Stone	40
Vēju akmens Vēju (Wind) Stone	42
Līgu dobumakmens Līgu Hollow Stone	44
Tērvetes Svētais kalns Tērvete Svētais (Holy) Hill	46
Tērvetes Upurakmens Tērvete Sacrificial Stone	48
Velna grava un Velna tiltiņš Devil's Ravine and Devil's Bridge	50
Elejas kausakmens Eleja stone with rounded cone hollow	54
Lielvircavas Jāņa kalniņš Lielvircava Jānis Hillock	56
Garozas Senču ozols Garozas Senču Oak	58
Iecavas Dieva dārzs Iecava God's Garden	60

Paegļu pēdākmens Paegļu Foot's Stone	64
Miškinu Velnakmens Miškini Devil's Stone	68
Codes Velna kalns Code Devil's Hill	70
Lielspicēnu kausakmens Lielspicēni stone with rounded cone hollow	72
Stērstiņu kausakmeņi Stērstiņu stones with rounded cone hollow	74
Jumpravmuižas Mīlestības avotiņš Jumpravmuiža Love Spring	78
Bauskas bļodakmens Bauska bowl-shaped stone	80
Bauskas Pētera akmens Bauska Pēters's Stone	82
Adžūnu kausakmeņi Adžūni stones with rounded cone hollow	84
Mucenieku kausakmeņi Mucenieku stones with rounded cone hollow	88
Katrīnas kalniņš Ellītes krastā Katrīna Hillock on the Bank of the River Ellīte	92
Ķuņķu Svētozols Ķuņķi Sacred Oak	96
Bārbeles sēravots Bārbele Sulphur Spring	98
Kraukļu akmens Kraukļi Stone	102
Meļķitāru Muldakmens Meļķitāri Trough Stone	106
Kalnaziedu Upurozola vieta Location of Kalnaziedu Sacrificial Oak	110
Velnozols Devil's Oak	112
Pastmuižas Velnakmens Pastmuiža Devil's Stone	114
Ubadzes ozols Oak of the Beggar Woman	118
Draudavu krustakmens Draudavas Cross Stone	120
Vīnakalna bedrīšakmeņi Cup-marked stones of the Vīnakalns Hill	122
Stukmaņu Pētera akmens Stukmaņi Peter's stone	126

Satura rādītājs

Table of Content

Satura rādītājs

Table of Content

Pļaviņu Velnakmens Pļaviņas Devil's Stone	128
Jurģišu akmens Jurģiši Stone	130
Svētupe Svētupe (Holy river)	132
Pētersonu Velna pēdas akmens Pētersoni Devil's Foot Stone	134
Jaunzemju Velna nags Jaunzemji Devil's Nail	136
Daudzses Ellītes avots Daudzese Ellīte Spring	140
Sērenes Zviedru Naudas akmens Sērene Swedish Money Stone	142
Seces Kampānu pēdakmens Secē Kampāni Footstone	144
Tēviju Velna akmens Tēvijas Devil's Stone	146
Bogmuižas Velna akmens Bogmuiža Devil's Stone	148
Mežziedu Velna akmens Mežziedi Devil's Stone	150
Bebru Zīmogakmens Bebri Zīmogakmens (Stamp-stone)	152
Orļu Velnakmens Orļu Devil's Stone	154
Krīguļu Mantas akmens Krīguļi Treasure Stone	156
Īlenānu Jumpravas kalns Īlenānu Maiden Hill	158
Kraukļu kalna akmens Kraukļi Hill Stone	162
Baltiņu Velnakmens Baltiņi Devil's Stone	166
Ezernieku Velnakmens Ezernieki Devil's Stone	168
Dzintaru bļodakmens Dzintari Bowl-shaped stone	170
Drīzumu kalns Drīzumi Hill	172
Stupeļu pilskalna akmens Stone of Stupeļi hillfort	176
Saltupju svētavots Saltupju Holy Spring	180

Aknīstes Velna ala Aknīste Devil's cave	184
Zasas Velnakmens Zasa Devil's Stone	188
Slates sila Velnakmens Devil's Stone from the Slate forest	192
Leiskinu Velna liepa Leiskini Devil's linden	194
Staburadžu dobumakmens Hollow stone in Staburadzes	196
Ģevrāņu Velna akmens Ģevrāni Devil's stone	198
Dronku Velnakmens Dronkas Devil's Stone	202
Nobeigums Conclusion	206
Par autoru About the author	207
Projekts „Senās kulta vietas – nozīmīgs vides un kopēju identitāti veicinošs elements Baltijas jūras reģionā” Project “The Ancient Cult Sites for Common Identity on Baltic Sea Coast”	208
Zemgale – plaukstošs reģions Latvijas vidienē Zemgale — a thriving region in the middle of Latvia	212
Nozīmīgākā literatūra par Zemgales un Sēlijas senajām kulta vietām The most substantial literature on the ancient places of cult in Zemgale and Sēlija	216

Saturs rādītājs

Table of Content

Pasūtītājs:
Zemgales Plānošanas reģions
Katoļu iela 2B, Jelgava,
LV-3001, Latvija

Foto: Andris Grīnbergs

Izdevējs:
SIA „Jelgavas Tipogrāfija”
Langervaldes iela 1A, Jelgava,
LV-3002, Latvija

Tulkojums:
SIA „Linearis”
K. Barona iela 59/61, Rīga,
LV-1001, Latvija

Grāmatas saturs atspoguļo autora
uzskatus un Vadošā Iestāde nav
atbildīga par projektu partneru publicēto
informāciju.

Client:
Zemgale Planning Region
2B Katoļu iela, Jelgava, LV-3001,
Latvia

Photo by: Andris Grīnbergs

Publisher:
“Jelgavas Tipogrāfija Ltd.”
1A Langervaldes iela, Jelgava,
LV-3002, Latvia

Translation:
“Linearis Ltd.”
59/61 K. Barona iela, Rīga,
LV-1001, Latvia

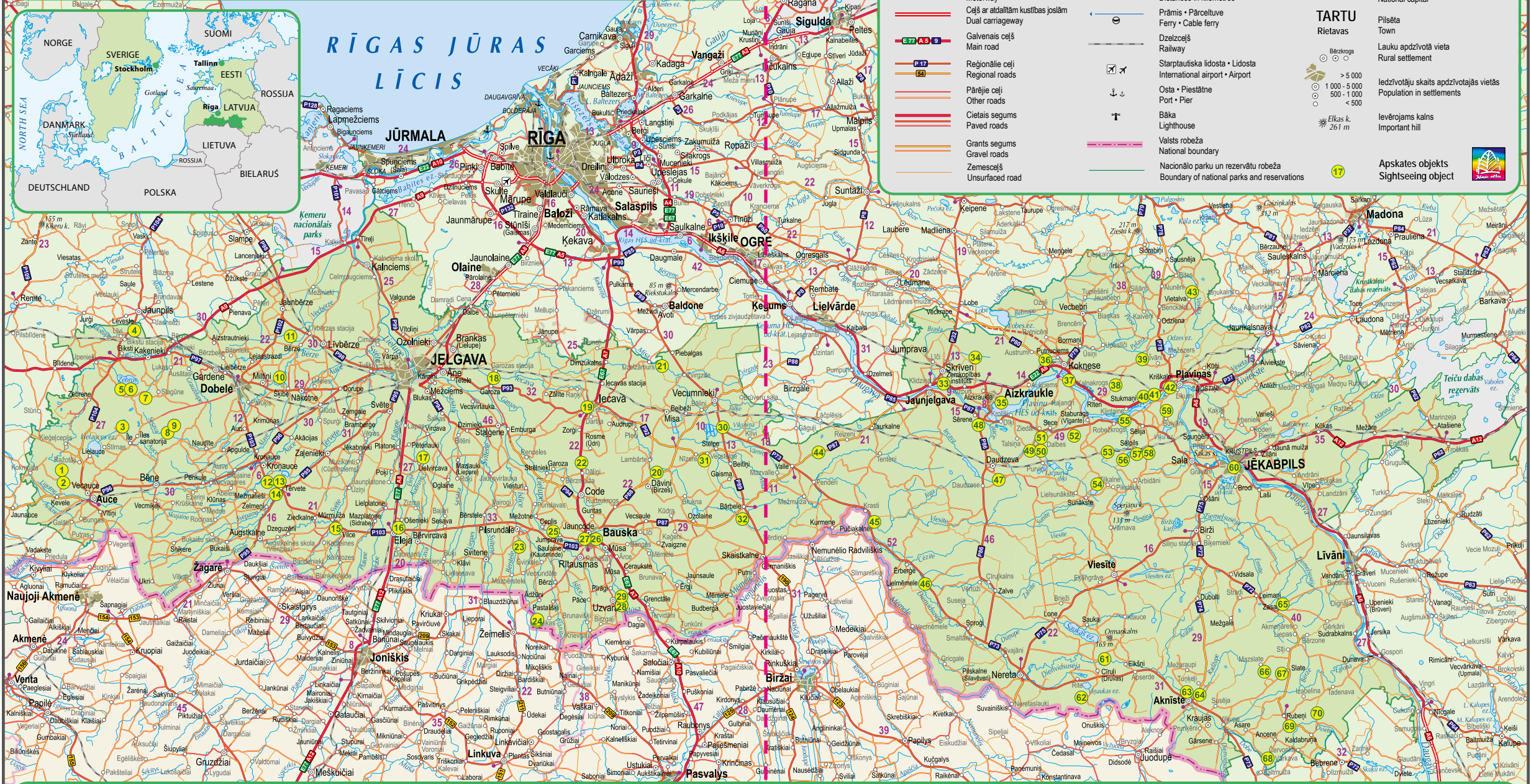
This book reflects the author's views and
the Managing Authority cannot be held
liable for the information published by
the project partners.

Zemgale Planning Region

Apzīmējumi • Legend

0 7 km

	Autostrāde Motorway		Attālumi kilometros Distances in kilometres		RĪGA Valsts galvaspilsēta National capital
	Ceļš ar atdalītām kustības joslām Dual carriageway		Pārisis • Pārceltuve Ferry • Cable ferry		TARTU Rietavas Town
	Galvenais ceļš Main road		Starptautiska lidostā • Lidosta International airport • Airport		Lauku apdzīvotā vieta Rural settlement
	Reģionālie ceļi Regional roads		Osta • Piestātne Port • Pier		Iedzīvotāju skaits apdzīvotajās vietās Population in settlements
	Pārējie ceļi Other roads		Bāka Lighthouse		Ievērojams kalns Important hill
	Cietais segums Paved roads		Valsts robeža National boundary		Apskates objekts Sightseeing object
	Grants segums Gravel roads		Nacionālo parku un rezervātu robeža Boundary of national parks and reservations		
	Zemesceļš Unsurfaced road				

No. 1 Sodiņi Foot's Stone	No. 13. Tērvete Svētais (Holy) Hill	No. 25. Jumpravmuīža Love Spring	No. 35. Location of Kalnāziedu Sacrificial Oak	No. 47. Daudzese Ellīte Spring	No. 59. Ezernieki Devil's Stone
No. 2. Kevele Springs	No. 14. Tērvete Sacrificial Stone	No. 26. Bauska Bowl-shaped Stone	No. 36. Devil's Oak	No. 48. Sērene Swedish Money Stone	No. 60. Dzintari Bowl-shaped Stone
No. 3. Lielkupji Altar Hill	No. 15. Vilces Devil's Bridge	No. 27. Bauska Peter's Stone	No. 37. Pastmuīža Devil's Stone	No. 49. Sece Kampāni's Foot's Stone	No. 61. Drīzumai Hill
No. 4. Vērpji Elm	No. 16. Eleja stone with rounded cone hollow	No. 28. Adžūni stones with rounded cone hollow	No. 38. Oak of the Beggar Woman	No. 50. Tēviņas Devil's Stone	No. 62. Stone of Stupeļi hillfort
No. 5. Lake Svētes	No. 17. Lielvircava Jānis Hillock	No. 29. Mucenieki stones with rounded cone hollow	No. 39. Draudavas Cross Stone	No. 51. Bogmuīža Devil's Stone	No. 63. Saltupji Holy Spring
No. 6. Zeburs Elku Hill	No. 18. Garoza Senču Oak	No. 30. Katrīna Hillock on the Bank of the River Ellīte	No. 40. Cup-marked stones of the Vinakalns Hill	No. 52. Mežziedi Devil's Stone	No. 64. Akniste Devil's Cave
No. 7. Cibēni Sacrificial stone	No. 19. Iecava God's Garden	No. 31. Kuņķi Sacred Oak	No. 41. Stukmaņi Peter's Stone	No. 53. Bebri Zimogakmens (Stamp-stone)	No. 65. Zasa Devil's Stone
No. 8. Skroderu (Tailors') Stone	No. 20. Paeģļi Foot's Stone	No. 32. Bārbele Sulphur Spring	No. 42. Pļaviņas Devil's Stone	No. 54. Orļi Devil's Stone	No. 66. Devil's Stone from the Slate forest
No. 9. Ogāni Cup-marked Stone	No. 21. Mišķini Devil's Stone	No. 33. Kraukļi Stone	No. 43. Jūrģi Stone	No. 55. Krīguļi Treasure Stone	No. 67. Leiskiņi Devil's Linden
No. 10. Kreijas Money Stone	No. 22. Code Devil's Hill	No. 34. Melķitāri Trough Stone	No. 44. Svētupe (Holy river)	No. 56. Iļenāni Maiden Hill	No. 68. Staburadzės Hollow stone
No. 11. Vēji (Wind) Stone	No. 23. Lielspicēni stone with rounded cone hollow		No. 45. Pētersoni Devil's Foot Stone	No. 57. Kraukļi Hill Stone	No. 69. Ģevrāni Devil's Stone
No. 12. Līgas Hollow Stone	No. 24. Stērstiņi stones with rounded cone hollow		No. 46. Jaunzemji Devil's Nail	No. 58. Baltiņi Devil's Stone	No. 70. Dronkas Devil's Stone